

Vlaanderen
is erfgoed

Onderzoeksrapport

Evaluatie archeologie 2025

Kenniswinst en uitvoering archeologieregelgeving

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

COLOFON

TITEL

Evaluatie archeologie 2025
Kennisinwinst en uitvoering archeologieregelgeving

REEKS

Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed nr. 387

AUTEURS

Erwin Meylemans, Kristof Haneca, Sander De Ketelaere,
Lina Cornelis, Katrien Cousserier, Sofie Debruyne, Sam De Decker,
Koen De Grootte, Ine Demerre, Ingrid In 't Ven, Isabelle Jansen,
Marleen Martens, Jan Moens, Peter Van den Hove, Marijn Van Gils,
Alde Verhaert, Maarten Vermeyen & Inge Zeebroek

JAAR VAN UITGAVE

2026

Een uitgave van agentschap Onroerend Erfgoed, Wetenschappelijke
instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Omgeving
Published by the Flanders Heritage Agency, Scientific Institution of the
Flemish Government, policy area Environment

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Peter De Wilde

OMSLAGILLUSTRATIE

Borgloon (Tongeren) - Elfde Novemberwal: Romeins dakpanfragment met
de afdruk van een hondenpoot
Copyright ARON bv

agentschap Onroerend Erfgoed
Koning Albert II-laan 15 bus 236
1210 Brussel
T +32 2 553 16 50
info@onroerenderfgoed.be
www.onroerenderfgoed.be

Dit werk is beschikbaar onder de Modellicentie Gratis Hergebruik v1.0.
This work is licensed under the Free Open Data Licence v1.0.

Dit werk is beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding
4.0 Internationaal-licentie. Bezoek
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> om een kopie te zien van
de licentie.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution
4.0 International License. To view a copy of this license, visit
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

<https://doi.org/10.55465/FLZB4407>
ISSN 1371-4678
D/2026/3241/202

////////////////////////////////////

EVALUATIE ARCHEOLOGIE 2025

Kenniswinst en uitvoering
archeologieregelgeving

////////////////////////////////////

ERWIN MEYLEMANS, KRISTOF HANECA, SANDER DE KETELAERE, LINA CORNELIS,
KATRIEN COUSSERIER, SOFIE DEBRUYNE, SAM DE DECKER, KOEN DE GROOTE, INE
DEMERRE, INGRID IN 'T VEN, ISABELLE JANSEN, MARLEEN MARTENS, JAN MOENS,
PETER VAN DEN HOVE, MARIJN VAN GILS, ALDE VERHAERT, MAARTEN
VERMEYEN & INGE ZEEBROEK

INHOUD

1	DOELSTELLING	6
2	HET ARCHEOLOGIE TRAJECT	6
2.1	KADERS.....	6
2.2	DE ERKENDE ARCHEOLOOG	6
2.3	DOCUMENTEN	7
3	NUMERIEKE ANALYSE DOCUMENTENSTROOM	9
4	INHOUDELIJKE INFORMATIE	13
4.1	WERKWIJZE	13
4.1.1	DE CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS	16
4.1.2	KENMERKGROEPEN	16
4.2	REGIONALE SPREIDING	18
4.3	CHRONOLOGISCH OVERZICHT	19
4.3.1	STEENTIJD	21
4.3.2	METAALTIJDEN.....	22
4.3.3	ROMEINSE PERIODE.....	24
4.3.4	MIDDELEEUWEN.....	26
4.3.5	NIEUWE TIJD.....	33
4.3.6	NIEUWSTE TIJD.....	37
4.3.7	WO I	39
4.3.8	WO II	39
4.4	SYNTHESEONDERZOEK.....	40
4.5	KARAKTERISTIEKEN VAN DE KENNISWINST	41
4.5.1	GEOGRAFISCHE SPREIDING PER PERIODE	42
4.5.2	CHRONOLOGISCHE SPREIDING	45
4.5.3	MATERIAALCATEGORIEËN EN ANALYSES.....	46
4.5.4	TYPLOGIE	53
4.6	VERDERE EXPLOITATIE VAN DE KENNISWINST EN VOORUITBLIK.....	55
4.6.1	VERDERE EXPLOITATIE.....	55
4.6.2	VOORUITBLIK: IN 2025 OPGESTARTE OPGRAVINGEN.....	55
4.6.3	VOORUITBLIK: VOORONDERZOEK BIJ VERGUNNINGSPLICHTIGE INGRENEN UITGEVOERD IN 2025	55
4.7	SAMENVATTING EVALUATIE KENNISWINST	57
5	EVALUATIE UITVOERING REGELGEVING	61
5.1	DUURTIJD ONDERZOEK	61
5.2	KOSTPRIJS ONDERZOEK.....	62
5.2.1	(ARCHEOLOGIE)NOTA'S	62

5.2.2	EINDVERSLAGEN	63
5.2.3	PREMIES, FONDSSEN EN SUBSIDIES	63
5.2.4	TOTALE FINANCIËLE EFFECTEN	65
5.3	SAMENVATTING EVALUATIE UITVOERING ARCHEOLOGIEREGELGEVING.....	65
6	BIBLIOGRAFIE	67

1 DOELSTELLING

In navolging van het Onroerendergoeddecreet (artikel 5.6.1, §2) vraagt De Vlaamse Regering aan het agentschap Onroerend Erfgoed elk jaar een rapport waarin wat betreft archeologie o.a. volgende elementen aan bod komen:

- een overzicht van het aantal vooronderzoeken en opgravingen alsook de duur ervan;
- een overzicht van de resultaten van deze onderzoeken;
- een overzicht van de voorgestelde en goedgekeurde maatregelen uit de archeologienota's;
- de financiële implicaties van het archeologisch onderzoek en de werking van het archeologisch solidariteitsfonds.

Dit rapport biedt een antwoord op bovenstaande vragen en een objectieve weergave van de actuele situatie met betrekking tot de uitvoering van de archeologiebepalingen van het Onroerendergoeddecreet en -besluit.

2 HET ARCHEOLOGIETRAJECT

2.1 KADERS

Het Onroerendergoeddecreet voorziet drie kaders voor archeologisch onderzoek¹:

- een eerste kader vormt het archeologisch onderzoek bij *vergunningsplichtige ingrepen in de bodem*², ook wel Malta-archeologie genoemd, naar het Verdrag van Malta of Verdrag van Valletta. Het Verdrag van Malta werd door België ondertekend op 30 januari 2002 en geratificeerd op 8 oktober 2010. Het trad voor België in werking op 9 april 2011;
- een tweede kader is het archeologisch onderzoek volgend op de melding van een *toevalsvondst*³. Van dergelijke vondsten is het verplicht binnen de drie dagen aangifte te doen bij het agentschap Onroerend Erfgoed, waarna het agentschap, indien de toevalsvondst archeologische waarde heeft en na een grondige evaluatie van het potentieel op kenniswinst, overgaat tot archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem. De toevalsvondsten vallen eveneens onder het Verdrag van Malta;
- een derde kader is het archeologisch onderzoek met het oog op *wetenschappelijke vraagstellingen*⁴. Hieronder valt elke vorm van archeologisch onderzoek die niet vervat zit onder de twee eerder aangehaalde categorieën.

2.2 DE ERKENDE ARCHEOLOOG

De erkende archeoloog moet voorafgaand aan elk onderzoek dat ingrijpt in de bodem zijn onderzoeksintenties verduidelijken. Hij is daarbij verplicht om zowel de noodzaak van het onderzoek als de gekozen werkwijze te motiveren. Vooronderzoek zonder ingreep in de bodem – zoals archiefonderzoek, landschappelijk bodemonderzoek of veldkartering – behoeft geen toelating, aangezien deze methoden geen vernietiging van of schade toebrengen aan het archeologisch erfgoed.

Vooronderzoek met ingreep in de bodem is echter altijd gebonden aan een toelating vanwege het agentschap Onroerend Erfgoed of de erkende onroerendergoedgemeente. Indien de voorgestelde aanpak niet voldoet aan de verwachtingen, dan is een weigering mogelijk of kunnen er voorwaarden verbonden worden aan de toelating.

¹ Vandenhende *et al.* 2018, 261-262.

² <https://www.onroerendergoed.be/archeologisch-onderzoek-bij-vergunningsaanvragen>.

³ <https://www.onroerendergoed.be/ik-wil-een-toevalsvondst-melden>.

⁴ <https://www.onroerendergoed.be/archeologisch-onderzoek-vanuit-wetenschappelijke-vraagstelling>.

Wanneer in het kader van een vergunningsplichtig bouwwerk een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem of een opgraving noodzakelijk is, vormt de archeologienota of nota daar de toelating voor. Bij opgravingen geldt de randvoorwaarde dat de omgevingsvergunning wel al moet verleend zijn en de vergunde werken moeten overeenstemmen met de werken omschreven in de (archeologie)nota. Aangezien de toelating geen beperking kent in geldigheidstermijn, moet de erkende archeoloog het agentschap Onroerend Erfgoed of de erkende onroerenderfgoedgemeente op de hoogte brengen wanneer hij het veldwerk van zijn onderzoek start. Dat gebeurt via de melding van aanvang via het archeologieportaal⁵ of rechtstreeks aan de onroerenderfgoedgemeente.

2.3 DOCUMENTEN

De drie kaders voor archeologisch onderzoek genereren elk specifieke documenten die de resultaten van het uitgevoerde onderzoek beschrijven.

Archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige ingrepen

Bij het archeologisch onderzoek naar aanleiding van vergunningsplichtige ingrepen in de bodem worden volgende types van documenten opgesteld (zie fig. 2.1)⁶:

- **Archeologienota:** Wordt opgemaakt vóór het bekomen van een vergunning op basis van een *archeologisch vooronderzoek zonder of met ingreep in de bodem*. Het document bevat administratieve gegevens, de onderzoeksresultaten, een beslissing en een plan van aanpak voor de maatregelen die daaruit volgen.
- **Nota:** Wordt opgemaakt na het bekomen van een vergunning, op basis van een *archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem*. De nota omvat administratieve gegevens, een verslag van de onderzoeksresultaten, een beslissing, en een plan van aanpak voor de maatregelen die daaruit volgen.
- **Archeologierapport:** Wordt opgemaakt op basis van een *archeologische opgraving*, met administratieve gegevens, een voorlopig verslag van de werkzaamheden en resultaten, en een aanpak voor het verdere onderzoek. In te dienen binnen **twee maanden** na het beëindigen van het terreinonderzoek.
- **Eindverslag:** Het definitieve verslag van de resultaten van een *archeologische opgraving*. In te dienen binnen **twee jaar** na het afronden van het terreinonderzoek.

Uitzondering: Nota met eindafwerking

Soms blijkt na het vooronderzoek dat een volledige opgraving geen extra wetenschappelijke kennis oplevert. De erkende archeoloog kan, na het afronden van vooronderzoek met ingreep in de bodem, besluiten dat het aanwezige kennispotentieel binnen het projectgebied kan geëxploiteerd worden louter door een verdere verwerking van de ingezamelde vondsten en geregistreerde sporen en structuren. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer bij een proefsleuvenonderzoek een geïsoleerd brandrestengraf wordt aangetroffen. Verder onderzoek op het terrein door middel van opgraving brengt geen extra gegevens op, maar het aangetroffen graf (inclusief de vondsten en stalen) dient wel diepgaander onderzocht te worden dan normaal het geval zou zijn bij een vooronderzoek. In deze situatie volgt de rapportering over deze **verdere verwerking** in de vorm van een nota. Deze nota's (in wat volgt aangeduid als '**nota's met eindafwerking**') worden, samen met de eindverslagen, meegenomen in de inhoudelijke evaluatie van kenniswinst.

⁵ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie>.

⁶ De definities volgen deze uit de begrippenlijst van de Code van Goede Praktijk: <https://www.onroerenderfgoed.be/de-code-van-goede-praktijk>.

3 NUMERIEKE ANALYSE DOCUMENTENSTROOM

In wat volgt, worden de resultaten samengevat van de archeologische projecten die onder de regelgeving van het Onroerenderfgoeddecreet vielen, en waarvoor **tussen 1 januari en 31 december 2025** documenten in het **archeologieportaal**⁷ opgeladen zijn. Naast de gegevens die ingevuld worden bij het indienen van deze documenten, nemen we extra gegevens mee die binnen het agentschap of daarbuiten beschikbaar zijn. Op basis van al deze data maken we bijkomende analyses die bepaalde aspecten verder uitdiepen.

De basisdata voor deze analyses, alsook de analyses zelf, worden niet in de tekst opgenomen. Wanneer in de tekst wordt verwezen naar indicatoren (zoals 'evarch'), zijn de achterliggende gegevens te raadplegen via de 'Monitor onroerend erfgoed Vlaanderen'⁸, waar ook trends over meerdere jaren grafisch worden weergegeven.

In 2025 werd door het agentschap Onroerend Erfgoed en de erkende onroerenderfgoedgemeenten van 3364 ingediende documenten – waar dat nodig was⁹ – akte genomen. Tot het kader van het 'archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem' (VI) horen 3236 documenten, tot dit van het 'archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen' (WV) 77 documenten, en binnen het kader van de 'toevalsvondsten' (TV) zijn er 51 documenten verzameld. Deze documenten verdelen zich over volgende types:

- de archeologienota VI,
- de nota VI,
- het archeologierapport VI,
- het eindverslag VI,
- het archeologierapport WV,
- het eindverslag WV,
- het archeologierapport TV,
- het eindverslag TV.

In totaal meldden de erkende archeologen 2329 archeologienota's en 999 nota's ([evarch 17](#)). Bij 2.043 archeologienota's (87,7%) en 880 nota's (88,1%) volgde na beoordeling door het agentschap of de erkende onroerenderfgoedgemeente een aktename, al dan niet met voorwaarden. **Het aantal in akte genomen archeologienota's daalt in vergelijking met 2024 (-6,9%) terwijl het aantal nota's met aktename een stijging kent (+7,4%)** (fig. 3.1).

In bepaalde gevallen verbinden het agentschap Onroerend Erfgoed of de erkende onroerenderfgoedgemeente **voorwaarden** aan de aktename. Dat gebeurde in 2025 bij 3,6% (n= 73) van de aktenames van archeologienota's en in 2,0% (n= 18) van de nota's ([evarch 17](#)).

112 stuks van de 2.043 archeologienota's met aktename waren archeologienota's met beperkte samenstelling. Dat is 5,5% wat een lichte stijging is ten opzichte van 2024 (5,1%).

⁷ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie>. Het archeologieportaal is het centrale digitale platform van het agentschap Onroerend Erfgoed voor de administratieve begeleiding van het archeologietraject. Erkende archeologen gebruiken dit loket voor de aanvraag van projectcodes en voor de verplichte melding van de start van een archeologisch vooronderzoek of een opgraving. Daarnaast dient het platform voor het indienen van alle wettelijk voorgeschreven documenten, zoals de (archeologie)nota's, archeologierapporten en eindverslagen.

⁸ <https://monitor.onroerenderfgoed.be/>. De monitor onroerend erfgoed Vlaanderen presenteert onderbouwde cijfers over het onroerend erfgoed en de erfgoedzorg in Vlaanderen. De monitor bestaat uit een vaste set van indicatoren, gebundeld volgens vier thema's: erfgoedstatuut, erfgoedfinanciering, erfgoedbeheer en erfgoedactoren. Het agentschap actualiseert de cijfers jaarlijks en voegt regelmatig nieuwe indicatoren toe.

⁹ Bij archeologierapporten en eindverslagen is er geen aktename.

Wanneer de erkend archeoloog vooronderzoek met ingreep in de bodem wil uitvoeren binnen de archeologienota dan moet deze een toelating voor vooronderzoek met ingreep in de bodem uitvoeren. In 2025 vroegen erkende archeologen 26 van dergelijke toelatingen aan. Twee van deze toelatingsaanvragen voldeden niet, wat leidde tot 24 effectief verleende toelatingen in 2025. Daarmee daalt het aantal verleende toelatingen voor vooronderzoek met ingreep in de bodem ten opzichte van 2024, waar 36 aanvragen werden ingediend en er 32 toelatingen toelating werden verleend.

In de archeologienota's en nota's worden maatregelen opgenomen voor vervolgonderzoek ([evarch 51](#)). Bij de archeologienota's uit 2025 stelt 34,6% dat geen verdere maatregelen nodig zijn. 5,1% bevat een opgraving als maatregel en 0,7% stelt een behoud *in situ* voor. De meerderheid, namelijk 61,1%, concludeert dat een uitgesteld vooronderzoek aan de orde is. In sommige gevallen is het mogelijk dat er meerdere maatregelen opgelegd worden in een archeologienota, bijvoorbeeld een opgraving binnen één deel van het plangebied en een behoud *in situ* binnen een ander deel. Dit is het geval in 1,6% van de archeologienota's.

Bij de nota's liggen de verhoudingen anders. Daar neemt 75,0% in 2025 de beslissing dat geen verdere maatregelen nodig zijn, besluit 20,5% tot opgraving en stelt 3,9% een behoud *in situ* voor. In 1,9% van de nota's wordt een verdere verwerking van het ensemble samengesteld tijdens het vooronderzoek aanbevolen, zonder dat een opgraving nog nodig is. De maatregel 'uitgesteld vooronderzoek' komt bij 1,7% van de nota's voor. Dit zijn voornamelijk dossiers waarbij er na het verlenen van de omgevingsvergunning besloten wordt om gefaseerd te werken of waarbij de geplande werkzaamheden licht wijzigen. In sommige gevallen is het mogelijk dat er meerdere maatregelen opgelegd worden in een nota, bijvoorbeeld een opgraving binnen één deel van het plangebied en een behoud *in situ* binnen een ander deel. Dit is het geval in 3,0% van de nota's.

Als we kijken naar de totale groep van afgeronde vooronderzoeken dan zien we dat 84,4% beslist dat geen verdere maatregelen nodig zijn. 11,9% besluit tot een opgraving, al beslaat die niet altijd het volledige plangebied. Louter behoud *in situ* en verdere verwerking van het verzamelde materiaal uit het vooronderzoek landen op respectievelijk 1% en 0,8%. De verschillen in percentages tegenover vorig jaar bedragen nooit meer dan 1,2%.

Wanneer blijkt dat een opgraving nodig is, moet de erkend archeoloog ook melden wanneer de opgraving aangevat wordt. In 2025 ontving het agentschap Onroerend Erfgoed 307 meldingen van aanvang voor opgravingen ([evarch 44](#)). Het kader met het hoogste aantal meldingen zijn de opgravingen bij vergunningsplichtige ingrepen. Daarvan startten er 284 op, een daling met 49 ten opzichte van 2024.

Na de verwerking van het opgegraven materiaal en de opgemaakte onderzoeksdocumenten, stelt de erkende archeoloog een eindverslag op. Daarin wordt de volledige verslaggeving over het archeologisch onderzoek en de beantwoording van de onderzoeksvragen gerapporteerd. De maximale termijn voor het indienen van een eindverslag bedraagt twee jaar na het beëindigen van de opgraving. In 2025 ontving het agentschap 182 eindverslagen ([evarch 35](#)), waarvan 119 (65,4%) volgden op een opgraving in het kader van vergunningsplichtige ingrepen. Dat zijn er 22,7% minder dan het voorgaande jaar. Voor vooronderzoeken en opgravingen in het kader van wetenschappelijke vraagstellingen – dit omvat zowel de wetenschappelijke vraagstelling als de toevalsvondsten – dienden de erkende archeologen 63 eindverslagen in (tabel 3.1).

Tabel 3.1: Aantal documenten in 2024 ingediend waarvan (indien nodig) akte werd genomen, per type en per kader.

	VI	WV	TV	totaal
archeologienota	2043	-	-	2043
nota	880	-	-	880
archeologierapport	194	37	28	259
eindverslag	119	40	23	182
totaal	3236	77	51	3364

Wanneer iemand buiten de context van een archeologisch onderzoek per toeval archeologische artefacten of een archeologische site vindt, moet hij dit melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Dit gebeurde 168 maal in 2025, wat voor 16 meldingen leidde tot een opgraving ([evarch 12](#)).

Tabel 3.1 geeft de aantallen van in 2025 ingediende en bekrachtigde documenten, per type en per kader. Het is duidelijk dat in 2025 – net als de voorafgaande jaren – de overgrote meerderheid van de projecten binnen het kader van vergunningsplichtige ingrepen in de bodem (VI) verliep terwijl documenten gerelateerd met initiatieven vanuit wetenschappelijke vraagstelling (WV) gering in aantal waren.

2

Binnen de VI-projecten overheersen de archeologienota’s terwijl nota’s geringer in aantal zijn. De nota’s maken in aantal ongeveer 30% uit van het totaal aantal documenten waarvan akte werd genomen. In 2025 zijn er in totaal opnieuw minder documenten ingediend (n= 3364) waarvan (indien nodig) akte werd genomen; een trend die zich sinds 2023 manifesteert. Zeker bij de archeologienota’s is dit opvallend, waarbij **2025 het werkjaar is met het op één na laagste aantal bekrachtigde archeologienota’s** sinds de invoering van het onroerenderfgoeddecreet. Ook bij de eindverslagen is een dalende trend waar te nemen, en is 2025 het werkjaar met het laagste aantal ingediende eindverslagen sinds 2020. De evolutie in het aantal ingediende documenten is weergegeven in fig. 3.1.

In 2025 werden per maand gemiddeld 15 eindverslagen van archeologische opgravingen ingediend op het archeologieportaal (tabel 3.2).

Tabel 3.3: Gemiddeld aantal ingediende documenten per maand, per jaar.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
archeologienota	83,5	260,3	173,3	183,5	187,1	204,4	194,7	198,5	182,9	170,2
Nota	0,3	19,1	51	60,4	72,5	78,4	66,5	68,5	68,2	73,3
archeologierapport	0,1	4,4	14,2	21,8	23,2	23,2	16,8	21,5	18,7	21,6
eindverslag	-	0,8	2,3	9,3	15,3	19,7	19,0	25,2	17,8	15,2

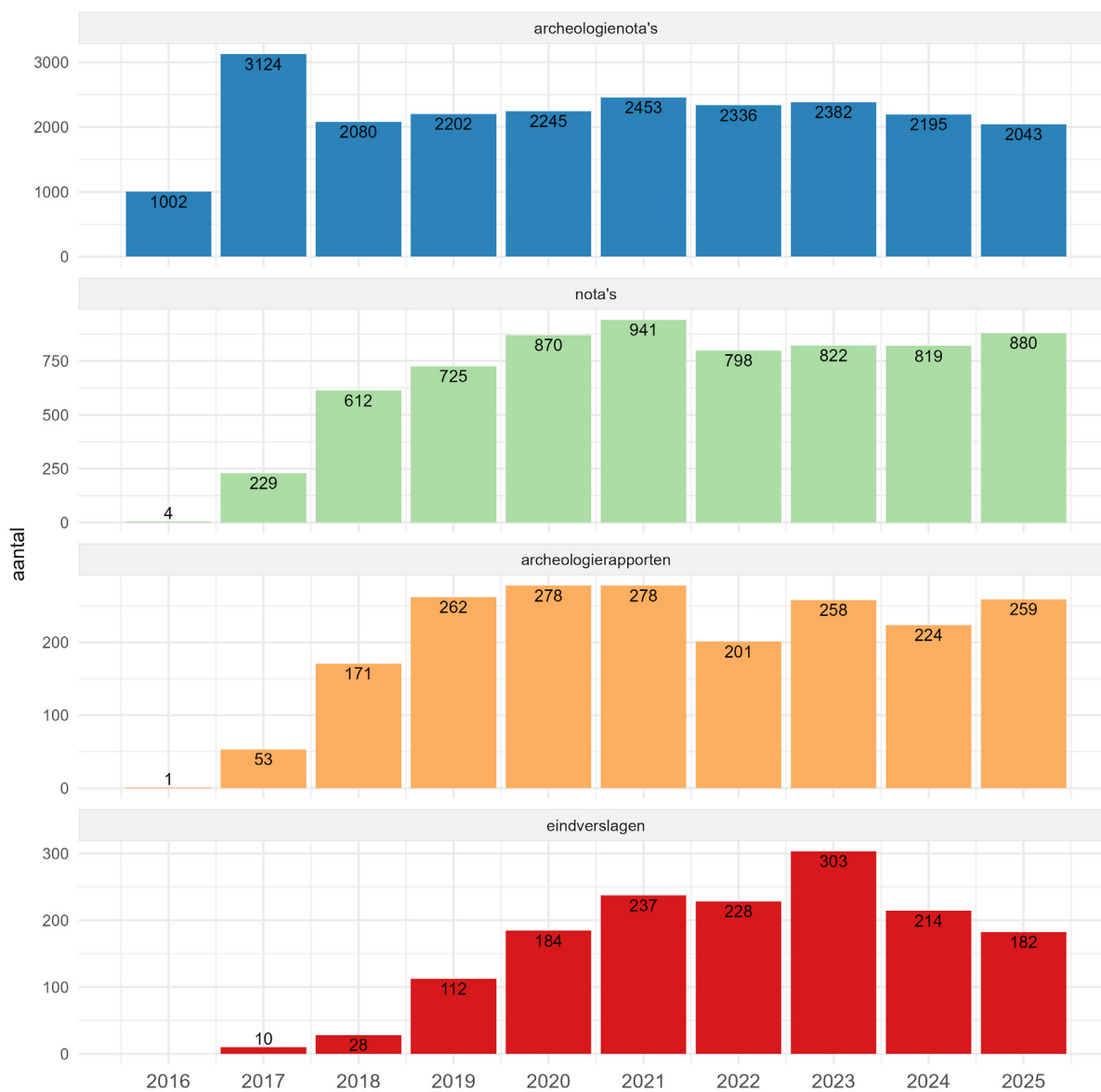

Fig. 3.1: Evolutie van het aantal documenten in het archeologieportaal waarvan akte werd genomen (indien nodig), per type en per jaar.

4 INHOUDELIJKE INFORMATIE

De basis van de hiernavolgende inhoudelijke analyse wordt gevormd door de eindverslagen en nota's met eindafwerking (zie 2.3), in 2025 opgeladen in het archeologieportaal¹⁰. Archeologierapporten werden in dit kader niet nagelezen aangezien deze documenten een voorafname zijn van het uiteindelijke eindverslag, waarbij voorlopig gepresenteerde resultaten en interpretaties na verdere studie nog inhoudelijk kunnen wijzigen. Dit rapport behandelt evenmin archeologienota's en nota's. De kenniswinst uit vooronderzoek is immers enkel voorlopig en zal bij projecten die tot een opgraving leiden uiteindelijk worden uitgediept in het eindverslag. Bij projecten die niet tot een opgraving leiden, blijft de kenniswinst uiteraard gering. Indien er toch interessante vondsten of observaties worden gedaan, worden die vevat in een nota met eindafwerking.

Voor 2025 zijn er **182 eindverslagen en 11 nota's met eindafwerking** beschikbaar om de kenniswinst te evalueren. Bij de eindverslagen behoren er 119 tot het kader van vergunningsplichtige ingrepen, 40 tot de projecten met wetenschappelijke vraagstelling, en 23 zijn ontstaan als gevolg van toevalsvondsten met ingreep in de bodem. Daarnaast worden bij de inhoudelijke evaluatie van de kenniswinst archeologie ook de zes in 2025 afgeronde eindverslagen behandeld van initiatieven die een projectsubsidie voor **syntheseonderzoek** hebben ontvangen¹¹.

4.1 WERKWIJZE

Bij de evaluatie van de kenniswinst in de opgeleverde eindverslagen en nota's wordt niet enkel gebruik gemaakt van de metagegevens ingegeven in het archeologieportaal. Deze werden inhoudelijk aangevuld met informatie die uit de documenten zelf komt. Alle eindverslagen en nota's met eindafwerking zijn daarvoor nagelezen. De doorlichting van deze eindverslagen en nota's wordt op systematische wijze geregistreerd in de **Centrale Archeologische Inventaris (CAI)**, waar voor elke rapportage van opgraving of archeologisch onderzoek een **waarneming** wordt aangemaakt. De fiche met de waarneming omvat zowel een tekstueel gedeelte, met per periode een korte toelichting bij de aangetroffen structuren, sporen en vondsten, als een gestructureerde registratie van zogenaamde **kenmerkgroepen** met daaraan gekoppelde **gebeurtenissen** (i.e., de toegepaste methode(n) bij het lokaliseren, registreren en onderzoeken van een archeologische vindplaats) en **gestandaardiseerde termen** (concepten). Hiervoor worden de gestandaardiseerde woordenlijsten van de **Thesaurus Onroerend Erfgoed** gebruikt¹². Een dergelijke werkwijze laat toe om query's uit te voeren en zo cijfermatig te evalueren hoe de kenniswinst is opgebouwd en samengesteld¹³.

De sleutelbegrippen en -concepten bij het registreren van de resultaten van een archeologisch onderzoek in de CAI – zoals gerapporteerd in het eindverslag of de nota – worden in de volgende paragrafen kort toegelicht.

¹⁰ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie>.

¹¹ <https://www.onroenderfgoed.be/projectsubsidies-voor-synthese-onderzoek>.

¹² <https://thesaurus.onroenderfgoed.be/>.

¹³ De hier geschetste werkwijze verschilt van de vorige werkjaren (periode 2018-2023) waar de cijfermatige evaluatie van de kenniswinst nog niet rechtstreek op de invoer in de CAI was gebaseerd.

PERIODE		DATERING
	ONBEPaald	
	STEENTIJD	
	PALEOLITHICUM	c. 1.300.000 - 12.000 calBP
	VROEGPALEOLITHICUM	c. 1.300.000 - c. 300.000 calBP
	MIDDENPALEOLITHICUM	300.000/250.000 - 40.000/30.000 calBP
	LAATPALEOLITHICUM	40.000 - 14.000 calBP
	FINAALPALEOLITHICUM	14.000 - 12.000 calBP
	MESOLITHICUM	9500 - 4000 BCE
	VROEGMESOLITHICUM	9500 - 7700 BCE
	MIDDENMESOLITHICUM	7700 - 7000/6500 BCE
	LAATMESOLITHICUM	7000/6500 - 5000 BCE
	FINAALMESOLITHICUM	5000 - c. 4000 BCE
	NEOLITHICUM	5250 - 3000 BCE
	VROEGNEOLITHICUM	5250 - 4800 BCE
	MIDDENNEOLITHICUM	4300 - 3500 BCE
	LAATNEOLITHICUM	3500 - 3000 BCE
	FINAALNEOLITHICUM	3000 - 2000 BCE
	METAALTIJDEN	
	BRONSTIJD	2000 - 800 BCE
	VROEGE BRONSTIJD	2000/2100 - 1800/1750 BCE
	MIDDENBRONSTIJD	1800/1750 - 1100 BCE
	LATE BRONSTIJD	1100 - 800 BCE
	IJZERTIJD	750 - 57 BCE
	VROEGE IJZERTIJD	800 - 600/450 BCE
	MIDDENIJZERTIJD	600 - 450 BCE
	LATE IJZERTIJD (WESTEN)	475/450 - 57 BCE
	LATE IJZERTIJD (OOSTEN)	250 - 57 BCE
	ROMEINSE TIJD	57 BCE - 406 CE
	VROEG-ROMEINSE TIJD	57 BCE - 69 CE
	MIDDEN-ROMEINSE TIJD	69 - 284 CE
	LAAT-ROMEINSE TIJD	284 - 406 CE
	MIDDELEEUWEN	
	VROEGE MIDDELEEUWEN	5de - 9de eeuw
	PRE-MEROVINGISCHE PERIODE	5de eeuw
	MEROVINGISCHE PERIODE	486 - 768 CE
	KAROLINGISCHE PERIODE	768 - 900 CE
	VOLLE MIDDELEEUWEN	10de - 12de eeuw
	LATE MIDDELEEUWEN	13de - 15de eeuw
	NIEUWE TIJD	16de - 18de eeuw
	NIEUWSTE TIJD	19de - 20ste eeuw
	WO I	1914 - 1918
	INTERBELLUM	1919 - 1938
	WO II	1939 - 1945(1946)

Fig. 4.1: Chronologische periodisering aangehouden binnen de Centrale Archeologische Inventaris, zoals opgenomen in het conceptschema 'dateringen' van de thesaurus Onroerend Erfgoed (<https://thesaurus.onroerenderfgoed.be/conceptschemas/DATERINGEN>).

Ringbaan Infrastructuur en Groenzone

archeologisch element

ID: 993771 URI: <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/993771>

Beschrijving

Algemeen

Op deze locatie is een meerperiodensite opgegraven, met vondsten van de steentijd tot en met WO II. Het oudste geregistreerde (natuurlijke) spoor is een laatglaciale paleodepressie, maar pas vanaf het holoceen vinden we de vroegste resten van menselijke aanwezigheid, namelijk silexvondsten uit het mesolithicum. De eerste nederzettingssporen dateren uit de middenbronstijd. En ook in latere periodes was er menselijke bewoning: de ijzertijd, de Romeinse tijd, en de vroege en volle middeleeuwen. Voor de jongere periodes zijn geen resten van bewoning gevonden, maar wel sporen van een agrarisch landschap in de nieuwe en nieuwste tijd, en militaire structuren uit WO II.

Steentijd

In het laatglaciaal was er open water, dat tegen de tweede helft van het 14de millennium BP begon dicht te groeien en rond 13.000 BP volledig opgevuld was. Uit deze periode zijn geen resten van menselijke aanwezigheid gevonden. Vanaf het holoceen zijn er wel indicatoren voor menselijke activiteiten, namelijk vuurstenen artefacten uit het vroeg-middenmesolithicum en laatmesolithicum.

Bronstijd

De plattegronden van (minstens) 6 grotere gebouwen en 1 spieker dateren vermoedelijk uit de middenbronstijd.

Ijzertijd

Slechts 1 gebouwplattegrond dateert uit de vroege ijzertijd. Vanaf de late ijzertijd was er een meer intensieve bewoning. Meerdere hoofdgebouwen en een groot aantal bijgebouwen (ongeveer 30 in totaal) getuigen van deze nederzettingfase, evenals waterputten en wegtracés.

Provincie

Oost-Vlaanderen

Gemeente

Maldegem

Deelgemeente

Adegem

Locatie

Staatsbaan 10 (Maldegem)

Nauwkeurigheid zone

Tot op 15m

Oppervlakte zone

189 971m²

Bewaringstoestand

Niet bewaard

Links

-

Fig. 4.2: Voorbeeld van een waarneming in de Centrale Archeologische Inventaris, waarbij de hoofdtekst de resultaten van het onderzoek samenvat per hoofdperiode.

4.1.1 De Centrale Archeologische Inventaris

De **Inventaris van het Onroerend Erfgoed** geeft een overzicht van het waardevolle erfgoed in Vlaanderen¹⁴. In de inventaris zijn zowel archeologisch, bouwkundig, landschappelijk als varend erfgoed opgenomen. Resultaten van archeologisch onderzoek of observaties met een zekere relevantie voor archeologisch onderzoek of beheer worden in de module 'waarnemingen' opgenomen.

De '**waarnemingen**' beschrijven resultaten van het archeologisch onderzoek of observaties die relevant zijn voor het begrijpen, waarderen en beheren van archeologisch erfgoed¹⁵. Alle onderzoeken met een archeologische 'ingreep in de bodem' worden ingevoerd als waarneming, inclusief verkennend booronderzoek. Dit omvat eveneens geofysisch onderzoek of veldkartering, indien deze acties ook archeologisch relevante waarnemingen opleverden. De hoofdtekst van de fiche omvat een inhoudelijke samenvatting van de waarneming, wat bij de eindverslagen en nota's neerkomt op de resultaten en interpretatie van het uitgevoerde archeologisch onderzoek. Deze resultaten worden chronologisch gestructureerd volgens de hoofdperioden (fig. 4.1 en fig. 4.2).

De 'waarnemingen' worden altijd gekoppeld met één of meer '**gebeurtenissen**'. Een gebeurtenis wordt omschreven als het geheel of delen van onderzoeken die aan de oorsprong liggen van een 'waarneming'. Een gebeurtenis bestaat dikwijls uit een combinatie van verschillende deelonderzoeken, bijvoorbeeld een proefsleuvenonderzoek gecombineerd met verkennend booronderzoek, of een opgraving gecombineerd met zaden- en vruchtenonderzoek, radiokoolstofdateringen, of andere natuurwetenschappelijke analyses. De fiche van de gebeurtenis omschrijft het type en de technische aspecten van het onderzoek, door gebruik te maken van relevante thesaurustermen (zie verder).

De archeologische waarnemingen vormen samen met de gerelateerde gebeurtenissen de **Centrale Archeologische Inventaris (CAI)**. De CAI is een onmisbaar instrument voor het onderzoek en beheer van het archeologisch erfgoed, o.a. voor het opstellen van een verwachtingspatroon voor startende archeologietrajecten, voor het afbakenen en vaststellen van archeologische zones, het beschermen van archeologische sites, het afbakenen van gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, de registratie en opvolging van toevalsvondsten, etc.

4.1.2 Kenmerkgroepen

Het concept van de '**kenmerkgroepen**' vormt een belangrijk onderdeel van de waarnemingen. De kenmerkgroepen delen de waarneming op volgens inhoudelijk logische elementen. Een kenmerkgroep wordt gevormd door een combinatie van kenmerken die één archeologisch relevant geheel vormen (fig. 4.3). Aan een kenmerkgroep worden gebeurtenissen en inhoudelijke thema's gekoppeld. Het belangrijkste instrument om de kenmerkgroepen en waarnemingen op een gestructureerde wijze te documenteren met een coherente terminologie, is de **Thesaurus Onroerend Erfgoed**. Het gebruik van thesaurustermen zorgt voor standaardisatie en structuur, en maakt de waarnemingen ook doorzoekbaar. De thesaurus bestaat uit verschillende schema's of modules, waarbij de volgende relevant zijn voor de CAI:

- **Typologie (erfgoedtypes)**: dit schema binnen de thesaurus is niet exclusief gelinkt aan archeologie. De concepten omvatten kernbegrippen voor de beschrijving van archeologische objecten, sporen, structuren en deposities, of types van landgebruik, en hun (oorspronkelijke) functie.

¹⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>.

¹⁵ Voor meer info: https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingen_info/.

- **Context:** dit is geen apart onderdeel van de thesaurus. De termen die kunnen worden toegekend als context zijn dezelfde als de termen die in de typologische thesaurus staan. Dit laat toe om een onderscheid te maken tussen de eigenlijke waarnemingen en de context waarin ze werden gevonden, bv. een waarneming met de typologie 'deposities van menselijke resten' en de context 'veenbodems'.
- **Datering:** deze concepten omvatten termen voor alle culturele (van prehistorie tot WO II) en geologische (cambrium tot holoceen) dateringen. Voor een overzicht van de culturele periodes, zie ook fig. 4.1.
- **Stijlen en Culturen:** dit deel van de thesaurus bevat termen voor alle bouwkundige stijlen en archeologische culturen uit de steen- en metaaltijden.
- **Materialen:** deze module in de thesaurus bevat termen voor het beschrijven van grondstoffen en materialen (bv. aardewerk, hout, brons, textiel, etc.).

Romeinse tijd

Datering: [Romeinse tijd](#)

Typologie: [crematiegraven](#), [greppels](#), [kuilen](#), [leemwinning](#), [paalsporen](#), [poelen](#)

Materiaal: [aardewerk](#), [bot \(menselijk\)](#), [keramisch bouw materiaal](#), [metaal](#)

Gebeurtenis:

- [Opgraving Kruibeke Camille Huysmansstraat](#)
([archeologische opgravingen](#): van 23-10-2023 tot 06-11-2023)
Bron: [HELLINX A.-J. & HAZEN P., 2025, Eindverslag Opgraving Kruibeke, Camille Huysmansstraat, BAAC Vlaanderen Rapport 2992, Evergem Eindverslag \(archeologieportaal\) \(05-03-2025\)](#)
- [Rapportage archeologie 2025 \(literatuurstudie: 2025\)](#)
Bron: Eindverslagen, Nota's met afwerking en Syntheseonderzoeken archeologie 2025.
[Literatuur](#) (2025)
- [14C-dateringen Kruibeke Camille Huysmansstraat](#)
([radiokoolstofdatering](#): van 23-10-2023 tot 06-11-2023)
- [Fysisch antropologisch onderzoek Kruibeke Camille Huysmansstraat](#)
([fysisch-antropologisch onderzoek](#): van 23-10-2023 tot 06-11-2023)
- [Macro-botanisch onderzoek Kruibeke Camille Huysmansstraat](#)
([zaden- en vruchtenonderzoek](#): van 23-10-2023 tot 06-11-2023)
- [Palynologisch onderzoek Kruibeke Camille Huysmansstraat](#)
([palynologisch onderzoek](#): van 23-10-2023 tot 06-11-2023)
- [Anthracologisch onderzoek Kruibeke Camille Huysmansstraat](#)
([anthracologisch onderzoek](#): van 23-10-2023 tot 06-11-2023)

Fig. 4.3: Voorbeeld van een kenmerkgroep in de Centrale Archeologische Inventaris. Via gestandaardiseerde thesaurustermen wordt aan deze kenmerkgroep informatie over de aangetroffen materialen (hier aardewerk, menselijk bot, keramisch bouw materiaal en metaal), de datering (Romeinse tijd) en typologie van de archeologische sporen (crematiegraven) gekoppeld. De methoden en onderzoekstechnieken, zowel op het terrein (het type vooronderzoek en de opgraving zelf) als analyses op het ingezamelde materiaal (in dit geval een fysisch-antropologisch, palynologisch, anthracologisch en macro-botanisch onderzoek, en een radiokoolstofdatering) worden via een gebeurtenis eveneens aan de kenmerkgroep gekoppeld.

De CAI kan heel gericht doorzocht worden, zowel door de geïnteresseerde burger als door professionele erfgoedondernemers of -onderzoekers, door (een combinatie van) thesaurustermen te selecteren in de overeenstemmende velden¹⁶ (fig. 4.4). De zoekopdracht geeft dan alle waarnemingen weer die gekoppeld zijn aan deze (combinatie van) kenmerken. Alle archeologische waarnemingen gerelateerd aan de in 2025 ontvangen eindverslagen, nota's of conclusies uit de projecten

¹⁶ <https://inventaris.onroerendergoed.be/waarnemingsobjecten/zoeken>.

archeologisch syntheseonderzoek zijn openbaar en publiek toegankelijk. Ze zijn **gebundeld onder de gebeurtenis 'Rapportage archeologie 2025'**.¹⁷

Voor de evaluatie van de kenniswinst worden waarnemingen gebaseerd op de ontvangen eindverslagen en nota's met eindafwerking uit 2025 op basis van de gekoppelde thesaurustermen en gebeurtenissen bevestigd. De uitkomsten van deze query's worden in de volgende paragrafen verder geanalyseerd.

The screenshot shows the search interface for the 'Waarnemingen' (Observations) module. At the top, a navigation bar contains 'Erfgoedobject', 'Aanduidingsobject', 'Waarneming' (selected), 'Thema', 'Gebeurtenis', 'Persoon of collectief', and 'Aanmelden'. Below the navigation bar, the title 'Waarnemingen' is displayed, followed by a brief description: 'Je kan hier zoeken naar resultaten van onderzoek of andere observaties met een zekere relevantie voor het erfgoed. Momenteel zijn uitsluitend archeologische waarnemingen opgenomen, ook wel de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) genoemd.' The main section is titled 'Zoek een waarneming' and contains several search and filter options. On the left, there is a general search bar labeled 'Algemeen' with the placeholder 'Zoek op id, naam, tekst ...'. To the right, under 'Locatie', there are dropdown menus for 'Provincie' (set to 'provincie'), 'Gemeente' (set to 'gemeente'), 'Deelgemeente' (set to 'deelgemeente'), and 'Straat' (set to 'straat'). Below these, there are two sections for 'Disciplines VERPLICHT' and 'Bewaringstoestand VERPLICHT'. The 'Disciplines' section has four checked checkboxes: 'Archeologisch', 'Bouwkundig', 'Landschappelijk', and 'Varend'. The 'Bewaringstoestand' section has two checked checkboxes: 'Bewaard' and 'Niet bewaard'. The bottom section contains three columns of filters: 'Wat?' with dropdowns for 'Typologie ingeven ...', 'Context ingeven ...', 'Materiaal ingeven ...', and 'Soort ingeven ...'; 'Wanneer?' with dropdowns for 'Datering ingeven ...' and 'Stijl en/of cultuur ingeven ingeven ...'; and 'Wie?' with a text input for 'Persoon of collectief ingeven ...'. On the right side, there are two more filters: 'Gebeurtenistype ingeven ...' (set to 'Rapportage archeologie 2025') and 'Thema ingeven ...'.

Fig. 4.4: Het zoekformulier voor de module 'waarnemingen' van de Inventaris Onroerend Erfgoed. De databank met alle waarnemingen uit de inventaris vormt de Centrale Archeologische Inventaris (CAI).

4.2 REGIONALE SPREIDING

Voor de evaluatie van de kenniswinst in 2025, is het relevant om de spreiding van de opgeleverde eindverslagen en nota's te beschouwen volgens de ligging van de projectgebieden binnen archeoregio's, eerder dan volgens hun administratieve indeling (fig. 4.5). De uit de Nederlandse erfgoedzorg overgenomen term '**archeoregio**' is gedefinieerd als "gebied waarbinnen zowel sprake is van een globaal verband tussen landschap en bewoningsgeschiedenis als tussen landschapsvormende processen en het ontstaan van archeologische vindplaatsen, en het bodemarchief in het algemeen"¹⁸. Elk van de Vlaamse archeoregio's, die vooral afgebakend zijn op basis van de bodemassociatiekaart¹⁹

¹⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/1084422>.

¹⁸ Archis, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Nederland: <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/bronnen-en-kaarten/overzicht/archeoregios>.

¹⁹ <https://dov.vlaanderen.be/page/bodemkaarten>.

en de kaart van de lithologie van de oppervlakkige lagen²⁰, heeft inderdaad een eigen landschapsvorming en dus ook bewoningsgeschiedenis gekend, en **is gekenmerkt door specifieke condities voor de bewaring en bereikbaarheid van archeologisch erfgoed**.

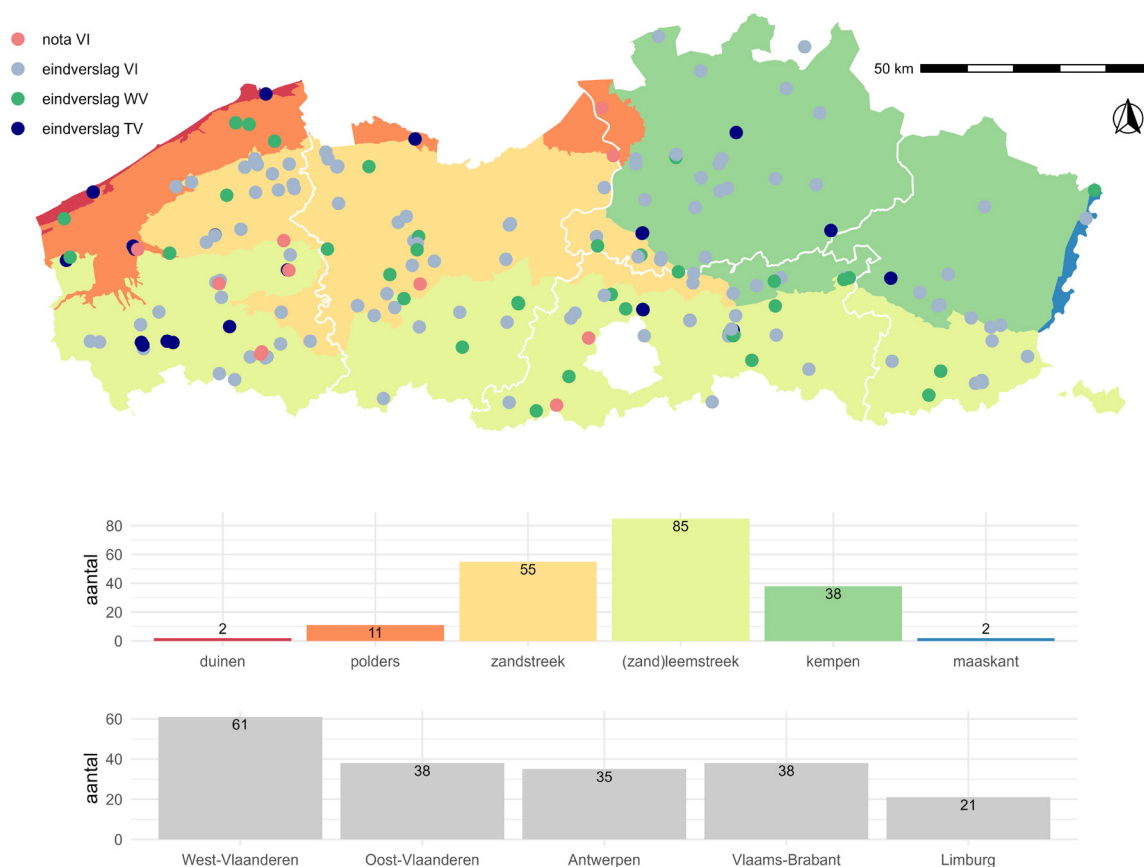

Fig. 4.5: Locaties waarvoor in 2025 een eindverslag werd ingediend (n= 182), of een nota met eindafwerking (n= 11), per kader (boven). Aantal in 2025 ingediende eindverslagen, per archeoregio en provincie (onder).

De onderlinge verhouding van de absolute aantallen documenten tussen de archeoregio's (fig. 4.5) is uiteraard een weerspiegeling van meerdere factoren, zoals de sterk verschillende oppervlakte die de archeoregio's omvatten en de lokale economische dynamiek. Het blijkt wel dat archeologische informatie en daaruit volgende kennis(winst) zich vooral zal concentreren op zand- en leembodems in Vlaanderen. Op provinciaal niveau werd het hoogste aantal documenten ontvangen na archeologisch onderzoek in West-Vlaanderen, wat deels te verklaren is door de WO I gerelateerde vondsten in deze provincie.

4.3 CHRONOLOGISCH OVERZICHT

De gebeurtenis '[Rapportage archeologie 2025](#)' bundelt alle waarnemingen uit de CAI van eindverslagen van archeologische opgravingen en aanvullende analyses (uitgevoerd na het afsluiten van het vooronderzoek) gepubliceerd in 2025, en vat eveneens de gepubliceerde syntheseonderzoeken van 2025 samen. De resultaten van de onderzoeken worden opgelijst per culturele periode, in chronologische volgorde (van oud naar jong).

²⁰ <https://www.atlas-belgique.be/index.php/nl/papieren-versie/2de-atlas-van-belgie/> en volgende.

4.3.1 Steentijd

- [Aarschot Bekaflaan-Steestraat](#): enkele vuurstenen artefacten wijzen op activiteit in de steentijd, zonder mogelijkheid om preciezer te dateren.
- [Beernem Zuiddamme](#): enkele 'losse' artefacten wijzen op een aanwezigheid in de steentijd.
- [Brugge Eekhouthoort](#): drie vuurstenen artefacten zijn te situeren in de steentijd.
- [Kortrijk Koffiehoekstraat](#): enkele 'losse' vuurstenen artefacten gevonden.
- [Kruisem Passionistenstraat 31](#): drie vuurstenen artefacten uit het mesolithicum of neolithicum.
- [Oudenburg Brugsesteenweg](#): er werden drie vuurstenen artefacten gevonden die wellicht wijzen op aanwezigheid in zowel het mesolithicum als het neolithicum.
- [Pajottegem Vollezelestraat](#): een afslag in vuursteen gevonden.
- [Poperinge Westhoekweg I](#): enkele 'losse vondsten' van vuurstenen artefacten zijn te dateren in de steentijd.

paleolithicum

- [Beernem Rokersdreef I](#): enkele artefacten met windglans en vorstbreuken wijzen mogelijk op een datering in het laat- of finaalpaleolithicum.
- [Eeklo Huysmanshoeve](#): er kwam een paleobodem aan het licht die aan de hand van natuurwetenschappelijk onderzoek vroeg in de laatglaciale periode kan worden gesitueerd.
- [Hooglede Honzebrouckstraat](#): een paleogeul uit het Weichseliaan en enkele artefacten die wijzen op activiteit in het paleolithicum.
- [Maldegem Ringbaan en Groenzone](#): in het laatglaciaal bevond zich hier een natuurlijke depressie met open water.
- [Roelare Rennevoordestraat](#): bij een kleiontginning werden hier o.a. vuurstenen artefacten uit het middenpaleolithicum gevonden. Het landschappelijk onderzoek toont aan dat deze site zich bevindt op de oever van een vroegere geul, een plek aantrekkelijk voor de jacht.

mesolithicum

- [Essen Spijker 22-26](#): een ensemble van 426 artefacten kan door het ontbreken van duidelijke gidsartefacten enkel ruim in het mesolithicum geplaatst worden geplaatst.
- [Hooglede Honzebrouckstraat](#): een paleogeul opgevuld in het midden-Holoceen en enkele artefacten die wijzen op activiteit in het mesolithicum en neolithicum.
- [Laakdal Steenberg 97-99](#): losse vondst van een kernrandkling.
- [Maldegem Ringbaan en Groenzone](#): vuurstenen artefacten uit het midden- en laatmesolithicum.
- [Rotselaar Provinciebaan](#): 33 stenen artefacten wijzen op activiteit in het vroeg- en/of middenmesolithicum.
- [Rotselaar Zallakenstraat](#): er werden 1566 artefacten uit het mesolithicum ingezameld (vuursteen en Wommersomkwartsiet), vooral chips, afslagen, productieafval en enkele kernfragmenten.
- [Wijnegem Turnhoutsebaan-Kanaalstraat](#): er werden meer dan 3000 artefacten ingezameld, van kampementen uit het vroeg-, midden- en laatmesolithicum.

neolithicum

- [Antwerpen Scheldelaan](#): paleo-ecologisch onderzoek van een veenpakket biedt een beeld van het lokale milieu en de vegetatie van de periode van het neolithicum tot de middeleeuwen.
- [Bilzen-Hoeselt Boomstraat](#): vier aangetroffen artefacten kunnen in het neolithicum worden gedateerd. Een laatneolithische hamerbijl gevonden tijdens het vooronderzoek werd microscopisch onderzocht.

- [Boortmeerbeek Wespelaarsebaan](#): een paalkuil met enkele fragmenten handgevormd aardewerk uit het neolithicum of de bronstijd.
- [Diepenbeek Molenstraat-Pruinveld](#): enkele objecten (aardewerk, vuurstenen artefacten waaronder enkele pijlpunten) dateren uit het (laat-)neolithicum.
- [Herzele N42](#): kuilen en paalkuilen geassocieerd met aardewerk en vuurstenen artefacten wijzen op de aanwezigheid van een site uit het middenneolithicum (Michelsbergcultuur).
- [Hooglede Honzebrouckstraat](#): een paleogeul opgevuld in het midden-holoceen en enkele artefacten die wijzen op activiteit in het mesolithicum en neolithicum.
- [Rotselaar Provinciebaan](#): één artefact, een massieve kling uit vuursteen, is eerder in het neolithicum te dateren.
- [Rumst Visserstraat](#): in een Romeinse laag werd een nagenoeg volledige neolithische gepolijste bijl in vuursteen aangetroffen.

4.3.2 Metaaltijden

- [Oostrozebeke Ingelmunstersteenweg 153](#): een circulair spoor wijst vermoedelijk op de aanwezigheid van een vroegere grafheuvelstructuur, die echter niet nader kon worden gedateerd.
- [Zoersel Oostmallebaan 10](#): enkele sporen (paalkuilen en kuilen) wijzen op activiteit in de metaaltijden maar kunnen niet nader gedateerd worden.

bronsstijd

- [Aarschot Bekafaan-Steestraat](#): enkele paalkuilen die samen de plattegrond van een 'spieker' vormen, ¹⁴C-datering wijst op de periode 1495-1425 v.Chr.
- [Antwerpen Scheldelaan](#): paleo-ecologisch onderzoek van een veenpakket biedt een beeld van het lokale milieu en de vegetatie van de periode van het neolithicum tot de middeleeuwen.
- [Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht Camille Huysmansstraat](#): een kringgreppel uit de middenbronsstijd en een later bijgezet crematiegraf uit de overgangperiode van de midden- naar de late bronsstijd.
- [Boortmeerbeek Wespelaarsebaan](#): een paalkuil met enkele fragmenten handgevormd aardewerk uit het neolithicum of de bronstijd.
- [Kruisem Passionistenstraat 31](#): een kuil met vrij veel aardewerkscherven, verbrand bot en houtskool. Een ¹⁴C-datering wijst deze toe aan de 10de of 9de eeuw v.Chr.
- [Maldegem Ringbaan en Groenzone](#): plattegronden van hoofd- en bijgebouwen tonen bewoning in de middenbronsstijd.
- [Mechelen Dorpsstraat fase 1](#): een grafveld met urnengraven uit de late bronsstijd of vroege ijzertijd.
- [Mechelen Dorpsstraat fase 2](#): een grafveld met urnengraven uit de late bronsstijd of vroege ijzertijd.
- [Mechelen Kerkenbos](#): een cirkelvormig grafmonument met dubbele palenkrans uit de middenbronsstijd en een deel van een grafveld met urnengraven en kringgreppels uit de late bronsstijd of vroege ijzertijd.
- [Nijlen Doelstraat](#): paalsporen, kuilen en enkele gebouwplattegronden wijzen op bewoning in de late bronsstijd of vroege ijzertijd.
- [Oedelem Beernemstraat](#): een kleine kringgreppel van een verdwenen grafheuvel werd via radiokoolstofdatering gesitueerd in de middenbronsstijd (tussen 1430 en 1274 v.Chr.).
- [Tielt Dossegeweg](#): sporen van een kleine nederzetting of tijdelijk erf in de overgangperiode van de late bronsstijd en vroege ijzertijd, met o.a. een huisplattegrond.

ijzertijd

- [Aalter Onderdale fase 2](#): enkele greppels, kuilen en paalkuilen, waaronder twee 'spiekers', via radiokoolstofdatering te plaatsen tussen 320 en 200 v.Chr. (late ijzertijd).
- [Aarschot Bekaflaan-Steestraat](#): in de spreiding van paalkuilen kunnen vier 'spiekers' herkend worden, die via ¹⁴C-datering te plaatsen zijn in de vroege- en middenijzertijd (respectievelijk tussen 760-420 en 455-390 v.Chr.).
- [Antwerpen Scheldelaan](#): paleo-ecologisch onderzoek van een veenpakket biedt een beeld van het lokale milieu en de vegetatie van de periode van het neolithicum tot de middeleeuwen.
- [Baarle-Hertog Tommelse akkers](#): sporen van bijgebouwen (spiekers) en crematiegraven wijzen op een intensief ontgonnen landschap hier van de vroege tot late ijzertijd.
- [Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht Camille Huysmansstraat](#): paalkuilen en een structuur met onduidelijke functie uit de late ijzertijd of vroeg-Romeinse periode.
- [Bilzen-Hoeselt Boomstraat](#): sporen van een erf en een crematiegraf uit de overgangperiode van de vroege naar midden ijzertijd. Een erf met o.a. een hoofdgebouw en enkele spiekers behoort tot de late ijzertijd.
- [Bilzen-Hoeselt Wedersoet fase 1](#): enkele greppels en kuilen, te dateren in de late ijzertijd of vroeg-Romeinse periode.
- [Bonheiden Plaslei](#): een greppel en een paalkuil zijn aan de hand van enkele aardewerkscherven te dateren in de vroege middenijzertijd.
- [Diepenbeek Molenstraat- Pruinveld](#): verschillende sporen (kuilen) en vondsten uit de ijzertijd.
- [Essen Spijker 22-26](#): paalkuilen en kuilen uit de ijzertijd, met plattegronden van enkele spiekers. ¹⁴C-dateringen situeren deze bewoningsfase in de midden-late ijzertijd.
- [Evergem Doornstraat](#): twee enclosures en enkele bijgebouwen (spiekers) zijn op basis van schaarse aardewerkvondsten wellicht te plaatsen in de ijzertijd.
- [Gent Technologiepark](#): paalkuilen, kuilen en greppels wijzen op de aanwezigheid van een nederzetting, twee ¹⁴C-dateringen van bijgebouwen (spiekers) zijn gesitueerd in de middenijzertijd.
- [Hasselt Aldestraat 50](#): enkele scherven handgevormd aardewerk wijzen wellicht op bewoning in de buurt in de ijzertijd.
- [Herzele N42](#): diverse sporen zonder duidelijke samenhang wijzen op een voornamelijk agrarisch gebruik van de terreinen.
- [Hooglede Honzebrouckstraat](#): houtskoolmeilers uit de late ijzertijd en Romeinse periode.
- [Kontich Groeningenlei](#): hier werd een deel van een nederzetting uit de middenijzertijd aangesneden, met paalkuilen die wijzen op een huisplattegrond en enkele spiekers, en een waterput.
- [Kortrijk Bozestraat](#): een houtskoolrijke kuil dateert vermoedelijk in de ijzertijd maar kon niet nader gedateerd worden via radiokoolstofdatering (geen geschikte monsters).
- [Kruisem Passionistenstraat 31](#): enkele bijgebouwen (spiekers), kuilen en paalkuilen wijzen op de aanwezigheid van een erf uit de late ijzertijd.
- [Lubbeek Hazenput \(fase 2\)](#): enkele kuilen met vrij veel houtskool en verbrande leem kunnen aan de hand van radiokoolstofdateringen gesitueerd worden in de midden- late ijzertijd.
- [Maldegem Paddepoeleweg](#): enkele sporen kunnen aan de hand van het aardewerk in de midden tot late ijzertijd geplaatst worden.
- [Maldegem Ringbaan en Groenzone](#): een gebouwplattegrond uit de vroege ijzertijd, en een groot aantal hoofd- en bijgebouwen, alsook waterputten en wegtracés uit de late ijzertijd.
- [Mechelen Dorpsstraat fase 1](#): een grafveld met urnengraven uit de late brons of vroege ijzertijd.
- [Mechelen Dorpsstraat fase 2](#): een grafveld met urnengraven uit de late brons of vroege ijzertijd.

- [Mechelen Kerkenbos](#): een deel van een grafveld met urnengraven en kringgreppels uit de late brons of vroege ijzertijd.
- [Merelbeke-Melle Brusselsesteenweg](#): sporen van een hoofdgebouw, enkele bijgebouwen en een crematiegraf. Op basis van het aanwezige aardewerk en ¹⁴C-dateringen wordt deze bewoning gesitueerd in de late ijzertijd.
- [Merksplas Kleiryt](#): diverse sporen (kuilen, paalkuilen) tonen de aanwezigheid van tenminste één hoofdgebouw en verschillende bewoningsfasen, ¹⁴C-datering wijst erop dat deze te plaatsen zijn in de middenijzertijd.
- [Nazareth-De Pint Eke Kouter](#): paalkuilen afkomstig van bijgebouwen en greppels behoren tot een nederzetting uit de ijzertijd, die eveneens bij andere opgravingen vlakbij reeds werd aangesneden.
- [Nijlen Doelstraat](#): paalsporen, kuilen en enkele gebouwplattegronden wijzen op bewoning in de late bronstijd of vroege ijzertijd, en late ijzertijd tot vroeg-Romeinse periode.
- [Nijlen Klokkenlaan 25 fase 1](#): sporen die een gebouwplattegrond vormen zijn te dateren in de midden tot late ijzertijd.
- [Oedelem Beernemstraat](#): sporen van een nederzetting die via radiokoolstofdatering in de 6de tot 4de eeuw v.Chr. geplaatst kan worden.
- [Oostkamp Fabiolalaan- Molenwalstraat II](#): een kuil en een greppel, een scherf aardewerk dateert deze sporen in de late ijzertijd.
- [Poperinge Westhoekweg I](#): verschillende greppels dateren uit de ijzertijd tot vroeg-Romeinse periode.
- [Ranst Pater Domstraat](#): een gracht uit de ijzertijd vorm een vierkante structuur van ca. 50 bij 50 meter.
- [Riemst Iers Kruisstraat](#): enkele sporen dateren uit de late ijzertijd.
- [Roeselare Liebeekstraat](#): enkele houtskoolmeilers en brandrestengraven dateren uit de late ijzertijd of vroeg-Romeinse periode.
- [Rotselaar Provinciebaan](#): paalsporen vormen samen enkele gebouwplattegronden die met enige voorzichtigheid in de late ijzertijd te dateren zijn.
- [Tielt Dossegweg](#): sporen van een kleine nederzetting of tijdelijk erf in de overgangperiode van de late bronstijd naar de vroege ijzertijd, met o.a. een huisplattegrond. Een aantal vondsten wijst ook nog op aanwezigheid in de late ijzertijd.
- [Tienen Oude Vestenstraat 4-6](#): enkele greppels die op basis van ¹⁴C-datering kunnen toegewezen worden aan de late ijzertijd.
- [Veurne Kasteelhoeve Torreelen](#): een spoor onder het laatmiddeleeuwse mottelichaam wordt door radiokoolstofdatering in de vroege ijzertijd gesitueerd.
- [Wuustwezel Hofakker](#): de paalkuilen uit de ijzertijd omvatten minstens drie hoofdgebouwen, twee grotere bijgebouwen en 15 spiekers, uit diverse periodes van de ijzertijd.
- [Zandhoven Bruggestraat](#): nederzettingssporen met plattegronden van diverse bijgebouwen. Het onderzoek van fossiele stuifmeelkorrels toont bos in de lagere gedeelten en weiden op de hogere delen van het landschap.

4.3.3 Romeinse periode

- [Aalst Pupillensite-Oud Stadhuis](#): bij dit beperkt proefputtenonderzoek werden bewoningssporen uit de 1ste tot 3de eeuw n.Chr. gevonden.
- [Aalter Onderdale fase 2](#): uit één van de ijzertijdgreppels op de site werd ook vermoedelijk wat Romeins materiaal aangetroffen.
- [Antwerpen Scheldelaan](#): paleo-ecologisch onderzoek van een veenpakket biedt een beeld van het lokale milieu en de vegetatie van de periode van het neolithicum tot de middeleeuwen.
- [Beernem Rokersdreef I](#): enkele losse vondsten uit de Romeinse periode wijzen mogelijk op een agrarisch gebruik van de zone in deze periode.

- [Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht Camille Huysmansstraat](#): sporen wijzen op leemontginning en ambachtelijke activiteiten. Drie crematiegraven zijn gesitueerd in de nabijheid van de bronstijd grafheuvel.
- [Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht Neerstraat](#): fysisch-antropologisch onderzoek van botresten van een 2de-eeuws crematiegraf.
- [Bilzen-Hoeselt Boomstraat](#): een randscherf van een mortarium en verspreid bouw materiaal wijzen op activiteiten in de buurt in de Romeinse periode.
- [Bilzen-Hoeselt Wedersoet fase 1](#): enkele greppels en kuilen, te dateren in de late ijzertijd of vroeg-Romeinse periode.
- [Boortmeerbeek Wespelaarsebaan](#): enkele kuilen kunnen aan de hand van het aardewerk in de Romeinse periode gesitueerd worden.
- [Evergem Ralingen](#): resten van een nederzetting uit de midden-Romeinse periode, met o.a. drie plattegronden van hoofdgebouwen.
- [Gistel Brugse Baan](#): sporen van een nederzetting met verschillende gebouwplattegronden, en een grafveld met brandrestengraven, uit de midden-Romeinse periode.
- [Gavere Markt](#): een greppel en enkele kuilen.
- [Herzele N42](#): diverse brandrestengraven, in één van de deelzones ook enkele kuilen en paalkuilen.
- [Hooglede Honzebrouckstraat](#): houtskoolmeilers uit de late ijzertijd en Romeinse periode.
- [Ieper Bargiestraat 6](#): een mogelijke gebouwplattegrond, met in de paalkuilen Romeins aardewerk.
- [Kortrijk Deken Zegerplein-Begijnhofstraat](#): een afvalkuil met Romeins aardewerk.
- [Kortrijk Koffiehoekstraat](#): een waterkuil, een waterput en enkele kuilen uit de midden-Romeinse periode.
- [Kortrijk Vlasbloemstraat](#): drie brandrestengraven werden natuurwetenschappelijk onderzocht.
- [Laakdal Steenberg 97-99](#): restanten van een villa uit de 2de-3de eeuw, met o.a. de resten van een badgebouw.
- [Lokeren Zelebaan](#): een aantal greppels zijn wellicht te dateren in de Romeinse periode.
- [Maldegem Ringbaan en Groenzone](#): de bewoning uit de late ijzertijd handhaaft zich ook doorheen de Romeinse periode, o.a. getuige enkele plattegronden van hoofd- en bijgebouwen, waterputten en een rechthoekige greppelstructuur (cultusplaats?).
- [Mechelen Kerkenbos](#): enkele grachten (?) met Romeinse dakpan- en doliumfragmenten.
- [Menen Steenland](#): enkele kuilen uit de midden-Romeinse periode.
- [Merelbeke-Melle Sallemeulekouter](#): natuurwetenschappelijk onderzoek van een brandrestengraf uit de 1ste-2de eeuw toont aan dat het graf toebehoort aan een volwassen individu, wellicht een vrouw.
- [Nazareth-De Pint Eke Kouter](#): een vermoedelijk brandrestengraf, via ¹⁴C-datering te plaatsen in de midden-Romeinse periode.
- [Nijlen Doelstraat](#): paalsporen, kuilen en enkele gebouwplattegronden wijzen op bewoning in de late ijzertijd tot vroeg-Romeinse periode.
- [Nijlen Klokkelaan 25 fase 1](#): diverse sporen, waaronder van hoofd- en bijgebouwen, tonen een landelijke Romeinse bewoning op deze locatie.
- [Nijlen Klokkelaan 25 fase 2](#): enkele sporen en vondsten wijzen op landbouwactiviteit in de Romeinse periode.
- [Oudenburg Brugsesteenweg](#): een deel van een hoofdgebouw, karrensporen en twee brandrestengraven.
- [Pajottegem Vollezelestraat](#): sporen van een erf uit de 2de eeuw, met een hoofdgebouw, greppels, kuilen en paalkuilen.
- [Poperinge Westhoekweg I](#): verschillende greppels dateren uit de ijzertijd tot vroeg-Romeinse periode. Een brandrestengraf werd gedateerd tussen de 2de helft van de 1ste eeuw en 1ste helft van de 2de eeuw n.Chr.

- [Roeselare Gitsestraat](#): verder onderzoek op het houtskool van een meiler wijst erop dat deze te dateren is in de 1ste tot 2de eeuw n.Chr.
- [Roeselare Liebeekstraat](#): enkele houtskoolmeilers en brandrestengraven dateren in de late ijzertijd tot vroeg-Romeinse periode.
- [Ronse Lorettestraat 335-339](#): een wellicht meerfasige nederzetting uit de 2de helft van de 1ste eeuw tot 2de eeuw n.Chr., met twee hoofdgebouwen, een aantal bijgebouwen, een waterkuil en een wegtracé.
- [Rotselaar Provinciebaan](#): twee houtskoolmeilers die middels ¹⁴C-datering in de Romeinse periode kunnen geplaatst worden.
- [Rumst Vissersstraat](#): een opvullingslaag en enkele kuilen, met aardewerk uit de tweede helft van de 2de eeuw tot en met de 3de eeuw.
- [Rumst Vissersstraat \(2\)](#): een laag met aardewerk en andere vondsten uit de tweede helft van de 2de eeuw tot en met de 3de eeuw.
- [Tielt Dosseweg](#): een ongeschoeide waterput behoort mogelijk tot de Romeinse periode. Daarnaast werden diverse Romeinse vondsten aangetroffen: aardewerk, natuursteen en dakpanfragmenten.
- [Tienen Oude Vestenstraat 4-6](#): enkele Romeinse dakpanfragmenten, maar geen geassocieerde sporen.
- [Tongeren-Borgloon Elfde Novemberwal](#): sporen uit de vroeg-Romeinse periode en resten van een stadswoning (domus) uit de midden-Romeinse tijd.
- [Tongeren-Borgloon Hondstraat 5-13](#): sporen en structuren vanaf de stichtingsfase van de stad (ca. 10 v.Chr.) tot in de 5de eeuw n.Chr., initieel vermoedelijk met een militair karakter, evoluerend naar een residentieel karakter.
- [Tongeren-Borgloon Repenstraat 11](#): sporen van houtbouw en karrensporen uit de 1ste eeuw n.Chr.
- [Tongeren-Borgloon Sint-Truidersteenweg 11-15](#): een vroeg-Romeinse gracht, mogelijk met militaire functie, en restanten van het Tongerse stratennet uit de 1ste en 2de eeuw. Na 178 n.Chr. verscheen hier een rijke Romeinse stadswoning (domus).
- [Torhout Breidelstraat II](#): in de beperkte oppervlakte van deze opgraving wijzen diverse vondsten op de aanwezigheid van een bewoningssite met steenbouw uit de midden-Romeinse periode.
- [Torhout stadskern I](#): een gracht en enkele andere sporen uit de midden-Romeinse periode. Natuurwetenschappelijk onderzoek wijst op een bosrijk landschap, maar met graanakkers in de nabijheid.
- [Wingene Ruiseledesteinweg](#): twee houtskoolmeilers gevonden bij een vooronderzoek dateren uit de vroeg- tot midden-Romeinse periode.
- [Wuustwezel Hofakker](#): uit de vroeg-Romeinse periode (1ste eeuw n.Chr.) dateren minstens een hoofdgebouw, met bijhorend bijgebouw.
- [Zwalm Latemdreef 1](#): grachten, greppels en kuilen wijzen op de aanwezigheid van een erf uit de midden-Romeinse periode.

4.3.4 Middeleeuwen

vroege middeleeuwen

- [Aarschot Bekafaan-Steystraat](#): enkele paalkuilen die samen een 'spieker' vormen worden door een ¹⁴C-datering in de vroege middeleeuwen geplaatst (770-980 n.Chr.), maar het is waarschijnlijk dat deze datering foutief is, en dat de structuur in de metaaltijden moet gesitueerd worden.
- [Antwerpen Scheldelaan](#): paleo-ecologisch onderzoek van een veenpakket biedt een beeld van het lokale milieu en de vegetatie van de periode van het neolithicum tot de middeleeuwen.

- [Boortmeerbeek Wespelaarsebaan](#): een spieker wordt op basis van een ¹⁴C-datering in de vroege middeleeuwen geplaatst.
- [Brugge Eekhoutpoort](#): de opvulling van een natuurlijke waterloop is te situeren in de vroege middeleeuwen, natuurwetenschappelijk onderzoek geeft een beeld van de toenmalige vegetatie. Een kuil is te situeren in de Merovingische periode.
- [Brugge Gistelsesteenweg](#): standgreppels en paalsporen, via radiokoolstofdatering te plaatsen in de Merovingische periode.
- [Kruisem Passionistenstraat 31](#): enkele greppels, kuilen en paalkuilen zijn te interpreteren als een randzone van een bewoningssite uit de Karolingische periode.
- [Kruisem Pastorietuin](#): enkele paalsporen en kuilen zonder duidelijke functie zijn op basis van ¹⁴C-datering te plaatsen in de Karolingische periode.
- [Laakdal Steenberg 97-99](#): enkele inhumatiegraven bevinden zich in de zone van een vroegere Romeinse villa.
- [Maldegem Ringbaan en Groenzone](#): een plattegrond van een hoofdgebouw en een waterput.
- [Merksplas Kleiryt](#): een waterput is aan de hand van een ¹⁴C-datering te plaatsen in de 7de-8ste eeuw n.Chr.
- [Nijlen Doelstraat](#): paalsporen, kuilen en enkele gebouwplattegronden wijzen op bewoning in de vroege middeleeuwen.
- [Oedelem Beernemstraat](#): plattegronden van twee opeenvolgende grote gebouwen. Volgens ¹⁴C-dateringen stamt het eerste langhuis uit de tweede helft van de 7de tot de 8ste eeuw, het tweede uit de late 8ste tot 9de eeuw.
- [Oudenburg Brugsesteenweg](#): op de site was een plattegrond van een boerderij hoofdgebouw aanwezig, en twee inhumatiegraven die via een ¹⁴C-analyse kunnen gedateerd worden in de 7de-8ste eeuw n.Chr.
- [Ranst Pater Domstraat](#): een waterkuil en een boomstamwaterput worden via dendrochronologie in de 6de-7de eeuw n.Chr. gesitueerd.
- [Roeselare Stadhuis](#): een restant van een oven, opgevuld met afval van metaalbewerking. De vulling bevatte aardewerk uit de volle middeleeuwen maar een radiokoolstofdatering doet vermoeden dat het spoor tot de Karolingische periode teruggaat.
- [Tielt Dosseweg](#): sporen en structuren van meerdere bouwfases tijdens de Karolingische periode, met o.a. twee bijgebouwen, een palissade, twee waterputten en een drenkpoel voor vee.
- [Torhout stadskern I](#): een silo wordt op basis van radiokoolstofdatering geplaatst in de Merovingische periode, een gracht is te situeren in de Karolingische periode.
- [Zandhoven Langestraat 27](#): twee gebouwplattegronden en een boomstamwaterput dateren uit de Karolingische periode.

volle middeleeuwen

- [Aalst Pupillensite-Oud Stadhuis](#): bij dit beperkt proefputtenonderzoek werden ophogingslagen en diverse sporen aangetroffen, afkomstig van achtererven van de bewoning hier. De sporen dateren van de 12de tot de 16de eeuw.
- [Antwerpen Scheldelaan](#): paleo-ecologisch onderzoek van een veenpakket biedt een beeld van het lokale milieu en de vegetatie van de periode van het neolithicum tot de middeleeuwen.
- [Assenede Heilig Kruiskerk](#): inhumatiegraven van het voormalig parochiekerkhof van Boekhoute, met graven van de 10de eeuw tot de nieuwste tijd.
- [Beernem Zuiddamme](#): resten van een volmiddeleeuws erf, met o.a. een gebouwplattegrond en een waterput.
- [Bierbeek Sint-Hilariuskerk](#): een muurrest bestaande uit drie zorgvuldig gekapte ijzer- en kalkzandstenen blokken, toegeschreven aan een fundering of muur van een 12de-eeuwse kerk.

- [Bonheiden Plaslei](#): onder andere twee plattegronden van gebouwen en twee waterputten tonen de aanwezigheid van een nederzetting.
- [Boortmeerbeek Wespelaarsebaan](#): kuilen en paalkuilen, waarin echter geen duidelijke structuren kunnen worden herkend.
- [Brugge Eekhoutpoort](#): sporen van een houten gebouwtje uit de 10de tot 11de eeuw en van een stenen kapel gerelateerd aan de Eekhoutabdij, te dateren in de 12de eeuw. Een graf centraal in de kapel is vermoedelijk van de toenmalige abt (Lambert).
- [Brugge Naaldenstraat](#): een gracht uit de 11de tot 13de eeuw.
- [Brugge Vlamingstraat, Sint-Jorisstraat, Vlamingdam](#): in de Sint-Jorisstraat kwam een compact stenen wegdek aan het licht, gedateerd tussen de late 10de en de vroege 11de eeuw.
- [Damme Hoge Akker](#): sporen behorend tot een erf uit de 11de-12de eeuw. Rooikuilen wijzen op de planmatige aanplant van een bos of boomgaard, wellicht al in de volle middeleeuwen.
- [Damme Sint-Janshospitaal](#): enkele eikenhouten palen dateren van vóór 1180, en zijn te relateren aan de voorloper van Damme (Letterswerve). Een dijk opgebouwd met kleiplaggen dateert vermoedelijk uit de periode van het midden van de 12de tot het begin van de 13de eeuw.
- [Diksmuide Wilgendijk](#): aanvullend natuurwetenschappelijk onderzoek van een geulvulling biedt een kijk op het plaatselijke milieu in de 12de- 13de eeuw.
- [Evergem Doornstraat](#): paalkuilen die samen twee huisplattegronden vormen, en een waterput met houten beschoeiing wijzen op de aanwezigheid van een rurale bewoningssite.
- [Gavere Markt](#): twee grachten met volmiddeleeuws aardewerk.
- [Gent Nederpolder 8-10](#): enkele kuilen en paalkuilen zijn aan de hand van het aardewerk te dateren in de volle middeleeuwen.
- [Gent Prinsenhofplein 7](#): ophogingslagen.
- [Gent Sint-Pietersnieuwstraat 51](#): afvalkuilen, onder de vondsten zit grijs aardewerk dat op basis van de randtypologie en de radstempeldecoratie in de 10de tot het begin van de 11de eeuw kan worden gedateerd.
- [Haaltert Sint-Gorikspanplein](#): in het zuidoosten van het projectgebied werden een kuil aangetroffen die op basis van het aardewerk in de vulling in de volle middeleeuwen kan worden gedateerd.
- [Herzele N42](#): sporen van nederzettingsstructuren uit de 12de tot 13de eeuw, waaronder paalkuilen, afvalkuilen, perceelsgreppels en minstens één driebeukige houtbouw, afkomstig van een woonstalhuis.
- [Ieper Bargiestraat 6](#): een paalkuil met een aardewerk scherf uit de volle middeleeuwen.
- [Kruisem Pastorietuin](#): paalsporen en een greppel die vermoedelijk als erfafbakening te interpreteren is.
- [Leuven Sint-Donatuspark](#): bij een werfbegeleiding kon de fundering van de opstaande muur uit de 12de-13de eeuw onderzocht worden.
- [Lier Spekkestraat 6-8](#): een bewoningskern met o.a. enkele plattegronden van hoofdgebouwen, het oudste spoor is een waterput waarvan het hout via dendrochronologie exact kon gedateerd worden met een kapdatum in 1077 of 1078 n.Chr.
- [Lokeren Windhaarstraat](#): een gracht- en greppelsysteem uit de 12de-13de eeuw.
- [Lokeren Zelebaan](#): bewoningssporen die toebehoren aan verschillende bewoningsfasen: drie driebeukige hoofdgebouwen, drie waterputten, een spieker, een groot bijgebouw (mogelijke stal), en verschillende andere kuilen, greppel- en grachtsegmenten. De oudste bewoningfase is te plaatsen vanaf het midden van de 11de eeuw. Natuurwetenschappelijk onderzoek toont een intens ontgonnen landschap.
- [Maldegem Molenberg](#): sporen van een gebouwplattegrond, en grachten en greppels tonen de aanwezigheid van een erf in de 12de eeuw.
- [Maldegem Paddepoeleweg](#): kuilen, paalsporen, greppels en een waterkuil.

- [Maldegem Ringbaan en Groenzone](#): een intensieve bewoningsfase, met o.a. plattegronden van 20 hoofdgebouwen, sporen van bijgebouwen, waterputten, en kuilen voor het bewaren van voedsel.
- [Menen Rijselstraat-Kerkstraat](#): de oudste sporen hier wijzen op een landelijke bewoning van de 10de tot de 12de eeuw.
- [Merksplas Kleiryt](#): paalsporen vormen een mogelijke bootvormige gebouwplattegrond.
- [Nazareth-De Pint Eke Kouter](#): een gracht, die zorgde voor de afwatering van het landbouwareaal in deze periode.
- [Oedelem Beernemstraat](#): een extractiekuil bevatte veel misbaksels en slecht gebakken aardewerk, waaronder een kogelpot uit de 12de-13de eeuw. Twee zilveren munten (uit 1180-1220 en 1140-1180) ondersteunen deze datering.
- [Oostkamp Fabiolalaan-Molenwalstraat II](#): enkele gebouwplattegronden, waterkuilen, greppels en andere sporen tonen de locatie van een volmiddeleeuws boeren erf.
- [Oostkamp Vrijlatenstraat I](#): greppels wijzen op de aanwezigheid van een rurale site in de omgeving.
- [Pajottegem Vollezelestraat](#): een extractiekuil, op basis van het aardewerk in de vulling te dateren in de 12de eeuw.
- [Roeselare Gitsestraat II](#): enkele gebouwplattegronden en andere sporen tonen de aanwezigheid van verschillende boerenerven.
- [Roeselare Stadhuis](#): een restant van een oven, opgevuld met afval van metaalbewerking. De vulling bevatte aardewerk uit de volle middeleeuwen maar een radiokoolstofdatering doet vermoeden dat het spoor tot de Karolingische periode teruggaat. Daarnaast wijzen paalsporen, een waterkuil, een beerput, (extractie)kuilen en een brandlaag op bewoning in deze periode.
- [Rotselaar Provinciebaan](#): een deel van een boeren erf met o.a. greppels en gebouwplattegronden, uit de 11de-12de eeuw.
- [Torhout Breidelstraat II](#): inhumatiegraven behorend tot het parochiekerkhof, daterend van de 11de tot de 18de eeuw.
- [Torhout stadskern I](#): van in de volle middeleeuwen werden diverse sporen en structuren aangetroffen, o.a. de funderingen van een romaanse kerk, en een met veldsteen verharde weg.
- [Vilvoorde Heldenplein](#) en [Portaelsstraat](#): bij werken rond de kerk werd het kerkhof aangesneden, met begravingen van de 11de tot de 19de eeuw.
- [Wijnegem Jan-Vlemincktoeren fase 2, binnenplein](#): ophogingslagen uit de volle en late middeleeuwen.
- [Wuustwezel Hofakker](#): sporen behorend tot drie 'bootvormige' gebouwen, wellicht van verschillende bewoningsfasen. Het dendrochronologisch onderzoek van het hout van een waterput geeft een datering in de eerste helft van de 11de eeuw (ca. 1020-1037).
- [Zandhoven Langestraat 27](#): een plattegrond van een bootvormig gebouw is aan de hand van de vorm te dateren in de vroege periode van de volle middeleeuwen.

late middeleeuwen

- [Aalst Pupillensite-Oud Stadhuis](#): bij dit beperkt proefputtenonderzoek werden ophogingslagen en diverse sporen aangetroffen, afkomstig van achtererven van de bewoning hier. De sporen dateren van de 12de tot de 16de eeuw.
- [Aalter Onderdale fase 2](#): grachten en greppels van landindeling, daterend uit de 13de-14de eeuw.
- [Antwerpen kathedraaltuin](#): resten van een kelder en afvallagen.
- [Antwerpen Scheldelaan](#): paleo-ecologisch onderzoek van een veenpakket biedt een beeld van het lokale milieu en de vegetatie van de periode van het neolithicum tot de middeleeuwen.

- [Asse Weversstraat](#): enkele kuilen, mogelijk oorspronkelijk voor leemwinning, werden opgevuld met afval uit de late middeleeuwen tot de 16de eeuw.
- [Assenede Heilig Kruiskerk](#): inhumatiegraven van het voormalig parochiekerkhof van Boekhoute, met graven van de 10de eeuw tot de nieuwste tijd.
- [Berlare Kasteel](#): bij een opgraving in vier deelzones werd een deel van een walgracht aangesneden.
- [Beveren-Kruikeke-Zwijndrecht Camille Huysmansstraat](#): enkele kuilen en greppelstructuren.
- [Bonheiden Plaslei](#): een waterput en enkele andere sporen dateren in de late middeleeuwen.
- [Brugge Eekhoutpoort](#): restanten van de gotische kerkfase en verschillende grafkelders, en resten van verschillende abdijgebouwen buiten de kerk, te relateren aan de Eekhoutabdij.
- [Brugge Gistelsesteenweg](#): perceelsgreppels.
- [Brugge Groene Fietsgordel](#): tijdens inrichtingswerken aan de kasteelsite van Ver-Assebroek kwamen resten van palen tevoorschijn in de tweede en derde walgracht. De kapdatum van één van de palen kon gedateerd worden tussen 1349-1368.
- [Brugge Naaldenstraat](#): resten van een bakstenen gebouw daterend van vóór de oprichting van het Hof Bladelin in de 15de eeuw op deze locatie.
- [Brugge Nieuwe Gentweg 108](#): de oudste sporen binnen de site zijn te dateren in de 13de-14de eeuw. Het gaat om een kuil, een opvullingslaag en twee funderingsresten.
- [Brugge Ter Doeststraat](#): twee greppels uit de late middeleeuwen of nieuwe tijd.
- [Brugge Vlamingstraat, Sint-Jorisstraat, Vlamingdam](#): in de Vlamingstraat werden resten van een oud wegtracé en onderliggende grachtvullingen aangetroffen. Ten zuiden van de Vlamingbrug kwam muurwerk aan het licht dat mogelijk deel uitmaakte van het 14de-eeuwse zuidelijke bruggenhoofd. In een diepere werkput werd een 13de-14de-eeuwse tonput gevonden, opgebouwd uit hergebruikte tonnen met wijnroeiers- en makersmerken. De opvulling bevatte veel bewerkt gewei, mogelijk ambachtelijk afval.
- [Damme Hoge Akker](#): rooikuilen, een waterkuil en een cluster van paalsporen. De rooikuilen zijn het restant van de planmatige aanleg van een bos of boomgaard, mogelijk al aangeplant in de volle middeleeuwen.
- [Damme Sint-Janshospitaal](#): een dijk opgebouwd met kleiplaggen dateert vermoedelijk uit de periode van het midden van de 12de tot het begin van de 13de eeuw. Uit de late middeleeuwen dateren ook nog diverse bewoningsresten en een begraafplaats.
- [Diest Michel-Theysstraat 6](#): bij deze kleine opgraving werden resten van 4 inhumatiegraven gevonden.
- [Diksmuide Wilgendijk](#): aanvullend natuurwetenschappelijk onderzoek van een geulvulling biedt een kijk op het plaatselijke milieu in de 12de-13de eeuw.
- [Eeklo Huysmanshoeve](#): natuurwetenschappelijk onderzoek op de vulling van de walgracht levert een beeld op van de begroeiing in deze periode.
- [Evergem Doornstraat](#): een enclosure doorsnijdt de volmiddeleeuwse sporen en is op basis van aardewerk te plaatsen in de late middeleeuwen.
- [Gavere Markt](#): diverse sporen, waaronder grachten, kuilen en een poel, en diverse begravingen van dieren. Een wegtracé gaat vermoedelijk ook terug tot deze periode.
- [Geel Kleinhoefpad](#): greppels die bedoeld waren om het terrein te ontwateren, en een aantal karresporen die in noordwest-zuidoostelijke richting het terrein doorkruisen
- [Gent Nederpolder 8-10](#): bakstenen structuren (waterputten, beerputten, vloeren en muren) vanaf de late middeleeuwen tot nieuwe tijd.
- [Gent Sint-Pietersabdij brasserie](#): een vroegere oppervlaktelaag, ca. 40cm onder het huidige vloerniveau, en resten van muurwerk.
- [Gent Sint-Pietersnieuwstraat 51](#): afvalkuilen, muurresten en vloerniveaus die getuigen van bewoning in de 14de-15de eeuw.
- [Gent Prinsenhofplein 7](#): ophogingslagen en enkele kuilen.
- [Gent Technologiepark](#): een aantal paalkuilen en kuilen.
- [Gistel Brugse Baan](#): een gracht die te dateren is in de 15de eeuw.

- [Haaltert Sint-Goriksplein](#): perceelsgrachten en enkele kuilen.
- [Harelbeke Ballingenweg 34](#): leemextractiekuilen en een greppel.
- [Hasselt Aldestraat 50](#): enkele paalkuilen en kuilen zijn te dateren uit de late middeleeuwen aan de hand van het geassocieerde aardewerk.
- [Hasselt Begijnhof](#): een greppel en enkele kuilen uit de 13de-14de eeuw.
- [Herzele N42](#): sporen van nederzettingstructuren uit de 12de-13de eeuw, waaronder paalkuilen, afvalkuilen, perceelsgreppels en minstens één driebeukige houtbouw, afkomstig van een woonstalhuis.
- [Hooglede Honzebrouckstraat](#): een grachtensysteem en enkele kuilen.
- [Ieper Rijselpoort III](#): kuilen uit de 13de-14de eeuw, vermoedelijk gelieerd aan ambachtelijke activiteiten.
- [Ieper Sint-Elisabetstraat](#): een ophogingspakket uit de 13de eeuw, die bedoeld was om deze zone bouwrijp te maken.
- [Kortrijk Deken Zegerplein- Begijnhofstraat](#): een groot aantal sporen dateert uit de late middeleeuwen, waaronder ophogingslagen te relateren aan het begijnhof, resten van een 13de-14de-eeuwse burcht, en resten van de 13de-eeuwse bouwfase van de Onze-Lieve-Vrouwekerk.
- [Kortrijk Koffiehoekstraat](#): één greppel kan in de late middeleeuwen gesitueerd worden.
- [Kortrijk Sint-Michielsplein](#): een laag met pottenbakkerafval uit de 13de en 14de eeuw. Een pakket met houtskool en verbrande leem is mogelijk te relateren aan de historisch gekende stadsbrand van 1382.
- [Kruisem Pastorietuin](#): paalsporen, een rechthoekig greppelsysteem, en een oude akkerlaag.
- [Leuven Grote Markt](#): de fundamente van een bijgebouw bij de kerk, ten vroegste uit de 14de eeuw maar vermoedelijk jonger.
- [Leuven H. Hooverplein](#): resten van de fundering van de Sint-Michielspoort.
- [Leuven Keizersberg](#): een parament van recht gekapte ijzerzandsteen- en kalkzandsteenblokken behoort tot de noordzijde van een burchtmuur.
- [Leuven Sint-Donatuspark](#): bij een werfbegeleiding kon de fundering van de opstaande muur uit de 12de- 13de eeuw onderzocht worden.
- [Leuven Vaartstraat 144](#): een laag met vondsten uit de 13de-14de eeuw en een afvalkuil en beerput, wijzen op een gebruik als tuinzone in deze periode.
- [Leuven verpleegsterschool](#): verschillende bouwfasen en een beerput, die op basis van het aardewerk kan worden geplaatst in de 13de-14de eeuw.
- [Lier Spekkestraat 6-8](#): de oudste fase van de hier aanwezige hoeve met walgracht dateert wellicht al uit de late middeleeuwen.
- [Lokeren Windhaarstraat](#): een gracht- en greppelsysteem uit de 12de-13de eeuw.
- [Maldegem Paddepoeleweg](#): de meeste sporen (kuilen, paalkuilen, greppels) behoren tot de volmiddeleeuwse periode maar een aantal sporen behoort wellicht toe aan de late middeleeuwen.
- [Mechelen 't Plein](#): resten van watergebonden infrastructuur langs de Dijle, daterend van de 13de tot de 15de eeuw.
- [Mechelen Grote Markt 19](#): de oudste aangetroffen muur- en vloerresten van dit herenhuis dateren uit de late middeleeuwen.
- [Menen Rijselstraat-Kerkstraat](#): er werd een brede mottegracht aangesneden. De gracht was in gebruik tussen ca. 1250 en tot 1315 (¹⁴C-datering 1040 – 1220 n.Chr.). De vullingen bevatten hoogwaardige consumptiegoederen en organische resten, wat wijst op een hoge-statuscontext.
- [Merelbeke-Melle Brusselsesteenweg](#): perceels- en andere greppels wijzen op een agrarisch gebruik van deze zone in de late middeleeuwen.
- [Merksplas Kleiryt](#): greppels en grachten delen het terrein in wellicht al vanaf de late middeleeuwen, zeker in de nieuwe tijd.

- [Nazareth-De Pinte](#): een afwateringsgracht en twee poelen, geassocieerd met de laat- en postmiddeleeuws site van het 'Hof ter Groene Walle'.
- [Nijlen Doelstraat](#): afwaterings- en perceelsgreppels.
- [Oedelem Beernemstraat](#): een greppel wijst op een functie als landbouwgebied in de late middeleeuwen.
- [Oostrozebeke Ingelmunstersteenweg 153](#): ploegsporen van de late middeleeuwen en nieuwe tijd.
- [Pepingen Kareelstraat](#): op basis van een radiokoolstofdatering kan een veldoven voor baksteenproductie gesitueerd worden in de late middeleeuwen tot vroegmoderne periode (15e-begin 17e eeuw).
- [Poperinge Peperstraat 16-18](#): onder een laatmiddeleeuwse ophogingslaag bevonden zich paalsporen en een perceelsgreppel, eveneens uit de late middeleeuwen.
- [Poperinge Westhoekweg I](#): grachten en afvalkuilen, en enkele krengebegravingen.
- [Roeselare Stadhuis](#): sporen van achtererven: paalsporen, kuilen, waterputten, een greppel en een tuinlaag. Enkele kuilen waren gevuld met pottenbakkersafval.
- [Ronse Lorettestraat 335-339](#): een groot grachtencomplex en diverse kuilen.
- [Rotselaar Provinciebaan](#): een waterkuil, via ¹⁴C-datering te plaatsen in de 14de-15de eeuw.
- [Rumst Visserstraat](#): opvullingspakketten en greppels, die wijzen op een vroeger wegtracé.
- [Rumst Visserstraat \(2\)](#): een laag met aardewerk en andere vondsten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd.
- [Sint-Lievens-Houtem Eilandbos](#): bij een werfbegeleiding van de herinrichting van het kerkhof rond de Sint-Michielskerk werd een natuurstenen muur van het schip van de romaanse kerk onderzocht.
- [Tielt Hoogstraat 64](#): een poel was in gebruik in de late 14de en eerste helft 15de eeuw. Natuurwetenschappelijk onderzoek van de vulling wijst op een open landschap met grassen, graan en aanwijzingen voor het hoeden van vee.
- [Tienen Oude Vestenstraat 4-6](#): een aantal leemwinningskuilen en pottenbakkersafval.
- [Tongeren-Borgloon Graethemkapel](#): ¹⁴C-analyses van twee skeletten bieden een datering tussen 1490-1650 en tussen 1320-1440 n.Chr., wat aantoont dat het niet om de resten gaat van de Loonse graaf en gravin (Lodewijk I en Agnes van Metz).
- [Tongeren-Borgloon Hondstraat 5-13](#): resten van stenen huizen, kelders, beerputten en een pottenbakkersoven.
- [Torhout Breidelstraat II](#): inhumatiegraven behorend tot het parochiekerkhof, daterend van de 11de tot de 18de eeuw.
- [Torhout Kortemarkstraat III](#): grachten en greppels daterend van de late middeleeuwen tot nieuwste tijd.
- [Torhout stadskern I](#): een groot aantal sporen en structuren dateren in de late middeleeuwen. De aanwezigheid van een 13de-eeuwse bakstenen handelshal ten zuiden van de kerk is een van de meest significante resultaten. Daarnaast o.a. ook een 13de-eeuws kerkhofareaal. Brandsporen, kuilen met verbrande leem en asrijke contexten duiden op meerdere episodes van verwoesting, gedateerd in de (late) 13de en begin 14de eeuw.
- [Veurne Kasteel van Beauvoorde](#): ophogingslagen en kuilen behorend tot de motte.
- [Veurne Kasteelhoeve Torreelen](#): muren en uitbraaksporen uit de 13de-14de eeuw.
- [Vilvoorde Heldenplein](#) en [Portaelsstraat](#): bij werken rond de kerk werd het kerkhof aangesneden, met begravingen van de 11de tot de 19de eeuw.
- [Wijnegem Jan-Vlemincktoeren fase 2, binnenplein](#): ophogingslagen uit de volle en late middeleeuwen.
- [Wijnegem Turnhoutsebaan-Kanaalstraat](#): enkele greppels en paalkuilen.
- [Wuustwezel Hofakker](#): enkele greppels uit de late middeleeuwen of nieuwe tijd.
- [Zedelgem Sint-Laurentiuskerk](#): muren en vloeren van de romaanse en gotische bouwfases van de kerk.
- [Zoersel Oostmallebaan 10](#): enkele greppels, grachten en kuilen.

- [Zonhoven Dorpshart](#): greppels, grachten en paalkuilen wellicht te relateren aan de locatie van een bleekweide.

4.3.5 Nieuwe tijd

- [Aalst Pupillensite-Oud Stadhuis](#): bij dit beperkt proefputtenonderzoek werden ophogingslagen en diverse sporen aangetroffen, afkomstig van achtererven van de bewoning hier. De sporen dateren van de 12de tot de 16de eeuw. Daarnaast werden ook resten van de voormalige gevangenis en Pupillenschool gevonden.
- [Aalst Sint-Martensplein](#): kuilen uit de 16de en 18de eeuw.
- [Aalst Sint-Martinuskerk fase VIII](#): bij opvolging van restauratiewerken kwamen o.a. resten van een Maria- of Lourdesgrot en resten van begravingen aan het licht.
- [Aalter Kasteelstraat 36](#): funderingen en muurresten behorend tot 18de en 19de-eeuwse bouwfasen van het kasteel van Poeke.
- [Aalter Onderdale fase 2](#): een perceelsgracht uit de 17de-18de eeuw.
- [Aarschot Bekaflaan-Steestraat](#): paalkuilen die samen twee palenrijen vormen.
- [Antwerpen Begijnenvest 35](#): bakstenen muurwerk van bewoning in de 18de eeuw.
- [Antwerpen kathedraaltuin](#): 16de tot 17de-eeuwse vloerlagen van het tuinpaviljoen.
- [Asse Weversstraat](#): enkele kuilen, mogelijk oorspronkelijk voor leemwinning, werden opgevuld met afval uit de late middeleeuwen tot 16de eeuw.
- [Assenede Heilig Kruiskerk](#): inhumatiegraven van het voormalig parochiekerkhof van Boekhoute, met graven van de 10de eeuw tot de nieuwste tijd.
- [Berlare Kasteel](#): bij een opgraving in vier deelzones werden resten van muurwerk en een bruggenhoofd aangetroffen.
- [Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht Camille Huysmansstraat](#): twee perceelsgrachten.
- [Bierbeek Sint-Hilariuskerk](#): een massieve muur of fundering, opgebouwd uit kalkzandsteen, ijzerzandsteen en sporadisch kwartsiet. Daarnaast werden menselijke resten gevonden: één volledig individu begraven in een kist en verspreid over de verschillende werkputten fragmenten van minstens 25 individuen.
- [Bilzen-Hoeselt Boomstraat](#): greppels en grachten wijzen op een landschap dat werd ingericht voor landbouw en veeteelt.
- [Bilzen-Hoeselt Edelhof](#): bij een werfbegeleiding in functie van restauratie werden drie sporen gevonden die kunnen gelieerd worden aan bouwfasen van het kasteel.
- [Bonheiden Plaslei](#): een greppel en een opgevulde depressie kunnen in de 15de tot 17de eeuw gedateerd worden.
- [Brugge Eekhoutpoort](#): een fundering van een massieve toren uit de 17de eeuw, en verschillende grafkelders, deel van de Eekhoutabdij.
- [Brugge Gistelsesteenweg](#): enkele resten van bewaarkelders uit de 17de-18de eeuw.
- [Brugge Nieuwe Gentweg 108](#): in de periode van de 15de-16de eeuw wordt deze woonst afgebeeld op het oudste beschikbare kaartmateriaal. Uit deze periode werden zowel (afval)kuilen, lagen als een kasseiniveau aangetroffen. Uit de 17de-19de eeuw werden o.a. vloeren, een waterput en (ophogings)lagen gevonden.
- [Brugge Ter Doeststraat](#): twee greppels uit de late middeleeuwen of nieuwe tijd.
- [Brugge Vlamingstraat, Sint-Jorisstraat, Vlamingdam](#): bij de huidige normaalschool werden delen van het Oudhof blootgelegd, een historische locatie van de Sint-Jorisgilde.
- [Damme Sint-Janshospitaal](#): muurresten, puinlagen en een gedempte vijver.
- [Diepenbeek Molenstraat- Pruinveld](#): sporen van greppelsystemen.
- [Eeklo Huysmanshoeve](#): natuurwetenschappelijk onderzoek op de vulling van de walgracht levert een beeld op van de begroeiing in deze periode.
- [Gavere kasteel Borgwal](#): resten van een ijskelder uit de 17de of 18de eeuw en aanzet van de bouw van het Chinees paviljoen (eind 18de eeuw).

- [Gavere Markt](#): greppels, kuilen, paalkuilen en resten van gebouwen in verschillende fasen. Enkele kleine gebouwen uit de 16de-17de eeuw hadden vermoedelijk een marktfunctie.
- [Geel Kleinhoefpad](#): een aantal karresporen die in noordwest-zuidoostelijke richting het terrein doorkruisen
- [Gent Muidelaan](#): muurresten afkomstig van de 17de-eeuwse Muidebrug.
- [Gent Nederpolder 8-10](#): bakstenen structuren (waterputten, beerputten, vloeren en muren) vanaf de late middeleeuwen tot nieuwe tijd.
- [Gent Sint-Pietersabdij brasserie](#): resten van muurwerk.
- [Gent Sint-Pietersnieuwstraat 51](#): uit de 17de of 18de eeuw dateren drie keldertjes, waarvan twee voorraadruimtes op het zuidelijke en één kolenkelder op het noordelijke perceel.
- [Gent Technologiepark](#): drainagegreppels.
- [Grimbergen Prinsenhof](#): bij de werfbegeleiding van instandhoudingswerken kwam de originele vloer van de hoektoren aan het licht.
- [Haaltert Sint-Gorikspan](#): enkele perceelsgrachten.
- [Harelbeke Ballingenweg 34](#): muurresten, waterputten en kuilen.
- [Hasselt abdij van Herkenrode](#): Bij dit beperkt onderzoek werd enkel een vloertegel aangetroffen, deze kon wel gerelateerd worden aan de historisch gedocumenteerde bestelling van een vloer door Abdis Mechtildis de Lechy in 1532 bij Petrus Frans van Venetie in Antwerpen.
- [Hasselt Aldestraat 50](#): ophogingslagen uit de 15de en 16de eeuw.
- [Hasselt Begijnhof](#): enkele structuren, o.a. een waterput en resten van een brug, te relateren aan het begijnhof.
- [Heers kasteel van Heers](#): bij een beperkt proefputtenonderzoek kwamen muur- en andere resten aan het licht die behoren tot verschillende bouwfases van het kasteel.
- [Herentals Burchtstraat](#): resten van huisjes van het begijnhof uit de 17de eeuw, en sporen van viskweekvijvers.
- [Herzele N42](#): perceelsindelingen.
- [Holsbeek wagenhuis Kasteel van Horst](#): funderingen van het wagenhuis, opgebouwd uit stroken baksteen en ijzerzandsteen.
- [Hooglede Honzebrouckstraat](#): binnen het plangebied bevond zich een militair kamp dat vermoedelijk in gebruik was tijdens de negenjarige oorlog (1688-1697) en/of de Spaanse successieoorlog (1701-1713). Talrijke sporen en vondsten zijn daarvan overgebleven, waarvan de meest prominente de haard- of zitkuilen zijn.
- [Ieper Minneplein](#): muurwerk behorend tot de Vauban-versterkingen uit de 17de eeuw.
- [Ieper Rijselsepoort III](#): enkele kuilen uit de 16de-17de eeuw.
- [Ieper Sint-Elisabetstraat](#): muurwerk, wellicht de kademuren bij de Schipleet, te dateren in de periode 1600-1800 n.Chr.
- [Kinrooi motte van Kessenich](#): bij een werfbegeleiding werd een postmiddeleeuwse ophogingslaag op de motteheuvel, en een muurrestant dat wellicht dateert uit de 18de eeuw, aangetroffen.
- [Koksijde Ten Bogaerde](#): enkele egalisatielagen in de kloostertuin.
- [Kortenbergh Sint-Pietersplein](#): ontginningskuilen van de 16de tot de 18de eeuw.
- [Kortenbergh Sint-Pietersplein \(2\)](#): ontginningskuilen van de 16de tot de 18de eeuw.
- [Kortrijk Deken Zegerplein-Begijnhofstraat](#): resten van de 18de-eeuwse bouwphase van de Onze-Lieve-Vrouwekerk. Er werden eveneens diverse inhumatiegraven gevonden, maar deze konden niet nader worden gedateerd.
- [Kortrijk Groeningestraat 1](#): Bij het onderzoek van enkele inspectieputten zijn funderingen van de huizen Chomé en De Kroon, resten van oudere bouwfases, en een mogelijke opvullingslaag van de stadsgracht blootgelegd.
- [Kortrijk Koffiehoekstraat](#): enkele greppels en kuilen uit de 16de en 17de eeuw die een agrarisch gebruik van het terrein aantonen. Acht (haard)kuilen wijzen op de locatie van een Frans militair kamp uit de 18de eeuw.

- [Kortrijk Sint-Michielsplein](#): resten van het 16de-eeuwse Jezuïetencollege.
- [Kruisem Pastorietuin](#): een breed grachtencomplex uit de 18de eeuw.
- [Lennik Kasteel Gaasbeek](#): tijdens een werfbegeleiding kwamen enkele ophogingslagen en een bakstenen muurtje tevoorschijn.
- [Leuven Grote Markt](#): resten van huisjes uit de nieuwe tijd, tot de 19de eeuw.
- [Leuven Keizersberg](#): structuren die gerelateerd kunnen worden aan een 18de-eeuwse graanmolen.
- [Leuven Vaartstraat 144](#): resten van broodovens in de 18de eeuw, en van een stadsmagazijn van het einde van de 18de eeuw.
- [Leuven verpleegsterschool](#): resten van verschillende bouwfases van het nonnenklooster, met muurresten, een beerkuil (16de-17de eeuw), puinrijke kuilen (17de-18de eeuw).
- [Leuven wegkoffer Heilige-Geeststraat](#): fundering van de oostelijke muur van het Kartuizerklooster.
- [Leuven Sint-Jacobskerk](#): bij een beperkt onderzoek werden enkel verstorings- en ophogingslagen aangesneden.
- [Lier Spekkestraat 6-8](#): de hoeve met walgracht hier dateert wellicht al uit de late middeleeuwen maar gaat zeker terug tot de 16de eeuw. Onderzoek van fossiele stuifmeelkorrels wijst op landbouw en veeteelt in de omgeving.
- [Lokeren Zelebaan](#): enkele grachten.
- [Lubbeek Hazenput \(fase 2\)](#): enkele kuilen en greppels, geassocieerd met sterk verhitte/gesinterde ijzerslakjes.
- [Lummen Kerkstraat 12](#): naar aanleiding van een toevalsvondst werden enkele inhumatiegraven daterend van de 17de tot 19de eeuw opgegraven.
- [Maldegem Molenberg](#): een tonwaterput uit de 17de-18de eeuw.
- [Maldegem Ringbaan en Groenzone](#): sporen geassocieerd met landbouw, o.a. greppels.
- [Mechelen 't Plein](#): structuren gerelateerd aan bouwfases van het gasthuis, tussen circa 1784 en 1800.
- [Mechelen Grote Markt 19](#): beerputten en waterputten, muurresten van verbouwingsfasen uit de 17de en 18de eeuw.
- [Meise Kerk Sint-Brixius-Rode](#): vloeren en funderingslagen van oudere fasen van de kerk, en resten van drie inhumatiegraven.
- [Menen Rijsselstraat-Kerkstraat](#): verschillende bewoningsfasen, tot de vroegste resten in de nieuwe tijd behoren beerputten en waterputten, later (16de tot 18de eeuw) wordt het terrein volledig bebouwd met woonhuizen met kelders (vloeren, trappen, muren, gewelfde daken en scheidingsmuren) en bijhorende erven.
- [Menen Steenland](#): enkele perceelsgreppels en grachten.
- [Merelbeke-Melle Brusselsesteenweg](#): perceels- en andere greppels wijzen op een agrarisch gebruik van deze zone in de nieuwe tijd.
- [Merksplas Kleiryt](#): greppels en grachten delen het terrein in wellicht al vanaf de late middeleeuwen, zeker in de nieuwe tijd.
- [Nazareth-De Pinte](#): een afwateringsgracht en twee poelen, geassocieerd met de laat- en postmiddeleeuwse site van het 'Hof ter Groene Walle'.
- [Nijlen Doelstraat](#): afwaterings- en perceelsgreppels.
- [Oedelem Beernemstraat](#): enkele grachten en greppels.
- [Oostkamp Fabiolalaan-Molenwalstraat II](#): enkele perceelsgreppels.
- [Oostkamp Vrijlatenstraat I](#): paalkuilen en greppels zijn wellicht te relateren aan bewoning die ook al gekend is via historische kaarten.
- [Oostzebeke Ingelmunstersteenweg 153](#): ploegsporen van de late middeleeuwen en nieuwe tijd.
- [Oudenburg Brugsesteenweg](#): enkele greppels.

////////////////////////////////////

- [Pepingen Kareelstraat](#): op basis van een radiokoolstofdatering kan een veldoven voor baksteenproductie gesitueerd worden in de late middeleeuwen tot vroegmoderne periode (15de tot begin 17de eeuw).
- [Pepingen Terlindenkapel](#): resten van de fundering en vloer van de kapel uit de 17de eeuw.
- [Puurs-Sint-Amands Fortbaan](#): greppels die lijken te corresponderen met de perceelsindeling zichtbaar hier op de 18de-eeuwse Ferrariskaart.
- [Riemst Iers Kruisstraat](#): een graf met vier individuen is waarschijnlijk te relateren aan de 'Slag van Lafelt' (1747).
- [Roeselare Stadhuis](#): overblijfselen van een voormalig woonblok, waar in de 18de eeuw het stadhuis in is opgericht. Er zijn funderingen en een kelder uit baksteen gevonden, een haardplaats, een beerput, waterputten en een gedeelte van een kasseipad.
- [Rumst Visserstraat](#): opvullingspakketten en greppels, die wijzen op een vroeger wegtracé.
- [Rumst Visserstraat \(2\)](#): een laag met aardewerk en andere vondsten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd.
- [Sint-Lievens-Houtem Eilandbos](#): bij een werfbegeleiding van de herinrichting van het kerkhof rond de Sint-Michielskerk werden enkele postmiddeleeuwse graven aangetroffen.
- [Sint-Truiden Speelhof](#): structuren van diverse verbouwingsfasen van het 'Speelhof' (16de tot 18de eeuw).
- [Tielt Nieuwstraat 7](#): een grote waterput behorend bij het herenhuis uit de 18de eeuw.
- [Tienen Oude Vestenstraat 4-6](#): een brandlaag, die op basis van ¹⁴C-datering na 1670 n.Chr. moet gedateerd worden.
- [Tongeren-Borgloon Elfde Novemberwal](#): een puinpakket uit de nieuwe- nieuwste tijd dekt de Romeinse sporen af.
- [Tongeren-Borgloon Graethemkapel](#): ¹⁴C-analyses van twee skeletten bieden een datering tussen 1490-1650 en tussen 1320-1440 n.Chr., wat aantoont dat het niet om de resten gaat van de Loonse graaf en gravin (Lodewijk I en Agnes van Metz).
- [Tongeren-Borgloon Hondstraat 5-13](#): enkele beer- en waterputten.
- [Tongeren-Borgloon Repenstraat 11](#): een massieve muur die behoorde tot het 17de-eeuwse dormitorium van het Agnetenklooster.
- [Torhout Breidelstraat II](#): inhumatiegraven behorend tot het parochiekerkhof, daterend van de 11de tot de 18de eeuw.
- [Torhout Kortemarkstraat III](#): grachten en greppels daterend van de late middeleeuwen tot nieuwste tijd.
- [Torhout stadskern I](#): een laag met 16de-eeuws pottenbakkersafval, enkele greppels met brandresten die mogelijk te linken zijn aan de grote stadsbrand van 1579. Op een kerkhofareaal werden graven tot van de 18de eeuw teruggevonden.
- [Veurne Kasteel van Beauvoorde](#): ophogingslagen die wijzen op een uitbreidingsfase van de motte.
- [Veurne Kasteelhoeve Torreelen](#): resten van structuren en vondsten gerelateerd aan de herinrichting van de site als Kasteelhoeve in de 17de-18de eeuw.
- [Vilvoorde Heldenplein](#) en [Portaelsstraat](#): bij werken rond de kerk werd het kerkhof aangesneden, met begravingen van de 11de tot de 19de eeuw.
- [Wijnegem Jan-Vlemincktoeren](#): een waterput, muurresten en ophogingslagen uit de nieuwe en nieuwste tijd.
- [Wijnegem Jan-Vlemincktoeren fase 2- binnenplein](#): muurresten, ophogingslagen en verstoringen, van oudere bouwfases van het Wijnegemhof.
- [Wuustwezel Hofakker](#): enkele greppels uit de late middeleeuwen of nieuwe tijd.
- [Zandhoven Bruggestraat](#): greppels en grachten.
- [Zedelgem Sint-Laurentiuskerk](#): resten van bouwfases van de 16de en 17de eeuw, en enkele begravingen uit de 17de en 18de eeuw.
- [Zoersel Oostmallebaan 10](#): enkele greppels, grachten en kuilen.
- [Zonhoven Dorpshart](#): graven van het 16de tot 18de eeuwse kerkhof.

- [Zuienkerke Hoeve de Hemel](#): resten van verbouwingsfasen van de 17de tot 20ste eeuw.

4.3.6 Nieuwste tijd

- [Aalst Sint-Martinuskerk fase VIII](#): bij opvolging van restauratiewerken kwamen o.a. resten van een Maria- of Lourdesgrot en resten van begravingen aan het licht.
- [Aalter Kasteelstraat 36](#): funderingen en muurresten behorend tot 18de-19de-eeuwse bouwfasen van het kasteel van Poeke.
- [Asse Weversstraat](#): acht inhumatiegraven van volwassen vrouwen, van de begraafplaats van het Zwartzusterklooster.
- [Assenede Heilig Kruiskerk](#): inhumatiegraven van het voormalig parochiekerkhof van Boekhoutte, met graven van de 10de eeuw tot de nieuwste tijd.
- [Berlare Kasteel](#): bij een opgraving in vier deelzones werden recente funderingen, funderingssokkels en uitgravingskuilen geregistreerd. Deze kunnen gerelateerd worden aan de tuinaanleg en -inrichting.
- [Bierbeek Sint-Hilariuskerk](#): twee bakstenen muren die in elkaars verlengde liggen en ter hoogte van de dwarsmuren van de zijbeuken. Deze muren zijn recent en worden in verband gebracht met verbouwingswerken in het begin van de 20ste eeuw.
- [Brugge Eekhoutpoort](#): resten van een klein rechthoekig gebouw.
- [Brugge Gistelsesteenweg](#): paalkuilen en kuilen, o.a. voor zandwinning.
- [Brugge Nieuwe Gentweg 108](#): uit de 19de eeuw werden enkele vloeren en een goot blootgelegd.
- [Brugge Ter Doeststraat](#): enkele ophogingslagen.
- [Damme Hoge Akker](#): perceelsgreppels, die gelieerd kunnen worden aan de perceelssindeling zichtbaar op historische kaarten.
- [Damme Sint-Janshospitaal](#): bakstenen funderingen van de Buyckvleugel van het Sint-Janshospitaal blootgelegd. De bouw van deze vleugel startte in 1875.
- [Diepenbeek Molenstraat-Pruinveld](#): sporen van greppelsystemen.
- [Diest Citadel](#): bij een werfbegeleiding werden funderingsresten van de 19de-eeuwse citadel aangetroffen.
- [Eeklo Huysmanshoeve](#): natuurwetenschappelijk onderzoek op de vulling van de walgracht levert een beeld op van de begroeiing in deze periode.
- [Evergem Ralingen](#): enkele paalkuilen en greppels.
- [Gavere kasteel Borgwal](#): restanten van een fontein behorend bij het Chinees paviljoen.
- [Gavere Markt](#): resten van de 'villa du Sartel'.
- [Gent Muidelaan](#): muurresten afkomstig 19de- en 20ste-eeuwse fabrieksgebouwen en beluiken.
- [Gent Prinsenhofplein 7](#): een trap en een kelder dateren uit de 19de eeuw.
- [Gent Technologiepark](#): drainagegreppels.
- [Gistel Brugse Baan](#): grachten en greppels uit de 19de-20ste eeuw.
- [Haaltert Sint-Goriksplein](#): negen beerputten en verschillende recente puinrijke pakketten, en resten van een cichoreifabriek, die werkzaam was in de 19de tot in het midden van de 20ste eeuw.
- [Harelbeke Ballingenweg 34](#): muurresten, waterputten en kuilen.
- [Hasselt Aldestraat 50](#): bakstenen funderingen van woningen uit de 19de, mogelijk nog 18de eeuw.
- [Herentals Burchtstraat](#): resten van bebouwing, o.a. een leerlooierij, uit de 19de eeuw, en resten van een schoolgebouw uit de 20ste eeuw.
- [Herzele N42](#): resten van bewoning, waaronder bakstenen funderingen, beerputten en huishoudelijk afval.
- [Ieper Sint-Elisabetstraat](#): verschillende resten van bouwfasen van de infrastructuur bij het Schipleet, uit de 19de eeuw.

////////////////////////////////////

- [Koksijde Ten Bogaerde](#): enkele egalisiatielagen en een aarden pad in de kloostertuin.
- [Kortemark Werkenplein](#): bij een beperkt onderzoek in het kader van de 'Ommegang' werden de funderingen van de 19de-eeuwse kapellen aangesneden.
- [Kortrijk Sint-Michielsplein](#): resten van een 19de-eeuwse nijverheidsschool.
- [Kruisem Pastorietuin](#): enkele afvalkuilen met glas en aardewerk uit de 19de eeuw.
- [Leuven Grote Markt](#): resten van huisjes uit de nieuwe tijd, tot de 19de eeuw.
- [Leuven H. Hooverplein](#): resten van funderingen van twee 19de-eeuwse stadswoningen.
- [Leuven Sint-Jacobskerk](#): bij een beperkt onderzoek werden enkel verstorings- en ophogingslagen aangesneden.
- [Leuven stadspark Sint-Donatus](#): sporen en structuren van de aanleg van het park in de 19de-20ste eeuw.
- [Leuven Vaartstraat 144](#): resten van een zeepziederij uit de 19de eeuw.
- [Lier Spekkestraat 6-8](#): de hoeve met walgracht hier bleef in gebruik tot de 20ste eeuw, met o.a. aangetroffen muurresten uit de 19de eeuw. In de naoorlogse periode werd de laatste fase van de walgracht gedempt.
- [Lokeren Zelebaan](#): enkele grachten.
- [Lummen Kerkstraat 12](#): naar aanleiding van een toevalsvondst werden enkele inhumatiegraven daterend van de 17de tot 19de eeuw opgegraven.
- [Maldegem Ringbaan en Groenzone](#): sporen geassocieerd met landbouw, o.a. greppels.
- [Mechelen 't Plein](#): o.a. een waterput en cisternes, afkomstig van de vroegere brouwerij De Plein.
- [Mechelen Grote Markt 19](#): beerputten en waterputten, muurresten van verbouwingsfasen uit de 19de eeuw. In de tuin werden resten van een achterhuis aangetroffen.
- [Menen Rijselstraat-Kerkstraat](#): moderne bouw- en sloopfasen domineren deze periode, maar beerputten, waterputten en één tonput blijven in gebruik tot ver in de 19de eeuw.
- [Nijlen Doelstraat](#): afwaterings- en perceelsgreppels.
- [Oedelem Beernemstraat](#): enkele grachten en greppels.
- [Oostkamp Vrijlatenstraat I](#): greppels en uitbraaksporen zijn wellicht te relateren aan bewoning in de buurt, ook gekend via historische kaarten.
- [Peer Deusterstraat](#): boomkuilen en greppels uit de 19de eeuw.
- [Poperinge Peperstraat 16-18](#): twee in de bodem ingegraven houten tonputten zijn overblijfselen van een huisnijverheid van leerlooien. Ze waren vermoedelijk in gebruik tijdens de 19de eeuw, en zijn aan het einde van de 19de/begin van de 20ste eeuw opgevuld met huishoudelijk afval. Er zijn ook bakstenen muurresten gevonden van bebouwing uit de 19de-20ste eeuw.
- [Poperinge Westhoekweg I](#): enkele grachten bleven in gebruik tot in de 19de eeuw.
- [Roeselare Gitsestraat II](#): verschillende bomkraters, wellicht uit WO I of WO II, en een begraaf van een hond.
- [Roeselare Stadhuis](#): een waterput met een bakstenen bekisting bekleed met houten planken is in de 20ste eeuw te dateren.
- [Sint-Lievens-Houtem Eilandbos](#): bij een werfbegeleiding van de herinrichting van het kerkhof rond de Sint-Michielskerk werden enkele postmiddeleeuwse graven aangetroffen.
- [Sint-Truiden Speelhof](#): structuren van diverse verbouwingsfasen van het 'Speelhof' (19de en 20ste eeuw).
- [Tielt Nieuwstraat 7](#): resten van een gang of tunnel in het herenhuis.
- [Tienen Oude Vestenstraat 4-6](#): resten van bebouwing uit de 19de-20ste eeuw.
- [Tongeren-Borgloon Elfde Novemberwal](#): een puinpakket uit de nieuwe tijd of nieuwste tijd dekt de Romeinse sporen af.
- [Tongeren-Borgloon Hondstraat 5-13](#): muurresten, vloeren, water- en beerputten, die goed te relateren zijn aan kadasterkaarten uit deze periode.
- [Tongeren Sint-Truidersteenweg 11-15](#): ontginningskuilen uit de 19de eeuw.

- [Torhout Kortemarkstraat III](#): grachten en greppels daterend van de late middeleeuwen tot nieuwste tijd.
- [Veurne Kasteelhoeve Torreelen](#): resten van 19de eeuwse verbouwingsfasen.
- [Vilvoorde Heldenplein](#) en [Portaelsstraat](#): bij werken rond de kerk werd het kerkhof aangesneden, met begravingen van de 11de tot de 19de eeuw.
- [Wijnegem Jan-Vlemincktoeren](#): een waterput, muurresten en ophogingslagen uit de nieuwe en nieuwste tijd.
- [Zonhoven Dorpshart](#): graven van het 19de-20ste-eeuwse kerkhof.
- [Zuienkerke Hoeve de Hemel](#): resten van verbouwingsfasen van de 17de tot 20ste eeuw.

4.3.7 WO I

- [Damme Hoge Akker](#): resten van loopgraven uit WO I of WO II.
- [Diksmuide IJzerdijk toevalsvondst 2017](#): sporen en structuren (bunkers) van Belgische linies.
- [Diksmuide IJzerdijk toevalsvondst 2024](#): sporen van Belgische linies en de resten van een gesneuvelde soldaat.
- [Hooglede Honzebrouckstraat](#): diverse vondsten van kogel- en granaatonderdelen zijn te relateren aan gevechten tijdens WO I.
- [Ieper Bargiestraat 6](#): resten van zowel Franse als Engelse stellingen.
- [Ieper Rijselsepoort III](#): een Britse loopgraaf en granaatrichters getuigen van het intense lenteoffensief van 1918.
- [Ieper Sint-Elisabetstraat](#): puinlagen.
- [Kortrijk Koffiehoekstraat](#): een granaatinslag, met in de vulling fragmenten van Duitse artillerie-ontstekers.
- [Langemark-Poelkapelle Eekhoutmolenstraat](#): een segment van een loopgraaf, dat deel uitmaakte van de Duitse *Langemarck-Geluveld-Linie*.
- [Nazareth-De Pint Eke Kouter](#): een bomkrater uit WO I of WO II.
- [Poperinge Westhoekweg I](#): enkele bomputten en fragmenten van loopgraven zijn getuige van de *Poperinghe Line*, een preventief aangelegde verdedigingslinie uit voorjaar 1918.
- [Puurs-Sint-Amands Fortbaan](#): structuren behorend tot de Duitse linie van de '*Südabschnitt*'.
- [Ranst Pater Domstraat](#): een loopgraaf in zigzagpatroon, wellicht een verbinding met het fort van Broechem.
- [Veurne Kasteelhoeve Torreelen](#): voor het gebruik als hospitaal werden betonnen reservoir (citernes) ingewerkt in de middeleeuwse torens.
- [Zonnebeke Frezenbergstraat](#): bij het graven van nutsleidingen werden de resten van een gesneuvelde soldaat gevonden.
- [Zonnebeke Lotegatstraat](#): gesneuvelden uit WO I in enkele formele graven, en in een granaatrichter.

4.3.8 WO II

- [Beernem Rokersdreef I](#): een bomkrater, vermoedelijk in verband te brengen met de Slag bij Moerbrugge (8-12 september 1944).
- [Damme Hoge Akker](#): resten van loopgraven uit WO I of WO II.
- [Knokke-Heist Directeur-generaal Willemspark](#): vier bunkers, twee segmenten van loopgraven en een betonweg aangetroffen. De bunkers werden alle gebouwd in het voorjaar/zomer van 1942 als onderdeel van het '*Stützpunkt Heyst*'.
- [Maldegem Ringbaan en Groenzone](#): bunkers, loopgraven, schuttersputten, bomkraters, vliegtuigonderdelen, sporen van barakken, een vliegtuighangar en een spoortracé.
- [Nazareth-De Pint Eke Kouter](#): een bomkrater uit WO I of WO II.
- [Nieuwpoort Georges Eekhoudlaan](#): tijdens het kappen van een bos kwamen resten van een Duits '*Stützpunkt*' aan het licht.

Het overgrote deel van de eindverslagen kon rapporteren over relevante archeologische sporen die werden aangetroffen tijdens het terreinonderzoek, en over de resultaten van de verwerking van de aangetroffen vondsten en de interpretatie van het geregistreerde sporenbestand. Toch leverden een beperkt aantal uitgevoerde opgravingen niet het verwachte resultaat op – zoals geformuleerd na het afronden van het vooronderzoek – en werden geen noemenswaardige sporen of vondsten aangetroffen tijdens de uitgevoerde werken. Meestal betreft het werfbegeleidingen van lineaire tracés met beperkte sleufbreedte. Een werfbegeleiding heeft als doel om het archeologische bodemarchief maximaal te registreren en te onderzoeken, daar waar een volwaardige archeologische opgraving niet mogelijk of opportuun is, waardoor de kans op kenniswinst op zich al lager is. Bij andere opgravingen werden de archeologische lagen niet bereikt of verstoord tijdens de werken. In 2025 beperkte zich dit tot 13 eindverslagen met beperkte kenniswinst.

- [Aarschot Orléanstoren](#): bij deze beperkte werfbegeleiding werden geen relevante archeologische waarnemingen gedaan.
- [Asse Fietssnelweg](#): bij een werfbegeleiding van de aanleg van deze fietssnelweg werden geen archeologisch relevante waarnemingen gedaan.
- [Bonheiden-Boortmeerbeek Pikhaken](#): bij een werfbegeleiding voor de creatie van een wetland werden geen relevante sporen of vondsten aangetroffen.
- [Diest Heilige Geeststraat 24](#): bij een beperkt onderzoek kwamen geen relevante sporen of vondsten aan het licht.
- [Huldenberg Nachtegaalstraat 7](#): een beperkte werfbegeleiding binnen de perimeter van de beschermde archeologische site van Ottenburg leverde geen sporen of vondsten op.
- [Leuven Vuntpad-Lijnloperpad](#): bij een beperkte werfbegeleiding werden geen archeologische sporen vastgesteld.
- [Maaseik Monseigneur Koningsstraat 10-12](#): een werfbegeleiding van sloopwerken toonde aan dat deze zone sterk verstoord is.
- [Mechelen Sint-Niklaaskerk](#): bij een beperkt onderzoek werden enkele kuilen geregistreerd, die echter niet gedateerd konden worden.
- [Oud-Turnhout Steenweg op Sevendonk](#): bij een werfbegeleiding van wegeniswerken werden geen archeologisch relevante sporen of vondsten ontdekt.
- [Puurs-St.-Amands 't Steentje](#): tijdens dit landschappelijk booronderzoek werd de mogelijke aanwezigheid van een motte of site met walgracht niet bevestigd.
- [Tongeren Paspoelstraat 7](#): bij een beperkte werfbegeleiding van aanpassingswerken aan een bestaande woning kwamen geen relevante sporen of vondsten aan het licht.
- [Waregem Blauwe-Zwaanstraat](#): tijdens een werfbegeleiding werd enkel een oude beekmeander aangesneden, er werden geen archeologische sporen aangetroffen.
- [Zaventem Leopold III-laan](#): tijdens deze werfbegeleiding werd vastgesteld dat het terrein sterk aan erosie onderhevig is geweest.

4.4 SYNTHESEONDERZOEK

Het is een inherent kenmerk van de archeologische regelgeving in Vlaanderen dat studie na de Malta-opgravingen vaak beperkt blijft tot het niveau van de vindplaats en op die manier de gedetailleerde uitwerking en geïntegreerde synthese mist die tot diepgaande nieuwe kennis over het verleden leiden. Extra onderzoekstappen vragen echter extra middelen, die niet op de bouwheer kunnen verhaald worden. Daarom besliste de Vlaamse Regering om vanaf 2018 jaarlijks een budget beschikbaar te maken voor archeologisch vervolgonderzoek²¹. De financiële middelen worden via een projectoproep verdeeld. Deze oproep staat open voor de gehele archeologische sector, zowel de uitvoerende

²¹ <https://www.onroerenderfgoed.be/projectsubsidies-voor-synthese-onderzoek>.

(private) archeologiebedrijven als de wetenschappelijke instellingen en (boven)lokale overheidsdiensten. Samenwerking wordt sterk aanbevolen. Een jury buigt zich over de ingediende projectvoorstellen, waarbij de meest betekenisvolle, vernieuwende of creatieve de voorkeur krijgen.

In 2025 werden **6 eindverslagen van gesubsidieerde syntheseprojecten archeologie** gepubliceerd in 'SYNTAR', een digitale reeks, vrij toegankelijk via het Open Archief van het agentschap Onroerend Erfgoed²².

- Post-middeleeuwse evoluties in de veeteelt in Vlaanderen: inzichten uit archeozoologisch onderzoek ([SYNTAR 28](#)).²³
- De kleine stad in de middeleeuwen. Een Malta blik op stedelijkheid, stadsmorfologie en -landschap. Casus: Deinze ([SYNTAR 29](#)).²⁴
- Potten productie en prehistorische gemeenschappen. Syntheseonderzoek naar aardewerk uit de ijzertijd uit de Rupelstreek en Klein-Brabant ([SYNTAR 30](#)).²⁵
- Vroeg La Tène occupatie ten westen van Leie en Schelde. Een woelige periode door migratie en klimaatverandering? ([SYNTAR 31](#)).²⁶
- Van hoeve tot dorp? Middeleeuwse nederzettingsevolutie in Zuidwestelijk Vlaanderen ([SYNTAR 32](#)).²⁷
- Een veld vol kuilen. De late bronstijd in Sint-Denijs-Westrem - The Loop: multidisciplinaire studie van de archeologische dataset binnen de regionale en chronologische context ([SYNTAR 33](#)).²⁸

Ook deze syntheseonderzoeken zijn gekoppeld aan de gebeurtenis '[Rapportage archeologie 2025](#)'. De korte samenvattingen van de resultaten van deze afgeronde syntheseprojecten kunnen op de fiche van de bijhorende gebeurtenis nagelezen worden, alsook de link naar het volledige gepubliceerde rapport in de SYNTAR-reeks.

4.5 KARAKTERISTIEKEN VAN DE KENNISWINST

De 182 eindverslagen en 11 nota's met eindafwerking die in 2025 in het archeologieportaal werden opgeladen, resulteerden in **190 waarnemingen** in de CAI. Een aantal eindverslagen – meestal van aangrenzende projectgebieden – werd namelijk gebundeld onder één waarneming omdat ze dezelfde archeologische vindplaats vertegenwoordigen en inhoudelijk één geheel vormen²⁹. De inhoudelijke informatie werd per waarneming opgedeeld in kenmerkgroepen, die telkens een archeologisch relevant geheel vormen. Deze opdeling is gebaseerd op de totale registratie van alle vondsten, sporen en uitgevoerde analyses, per periode, hoe klein of groot hun aandeel in het archeologisch ensemble van een site ook is. In totaal konden zo **497 unieke kenmerkgroepen** onderscheiden worden, waarvan 97% (n= 480) ook effectief sporen en/of vondsten omvatten die kenmerkend zijn voor een bepaalde culturele periode. Er is steeds getracht zo nauwkeurig mogelijk te specificeren tot welke periode de archeologische sporen van een kenmerkgroep behoren. Toch kan de datering van de aangetroffen sporen en vondsten, en daaruit volgend ook de datering van de kenmerkgroep, soms meerdere

²² <https://oar.onroenderfgoed.be/reeks/SYNTAR>.

²³ Gruwier *et al.* 2025.

²⁴ De Mulder *et al.* 2025.

²⁵ Van Der Velde *et al.* 2025.

²⁶ Dyselinck *et al.* 2025.

²⁷ Deschepper *et al.* 2025.

²⁸ Hoorne *et al.* 2025.

²⁹ Bijvoorbeeld de rapportage van twee gemelde toevalsvondsten (TV237 en TV230) in Zonnebeke, en de gefaseerde opgraving in Maldegem aan beide zijden van de Ringbaan.

culturele perioden overspannen indien het karakteriseren van de aangetroffen sporen en vondsten niet toelaat om de chronologische afbakening te verfijnen tot één specifieke periode.

De kenmerkgroepen en de daaraan gekoppelde datering en relevante thesaurustermen vormen de basis voor de hierna volgende cijfermatige analyse van de kenniswinst.

4.5.1 Geografische spreiding per periode

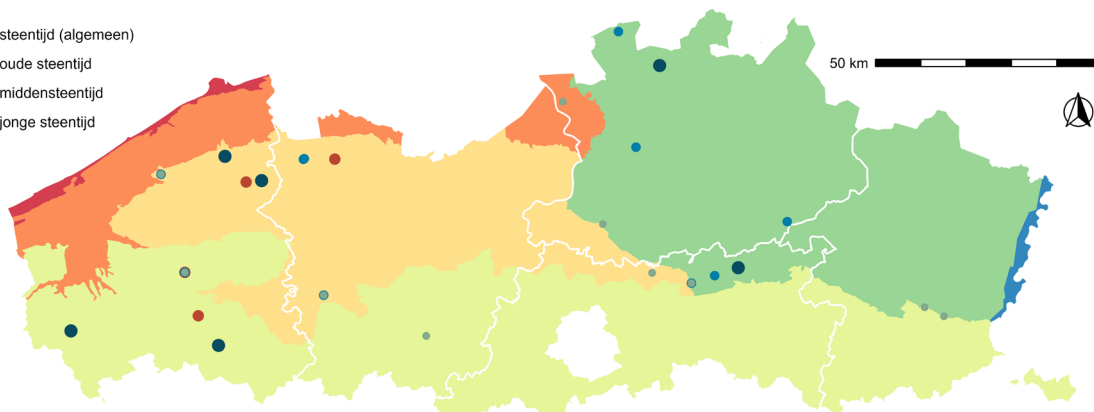
In wat volgt, wordt de verspreiding van uitgewerkte sites per culturele periode gekarteerd (fig. 4.7 en fig. 4.8). Elke aanduiding van een archeologische vindplaats is vereenvoudigd tot één puntlocatie. Eén locatie kan zowel één of meerdere kenmerkgroepen uit eenzelfde periode vertegenwoordigen.

In het algemeen weerspiegelen de verspreidingskaartjes de ondervertegenwoordiging van archeoregio's zoals de duinen, de polders en de Maaskant. Verder valt binnen de (zand)leemstreek de lage densiteit aan vondsten op in het zuiden van de Vlaamse Ardennen en het zuiden van de Denderregio. Binnen de archeoregio Kempen zien we eenzelfde fenomeen in het oosten van de provincie Antwerpen en het noorden en oosten van de provincie Limburg. Deze trends komen overeen met wat in de voorgaande werkjaren werd vastgesteld. Ze zijn niet of slechts heel gedeeltelijk te verklaren door een gebrek aan vooronderzoek.

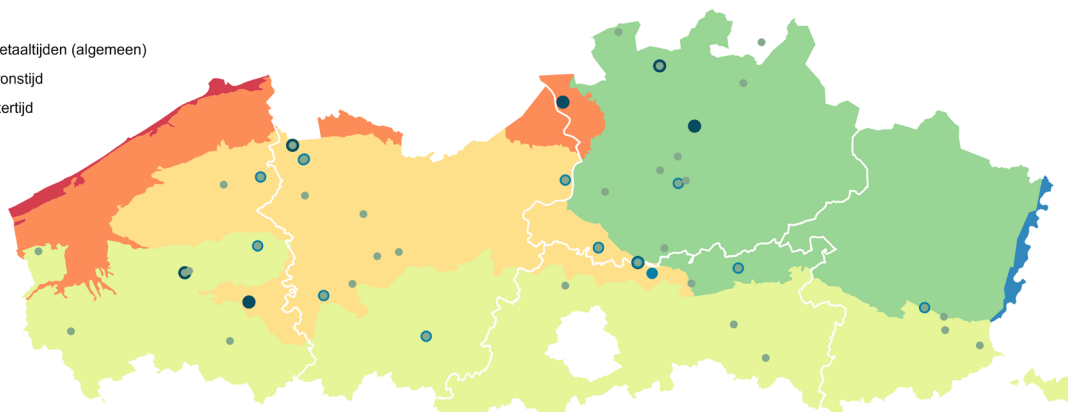
STEENTIJD

- steentijd (algemeen)
- oude steentijd
- middensteentijd
- jonge steentijd

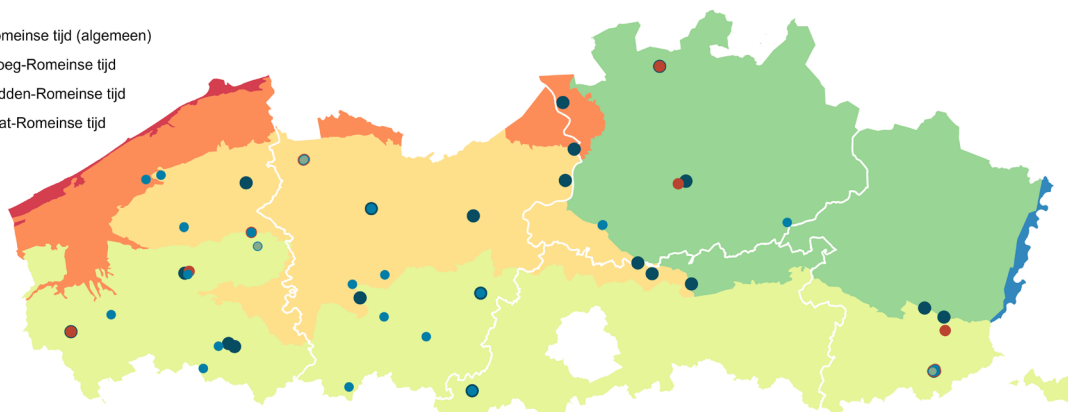
METAALTIJDEN

- metaaltijden (algemeen)
- bronstijd
- ijzertijd

ROMEINSE TIJD

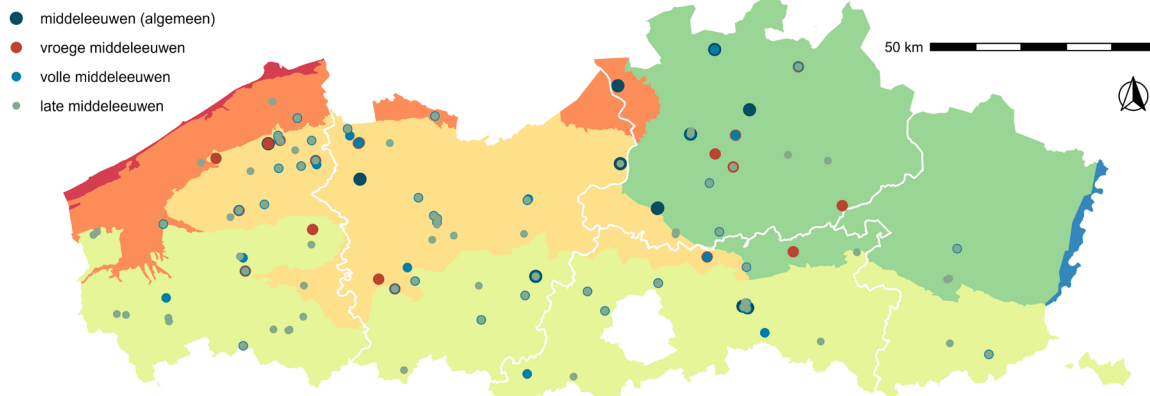
- Romeinse tijd (algemeen)
- Vroeg-Romeinse tijd
- Midden-Romeinse tijd
- Laat-Romeinse tijd

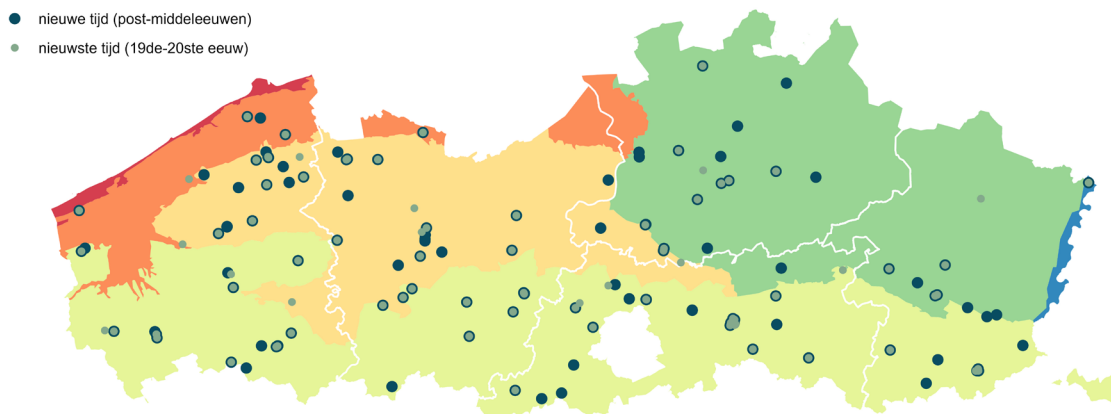
-
 duinen
 -
 polders
 -
 zandstreek
 -
 (zand)leemstreek
 -
 kempen
 -
 maaskant

Fig. 4.7: Locaties met vondsten uit de steentijden (n= 25), metaaltijden (n= 45) en Romeinse tijd (n= 48) waarover in 2025 werd gerapporteerd.

MIDDELEEUWEN

NIEUWE en NIEUWSTE TIJD

WERELDOORLOGEN

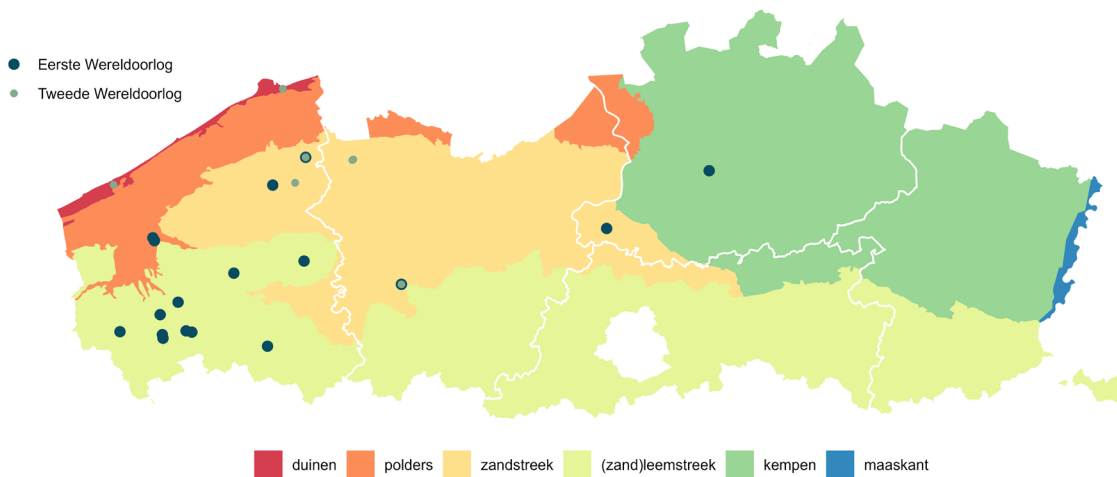

Fig. 4.8: Locaties met vondsten uit de middeleeuwen (n= 108), nieuwe tijd (n= 119), nieuwste tijd (n= 85) en uit beide wereldoorlogen (WO I, n= 17; WO II, n= 7) waarover in 2025 werd gerapporteerd.

4.5.2 Chronologische spreiding

Figuur 4.9 toont de verdeling van de aan- of afwezigheid van sporen en vondsten per periode. Op één locatie/opgraving kunnen bijvoorbeeld zowel vroeg- als midden-Romeinse vondsten of structuren aangetroffen worden, waardoor het totaal aantal aangestipte periodes uiteraard hoger ligt dan het totaal aantal ingediende eindverslagen en nota's met eindafwerking. Per periode wordt minstens één kenmerksgroep aangemaakt in de CAI.

De onderlinge verhouding tussen de aantallen observaties uit de chronologische periodes ligt binnen de verwachtingen en komt voor de meeste periodes sterk overeen met wat werd geobserveerd in vorige jaren (2020 t.e.m. 2024). Zo komt duidelijk naar voor dat steentijdsites zich moeilijk laten opsporen en blijkt ook dat zowel vroeg- als laat-Romeinse vindplaatsen relatief zelden worden aangetroffen, of zich moeilijk tot die periodes laten dateren op basis van de aangetroffen archeologische vondsten.

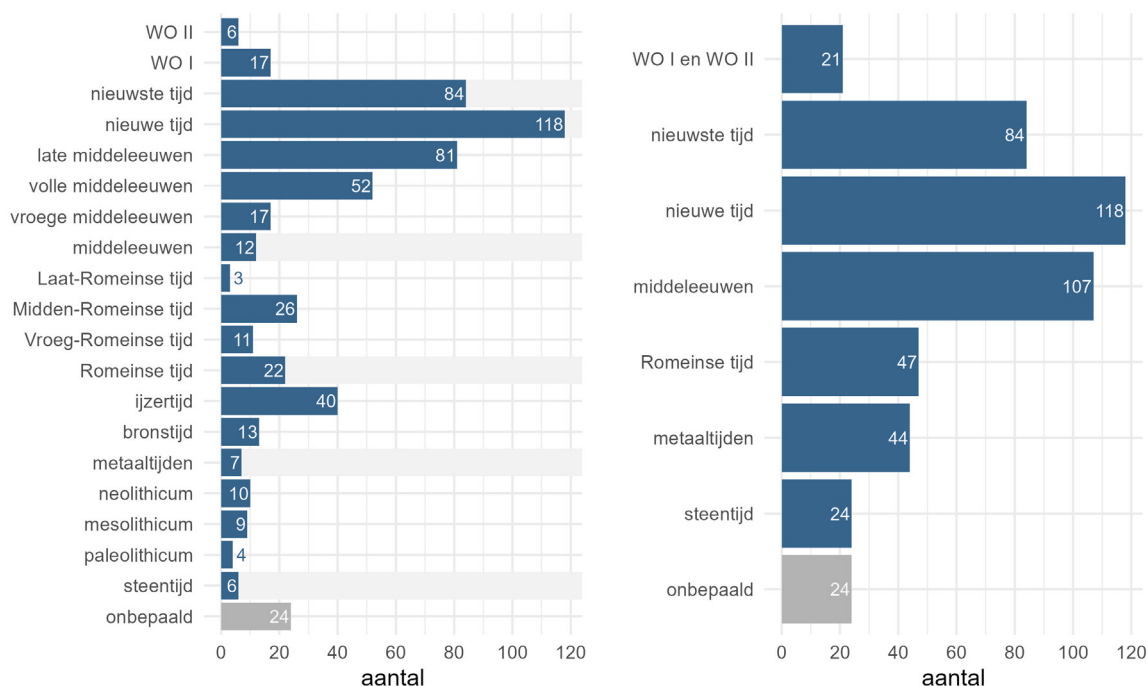

Fig. 4.9: Voorkomen van kenmerksgroepen met (dateerbare) vondsten, sporen en/of structuren aangetroffen tijdens het archeologisch onderzoek, gegroepeerd per (sub-)periode.

Figuur 4.10 toont dezelfde gegevens als figuur 4.9 maar nu gegroepeerd per archeoregio. Voor de meeste periodes komt de zand(-leem)streek naar voor als de regio met de hoogste frequentie aan archeologische vindplaatsen. Sporen uit de metaaltijden komen relatief gezien duidelijk meer frequent voor in de drogere bodems van de Kempen. Steentijdvondsten komen in de drie grootste archeoregio's ongeveer even frequent voor. In duinen en polders worden enkel meer recente, laat- en postmiddeleeuwse, sporen aangetroffen. Ouder te dateren archeologische sporen ontbreken daar nagenoeg volledig. Vondsten daterend uit de Eerste Wereldoorlog concentreren zich uiteraard vooral in de Westhoek en de daar voorkomende klei- en (zand)leembodems.

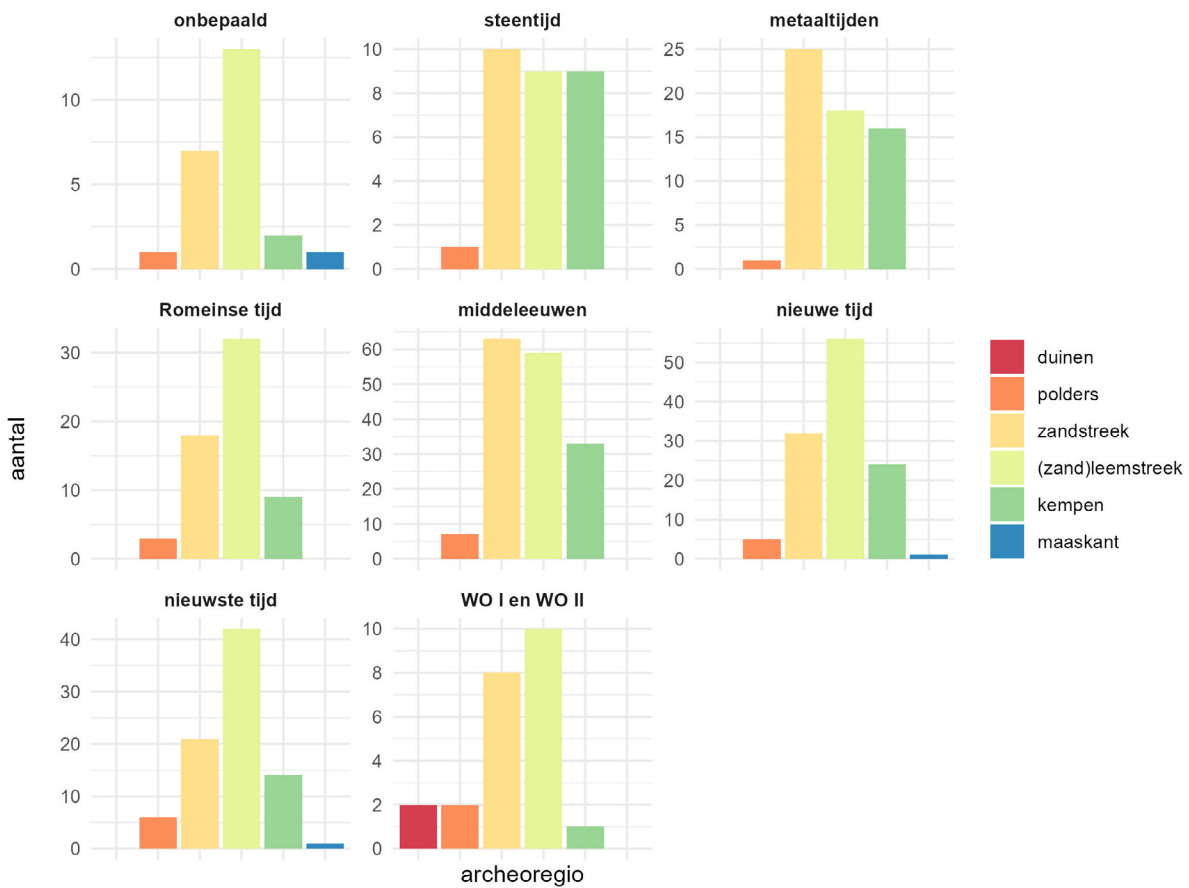

Fig. 4.10: Verdeling van het aantal in 2025 geregistreerde kenmerkgroepen gegroepeerd per archeoregio en periode.

4.5.3 Materiaal categorieën en analyses

Voor alle perioden samen is aardewerk veruit de meest frequent aangetroffen én ingezamelde vondstcategorie binnen het culturele materiaal (fig. 4.11). Ook andere, qua bewaringskansen resistente materiaalgroepen komen vaak aan bod in de eindverslagen en nota's: keramische bouwmaterialen (bakstenen, dakpannen), natuursteen (voorwerpen en gebouw- of muurelementen) en metalen voorwerpen of metaalslakken. Lithisch materiaal (artefacten uit steen) wordt slechts in een minderheid van de eindverslagen vermeld, wat vooral te verklaren valt door de relatieve zeldzaamheid aan steentijdsites. Glas is een fragiele vondstcategorie, heeft daardoor een kleinere kans op goede bewaring en vormt mede daardoor een minder frequent aangetroffen materiaal categorie. Textiel en bewerkt leer worden relatief zelden aangetroffen.

Een bijzondere materiaal categorie vormen de vondsten van biologische oorsprong, aangezien deze doorgaans enkel bewaard blijven in waterverzadigde contexten. Deze groep omvat echter veel verschillende types, zoals hout (onbewerkt, in de vorm van constructiehout of gebruiksvoorwerpen), dierlijk en plantaardig materiaal, en menselijke resten (fig. 4.12). De verkoolde of gemineraliseerde vorm van een bepaalde materiaal categorie, bijvoorbeeld houtskool als verkoolde toestand van hout, weerstaat doorgaans beter aan biologische degradatie in de bodem, waardoor hun bewaring niet noodzakelijk gebonden is aan waterverzadigde omstandigheden. Biologisch materiaal heeft een hoog potentieel voor ecologische studies die ons meer kunnen vertellen over de karakteristieken en evoluties van het landschap op en rond de archeologische vindplaats, en de interactie van de mens met de natuurlijke omgeving.

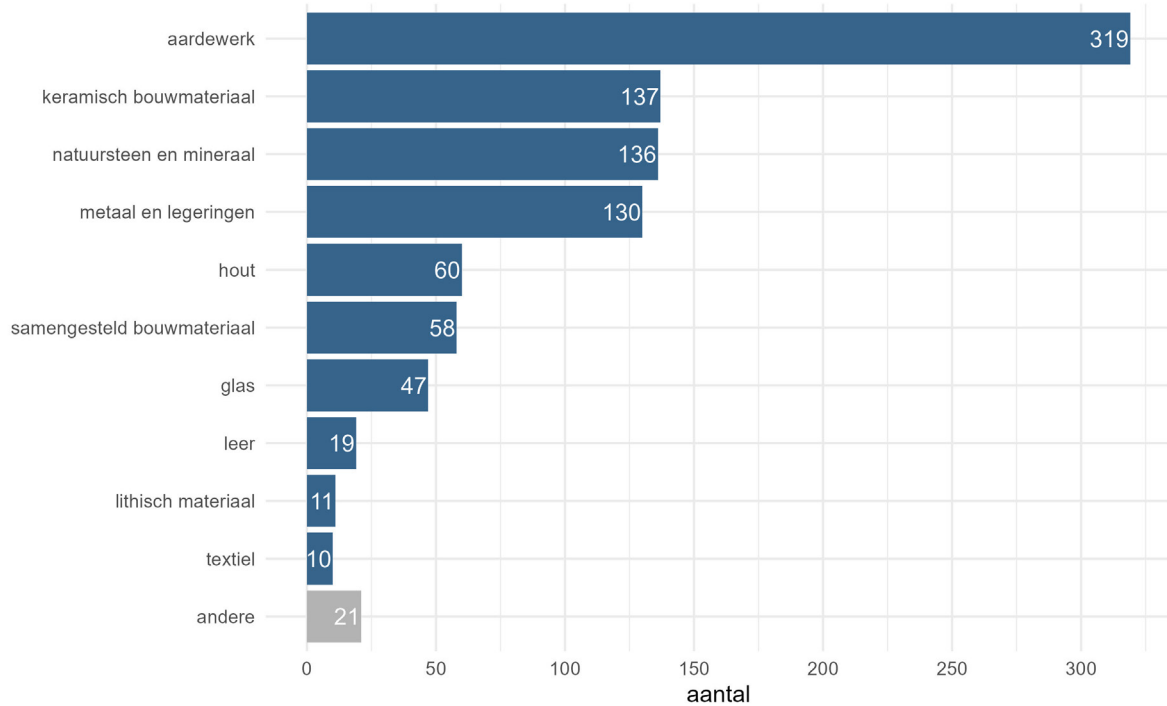

Fig. 4.11: Aantal kenmerkgroepen waarbij een bepaalde culturele vondstecategorie werd aangetroffen. De onderzochte dataset omvat 182 eindverslagen en 11 nota's van archeologisch onderzoek, wat resulteerde in 497 kenmerkgroepen. Per kenmerkgroep kunnen meerdere vondstecategorieën voorkomen waardoor het totaal aantal kenmerkgroepen in deze grafiek ruim boven het aantal unieke kenmerkgroepen uitstijgt.

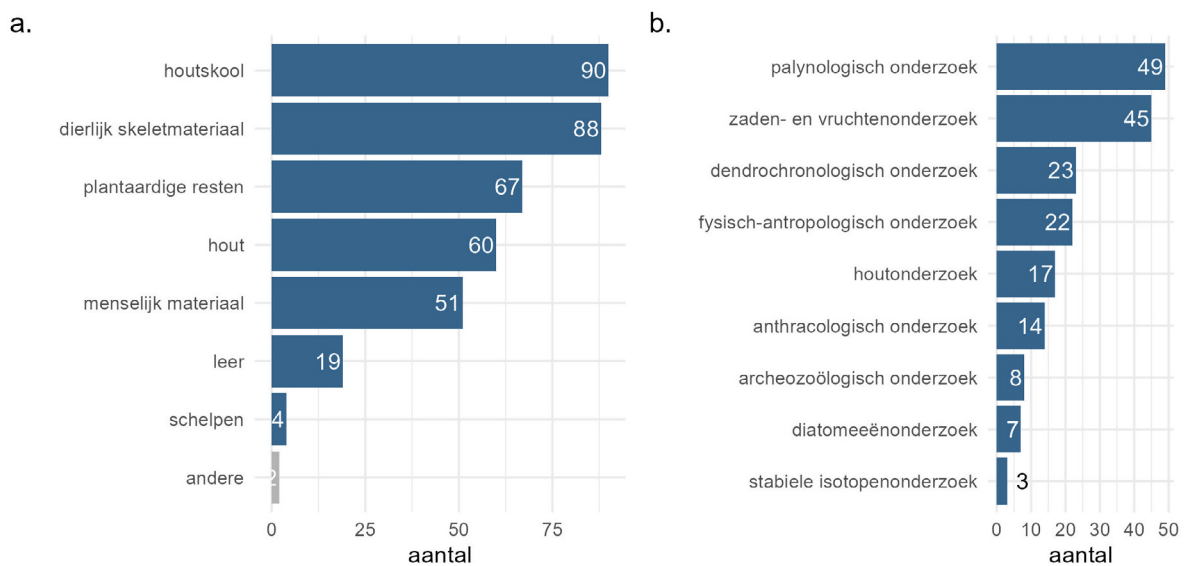

Fig. 4.12: (a.) Aantal kenmerkgroepen waar een bepaalde ecologische vondstecategorie werd gevonden en (b.) de analyses die erop werden uitgevoerd.

In wat volgt worden de culturele en biologische vondsten meer in detail besproken en wordt ook geëvalueerd of deze eerder algemeen dan wel heel specifiek binnen een bepaalde periode voorkomen.

De vondsten en studies van gebruiks-aardewerk (fig. 4.13) weerspiegelen vooral vanaf de metaaltijden de frequentie waarmee die perioden in de eindverslagen opduiken. Voor het keramisch bouwmetaal (bakstenen, dakpannen) geldt dat ook, zij het uiteraard dat dit pas vanaf de Romeinse tijd frequent voorkomt. Voorwerpen in natuursteen duiken in de meeste culturele perioden op maar het gaat lang niet altijd om bouwmetaal. Ook wet- en maalstenen zitten bijvoorbeeld in deze

categorie. Artefacten uit steen (lithisch materiaal) komen vooral in de steentijd aan bod, naast enkele vondsten uit de metaaltijden. Het steentijdmateriaal, onder de vorm van losse vondsten, werd soms ook gevonden op jonger gedateerde sites, zoals uit de Romeinse periode.

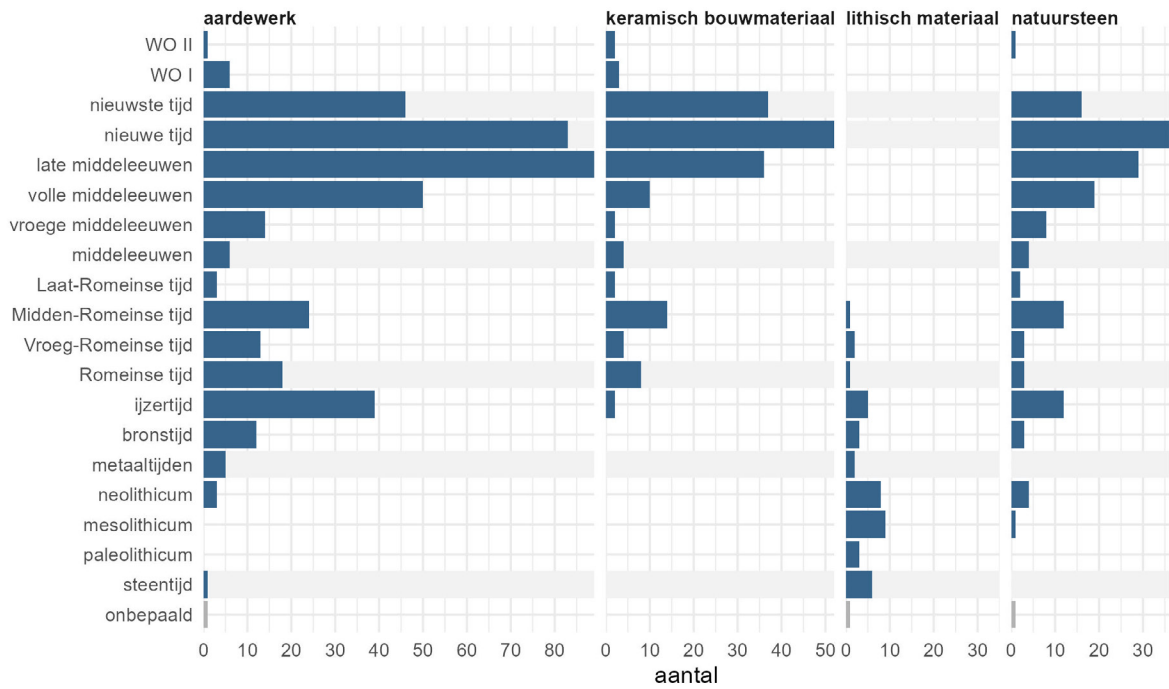

Fig. 4.13: Aantal kenmerkgroepen waar aardewerk (n= 319), keramische bouwmaterialen (n= 137), natuursteen (n= 113) of lithisch materiaal (n= 29) werden gevonden, gegroepeerd per periode.

Metalen voorwerpen (fig. 4.14) komen in brons- en ijzertijdsites maar mondjesmaat voor. Dat heeft zonder twijfel met bewaringskansen en herhaalde recycling (opnieuw smelten en smeden) te maken. Metaalslakken – die wijzen op het smelten van ijzer – ontbreken in de ijzertijdvindplaatsen maar duiken wel met zekerheid op in de Romeinse periode. Munten worden frequent gevonden vanaf de Romeinse tijd, maar komen slechts uitzonderlijk aan bod op vroegmiddeleeuwse vindplaatsen. Glas is een zeldzame vondst voor de metaaltijden maar komt iets frequenter voor in de Romeinse periode. Vooral vanaf de late middeleeuwen is glaswerk ruimer aanwezig in het archeologisch bodemarchief.

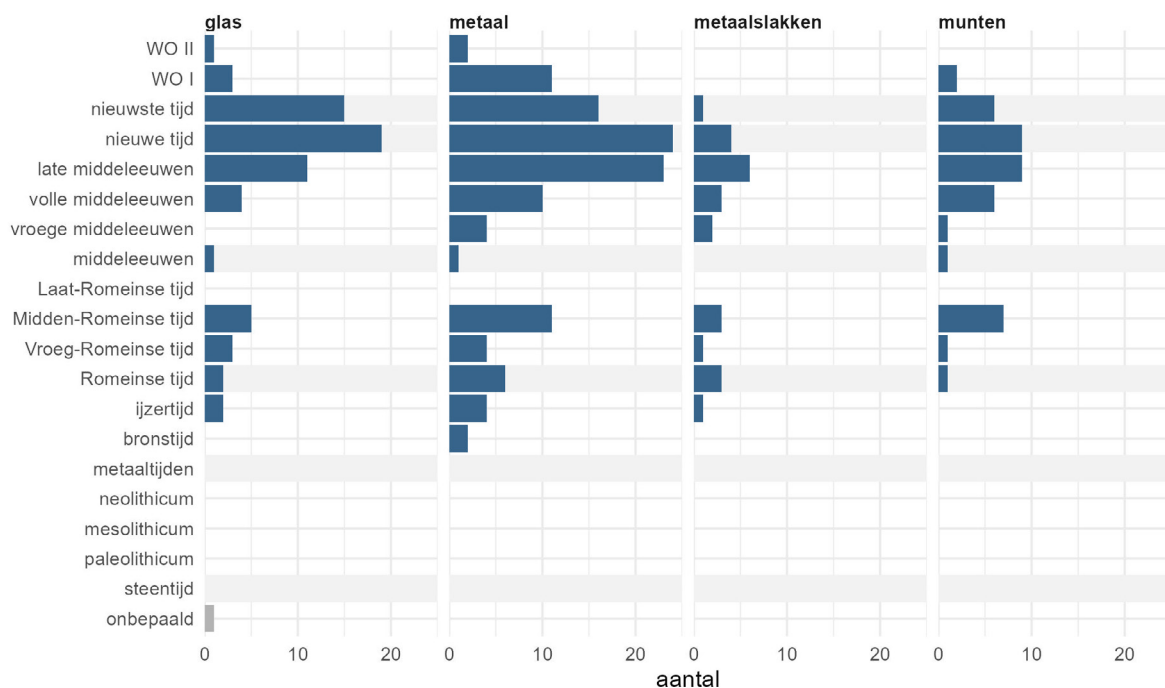

Fig. 4.14: Aantal kenmerkgroepen met metaalvondsten (n= 84) of metaalslakken (n= 20), munten (n= 32) of glasfragmenten (n= 47), gegroepeerd per periode.

Vondsten van textiel zijn een vrij zeldzaam fenomeen in de Vlaamse archeologie. Toch is het afgelopen jaar op meerdere vindplaatsen een aantal textielvondsten beschreven, zij het niet ouder dan de volle middeleeuwen (fig. 4.15). Leer weerstaat wat beter de tand des tijds maar komt eveneens vooral vanaf de late middeleeuwen voor, met slechts een klein aantal (iets) oudere vondsten. Dit weerspiegelt ongetwijfeld dat pas vanaf de late middeleeuwen het looiproces met tannine uit eikenschors algemeen werd toegepast.

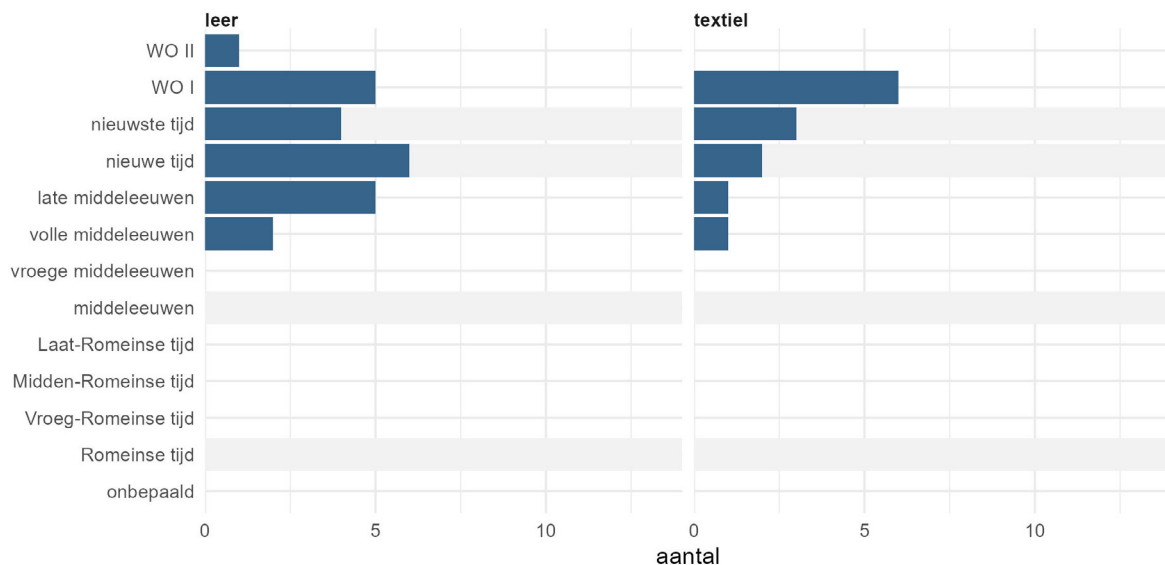

Fig. 4.15: Aantal kenmerkgroepen met textiel (n= 10) en/of leer (n= 19), gegroepeerd per periode.

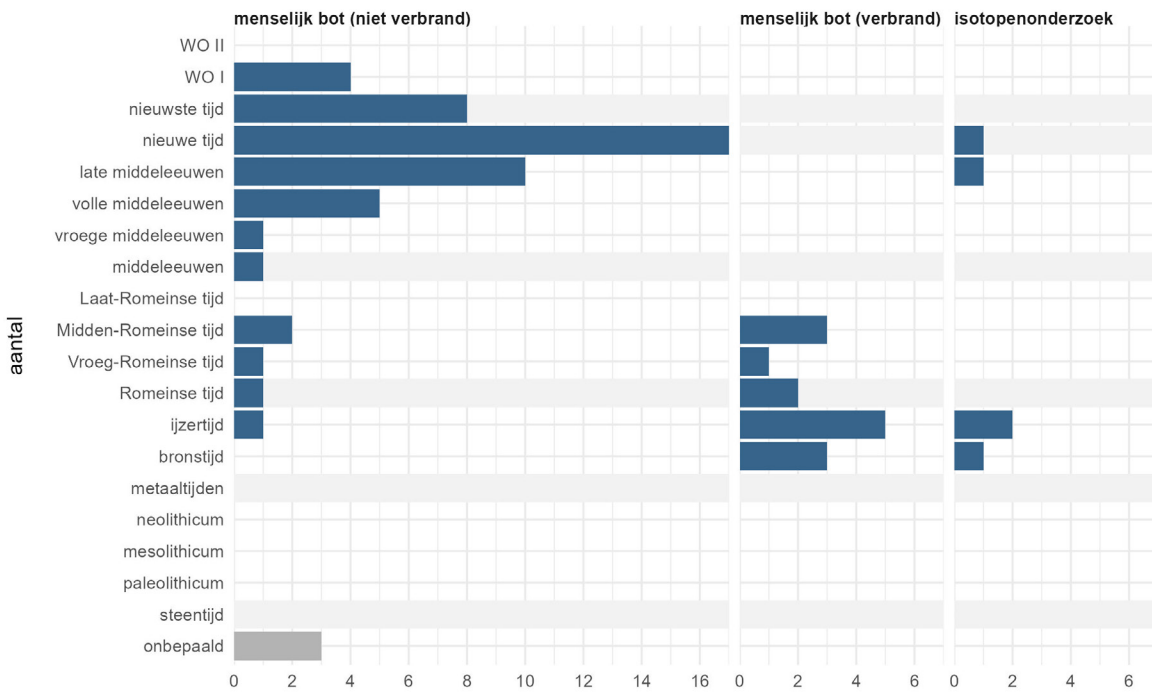

Fig. 4.16: Aantal kenmerkgroepen met onverbrande (n= 38) of verbrande (n= 10) menselijke resten, gegroepeerd per periode. Op drie vindplaatsen, daterend uit de late middeleeuwen of de nieuwe tijd werd isotopenonderzoek uitgevoerd op het skeletmateriaal. In tegenstelling tot vorig jaar werd in 2025 niet gerapporteerd over DNA onderzoek.

Menselijke resten duiken met uitzondering van de steentijd in zowat alle perioden op (fig. 4.16), zij het dat het vóór de middeleeuwen bijna alleen om gecremeerd materiaal gaat. Tussen dit verbrand bot kunnen ook dierenresten zitten maar niet alle ensembles zijn bestudeerd. Voor de late en postmiddeleeuwse periode zijn vooral de skeletcollecties uit begraafplaatsen rond kerken en kloosters van belang. Onderzoek van darmparasieten, wat meer kan vertellen over de algemene gezondheidstoestand van de populatie en hygiëne op en rond de vindplaats, of DNA-onderzoek kwam dit jaar niet voor in de ingediende eindverslagen.

Dierlijke resten worden met regelmaat vermeld in de eindverslagen (fig. 4.12) maar het gaat dan voornamelijk om middeleeuws en jonger materiaal. Bovendien zijn de meeste vondsten met de hand verzameld terwijl dierenresten uit zeefstalen een relatief schaars fenomeen blijven. Dit uit zich ook wanneer we kijken naar de kenmerkgroepen waar er ook een archeozoologisch onderzoek werd uitgevoerd op (een deel) van het ensemble of beperkt bleef tot een assessment (fig. 4.17), wat aanzienlijk lager ligt dan de kenmerkgroepen waar dierlijk skeletmateriaal wordt vermeld. Dit is ook aanzienlijk lager in vergelijking met voorgaande jaren.

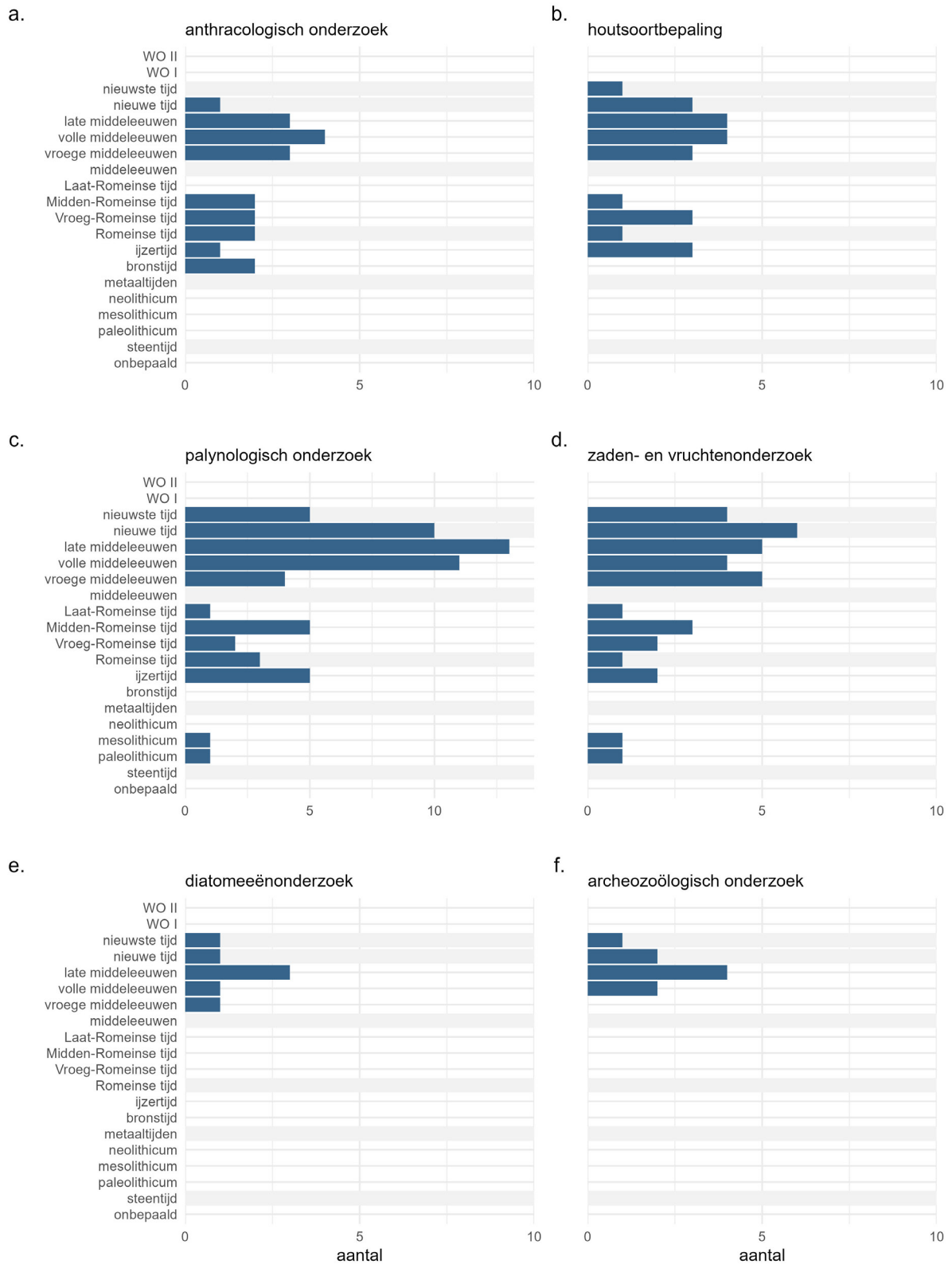

Fig. 4.17: Aantal kenmerkgroepen waaruit stalen voor anthracologisch onderzoek (n= 14), houtsoortbepaling (n= 17), zaden- en vruchtenonderzoek (n= 45), pollenanalyse (n= 49), diatomeeënonderzoek (n= 7) of archeozoologisch onderzoek (n= 8) werden genomen en geanalyseerd, gegroepeerd per periode.

Archeobotanisch onderzoek wordt vrij regelmatig opgestart en volgt er een grondige analyse van het gevonden ecologisch materiaal (fig. 4.17, a-e). Dit geldt zowel voor soortbepaling van zaden en

vruchten, pollen (palynologisch onderzoek) en, wat minder frequent opgestart, voor houtskool (anthracologisch onderzoek). Ecologisch onderzoek op basis van kiezelwieren (diatomeeën) blijft evenwel een zeldzaamheid, en beperkt zich in 2025 tot een beperkt aantal (post-)middeleeuwse contexten. Alhoewel hout een vaak aangetroffen materiaalcategorie is (fig. 4.12) – meestal onder de vorm van constructiehout dat onder de grondwatertafel is bewaard gebleven (bv. uit waterputten of beschoeiingen) – uit zich dit niet in het aantal analyses waar een soortbepaling, op basis van de anatomische kenmerken van het archeologisch hout, wordt uitgevoerd (fig. 4.17, b). Toch dient dit wat genuanceerd te worden aangezien een daterend dendrochronologisch onderzoek (zie verder) eveneens start met een houtsoortbepaling. Uitgebreider onderzoek van houten vondsten, met aandacht voor de registratie en analyse van gebruiks- en bewerkingsssporen, blijft echter een zeldzaamheid.

Ten slotte blijven bodemkundige analyses (micromorfologisch onderzoek) schaars. In de rapportages die in 2025 werden ingediend, blijft dit beperkt tot 4 vindplaatsen waar met behulp van een microscopische studie van slijpplaatjes, de samenstelling van aardkundige eenheden en antropogene lagen werd in kaart gebracht. Daardoor blijft dit type van *post excavation* onderzoek nog beperkt in tegenstelling tot de macroscopische bodemkundige waarnemingen die door de Code van Goede Praktijk worden opgelegd.

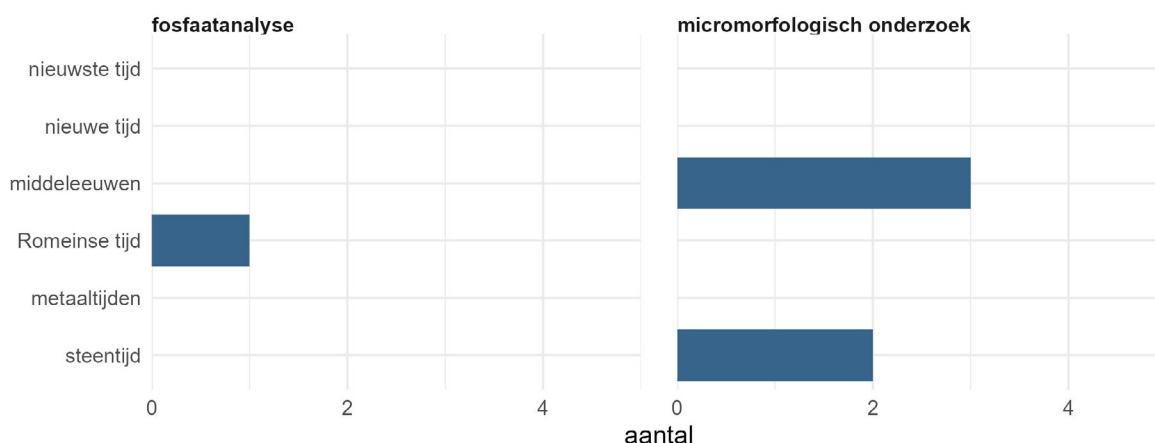

Fig. 4.18: Aantal kenmerkgroepen waar resultaten van bodemkundige analyses in zijn vermeld.

Het inzetten van natuurwetenschappelijke dateringstechnieken vormt een essentieel onderdeel van het archeologisch onderzoek. Het overzicht in figuur 4.19 toont duidelijk aan dat de radiokoolstofmethode, zoals ook in voorgaande jaren, ruim toepassing heeft gevonden in de Vlaamse archeologie. Een minder frequent aanwenden van deze techniek in de jongste perioden heeft louter te maken met het methodologisch gegeven dat radiokoolstofdateringen voor de periode na 1650 n.Chr. te weinig precisie hebben. Dendrochronologie wordt minder vaak toegepast maar dat heeft natuurlijk alles te maken met de kans om goed bewaard hout met voldoende groeiringen te vinden. Zoiets is in Vlaanderen vrijwel alleen mogelijk in waterverzadigde delen van het bodemarchief, zoals bij waterputten. Het aantal houten elementen dat per context wordt geanalyseerd ligt dikwijls wel laag, wat de kans op een geslaagde en betrouwbare dendrochronologische datering soms ondergraaft.

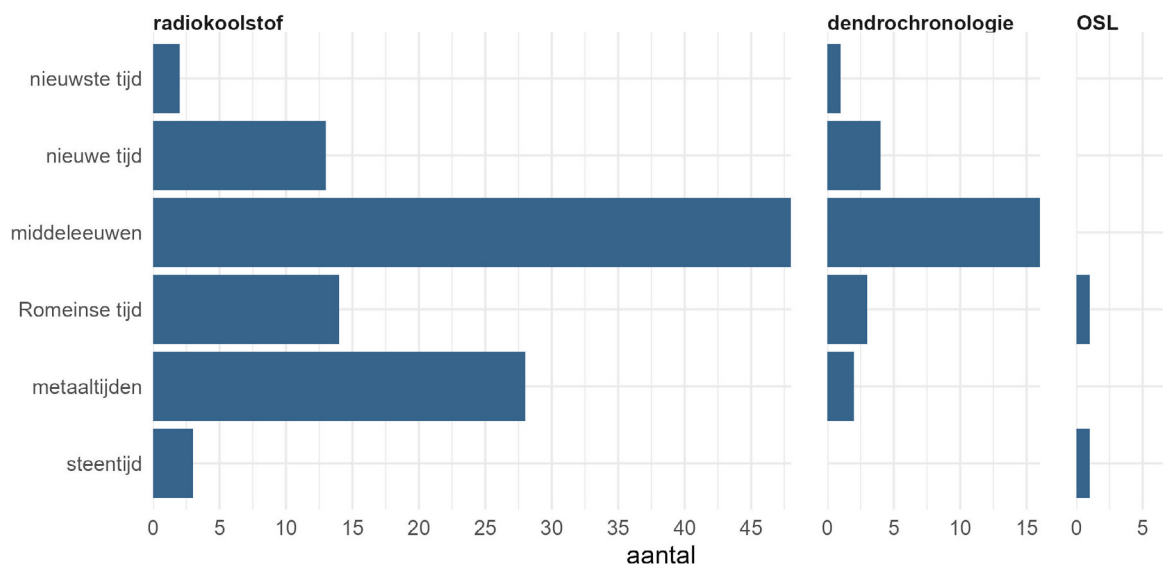

Fig. 4.19: Aantal kenmerkgroepen waar natuurwetenschappelijke dateringstechnieken werden uitgevoerd op stalen en/of vondsten, gegroepeerd per periode. De meest frequent toegepaste dateringstechniek is de radiokoolstofdatering (n= 97), gevolgd door dendrochronologische analyses (n= 23). Optisch gestimuleerde luminescentie (OSL) wordt minder vaak toegepast (n= 2). In het werkjaar 2025 werd niet gerapporteerd over uitgevoerde archeomagnetische dateringen (AMD).

Het inschakelen van een *Optical Stimulated Luminescence*-datering (OSL) voor het dateren van sedimenten komt slechts heel af en toe aan bod, mogelijk het gevolg van de nog relatieve onbekendheid van deze methode. In één van de twee eindverslagen uit 2025 waar OSL aan bod kwam, werd wel een staal genomen uit een mogelijk Romeins spoor (depressie), maar niet verder geanalyseerd (Oudenburg, Brugsesteenweg). Archeomagnetisme (AMD) – een andere techniek voor het dateren van sedimenten en magnetische mineralen– en thermoluminescentie-datering (TL) werd in 2025 geen enkele keer toegepast.

4.5.4 Typologie

Naast materiaalcategorieën en onderzoeksmethoden worden ook de typologische kenmerken van de sporen en vondsten die werden aangetroffen tijdens het terreinonderzoek, geregistreerd binnen de kenmerkgroepen. De gebruikte terminologie – eveneens gebaseerd op de Thesaurus Onroerend Erfgoed – weerspiegelt in grote lijnen de diversiteit aan sporen en structuren die tijdens het terreinonderzoek worden vastgesteld (fig. 4.20). Zo valt op dat vindplaatsen uit recentere periodes vaak een hoge dichtheid vertonen van greppels, kuilen, grachten en funderingen van stenen gebouwen. Tussen deze structuren worden soms nog resten van andere, vaak verstoorde, archeologische sporen geregistreerd. Diepere structuren, zoals waterputten en beerputten, hebben een groot potentieel voor staalname en vervolgonderzoek van ecologisch archeologisch. Doordat deze structuren vaak tot onder de watertafel reiken, kunnen ze inderdaad gunstige bewaringsomstandigheden bieden voor biologische materialen. Bovendien is onder waterverzadigde omstandigheden de kans reëel dat ook hout bewaard is gebleven, wat mogelijkheden biedt voor dendrochronologisch onderzoek, en zo tot een heel nauwkeurige datering van de context kan leiden. De datering van de diepere structuren waarover in 2025 werd gerapporteerd wijst erop dat ze zelden uit Romeinse of nog oudere tijden stammen. Waterputten uit de metaaltijden zijn uiterst zeldzaam.

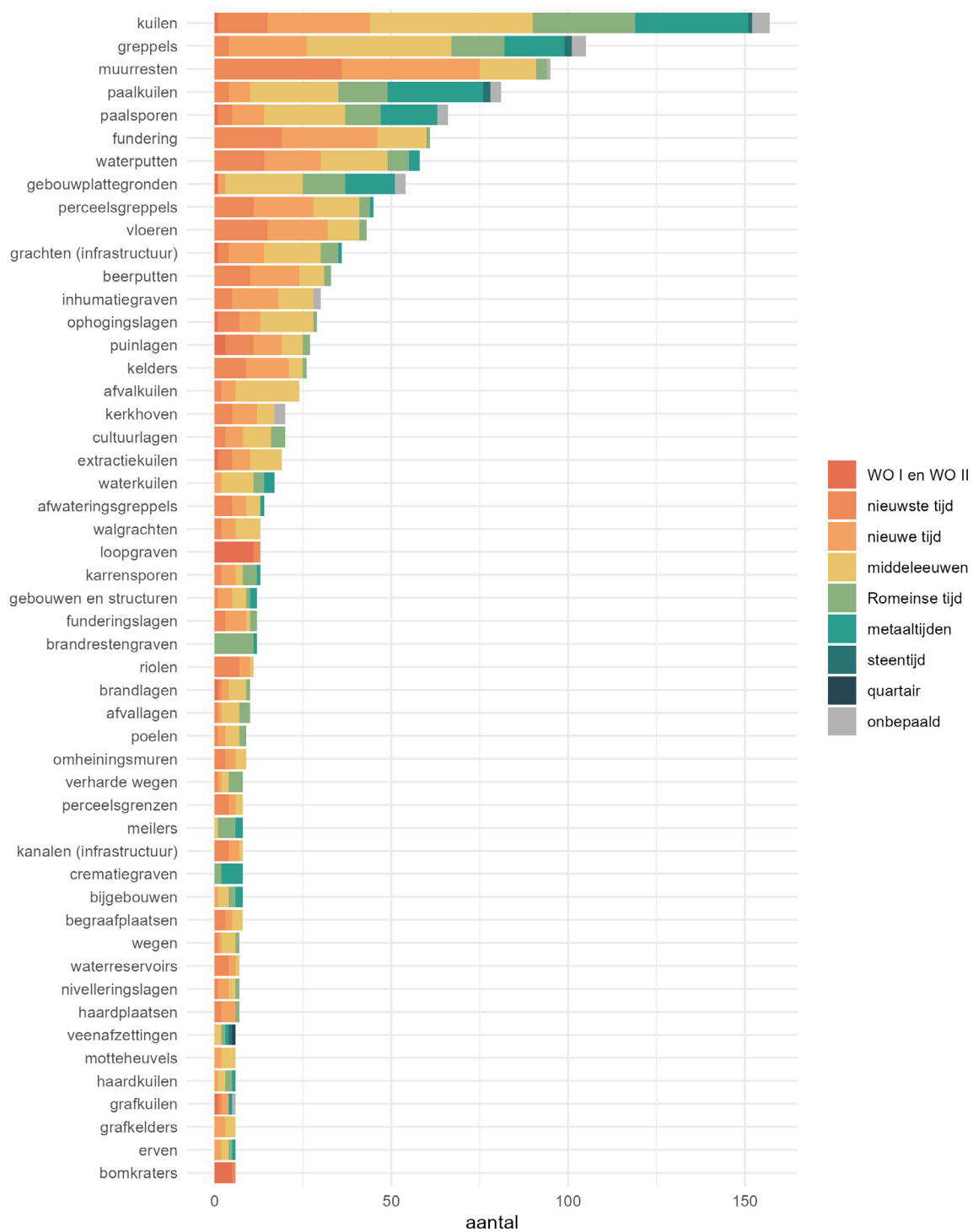

Fig. 4.20: Meest voorkomende thesaurusterminen die gebruikt zijn om het aangetroffen sporenbestand te interpreteren, opgedeeld per periode. Alleen termen die meer dan zes keer voorkomen, zijn opgenomen in het staafdiagram.

4.6 VERDERE EXPLOITATIE VAN DE KENNISWINST EN VOORUITBLIK

4.6.1 Verdere exploitatie

De hierboven beschreven nieuw gewonnen kennis vormt uiteraard geen eindpunt binnen het Vlaamse archeologische onderzoek en de erfgoedzorg. Ze moet verder geëxploiteerd worden, en dat gebeurt via verschillende kanalen. Allereerst zijn de data opgenomen in de beheersinstrumenten CAI, waar relevant in de GGA en zullen ze op termijn geïntegreerd worden in de Onderzoeksbalans³⁰.

Verdere wetenschappelijke uitdieping zal worden bereikt wanneer de gewonnen kennis deel uitmaakt van verder academisch of ander onderzoek, zowel op lokale, regionale, nationale als grotere schaal. Een belangrijke innovatie in de valorisatie van de kennis gewonnen via de Malta-archeologie is dat de opgravingsgegevens nu ook de bron kunnen vormen van door de Vlaamse overheid gesubsidieerd syntheseonderzoek. Eind 2025 waren **reeds 33 volumes met de resultaten van syntheseonderzoek** gepubliceerd in **SYNTAR – Synthese-onderzoek op archeologisch materiaal uit Vlaanderen**, de digitale reeks, vrij toegankelijk via het Open Archief van het agentschap Onroerend Erfgoed.

Bij dit alles mag natuurlijk niet vergeten worden dat ook het brede publiek recht heeft op de gewonnen informatie en inzichten. Het is tenslotte hun erfgoed dat onderzocht is en de interesse is ongetwijfeld groot. Een belangrijke stap in die ontsluiting is gezet door gegevens uit de CAI meteen vrij toegankelijk te maken via de module ‘**Waarnemingen**’, als deel van de Inventaris Onroerend Erfgoed³¹, en deze ook gebundeld aan te bieden voor het in dit rapport behandelde werkjaar **onder de gebeurtenis ‘Rapportage archeologie 2025’**.

4.6.2 Vooruitblik: in 2025 opgestarte opgravingen

Een vooruitblik op de kenniswinst die de komende jaren via eindverslagen mag worden verwacht, kan afgeleid worden uit de ontvangen meldingen van aanvang van archeologische opgravingen in 2025 ([evarch 44](#)). Binnen een termijn van twee jaar na afronding van deze in 2025 opgestarte opgravingen zouden van 284 projecten de eindverslagen moeten ingediend zijn via het archeologieportaal. Sinds het in werking treden van het Onroerenderfgoeddecreet in 2016 zijn in totaal al 1985 archeologierapporten – volgend op een opgraving – ingediend, waarvan er 1498 definitief zijn afgerond met een eindverslag (d.d. 31/12/2025). Van 487 opgravingen is het eindverslag nog in voorbereiding (fig. 4.22).

4.6.3 Vooruitblik: vooronderzoek bij vergunningsplichtige ingrepen uitgevoerd in 2025

Figuur 4.23a toont de verspreiding van alle locaties waar in 2025 vooronderzoek is verricht – al dan niet met ingreep in de bodem – en geeft weer waar dat tot een vrijgave van het terrein leidde (‘geen verdere maatregelen’, inclusief ‘behoud *in situ*’), en waar vervolgonderzoek werd geadviseerd. Dit vervolgonderzoek omvat zowel uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem als een opgraving. In figuur 4.23b wordt de verspreiding getoond van locaties waar in 2025 vooronderzoek is verricht waar een opgraving of een verdere, afsluitende verwerking van de resultaten van het vooronderzoek werd geadviseerd. Eens deze projecten opstarten zullen de hieruit volgende eindverslagen of nota’s een bijdrage leveren aan de archeologische kenniswinst in de komende werkjaren.

In totaal hebben we intussen 16.345 afgeronde trajecten van vooronderzoek (d.d. 31/12/2025). Voor opgravingen bij vergunningsplichtige ingrepen is het terreinwerk bij 1.461 trajecten reeds beëindigd. Van dergelijke projecten mondden 1.078 al uit in een eindverslag en zijn daarmee afgerond.

³⁰ <https://onderzoeksbalans.onroerenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>.

³¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/zoeken>.

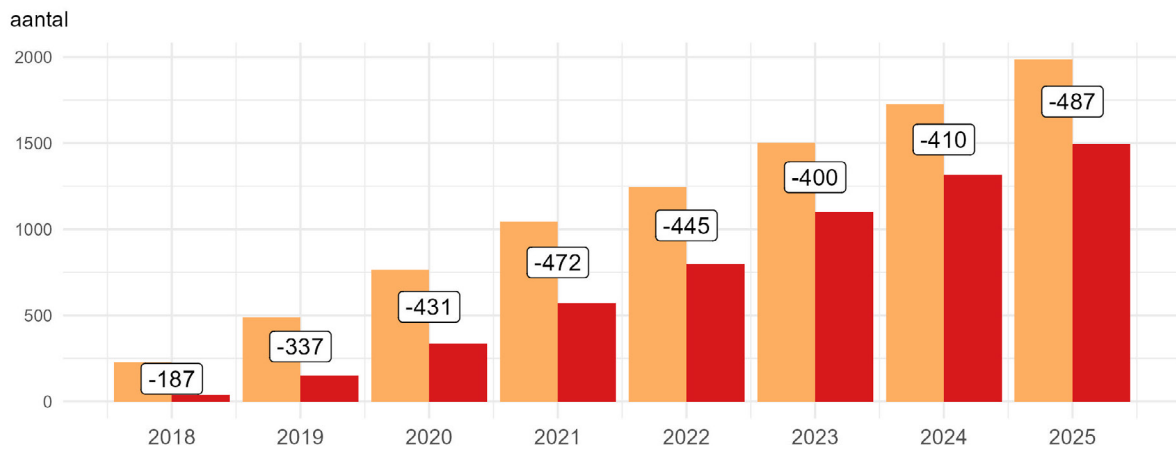

Fig. 4.21: Evolutie van het verschil tussen het totale aantal ingediende archeologierapporten (oranje) en het aantal ingediende eindverslagen (rood), d.d. 31/12/2025.

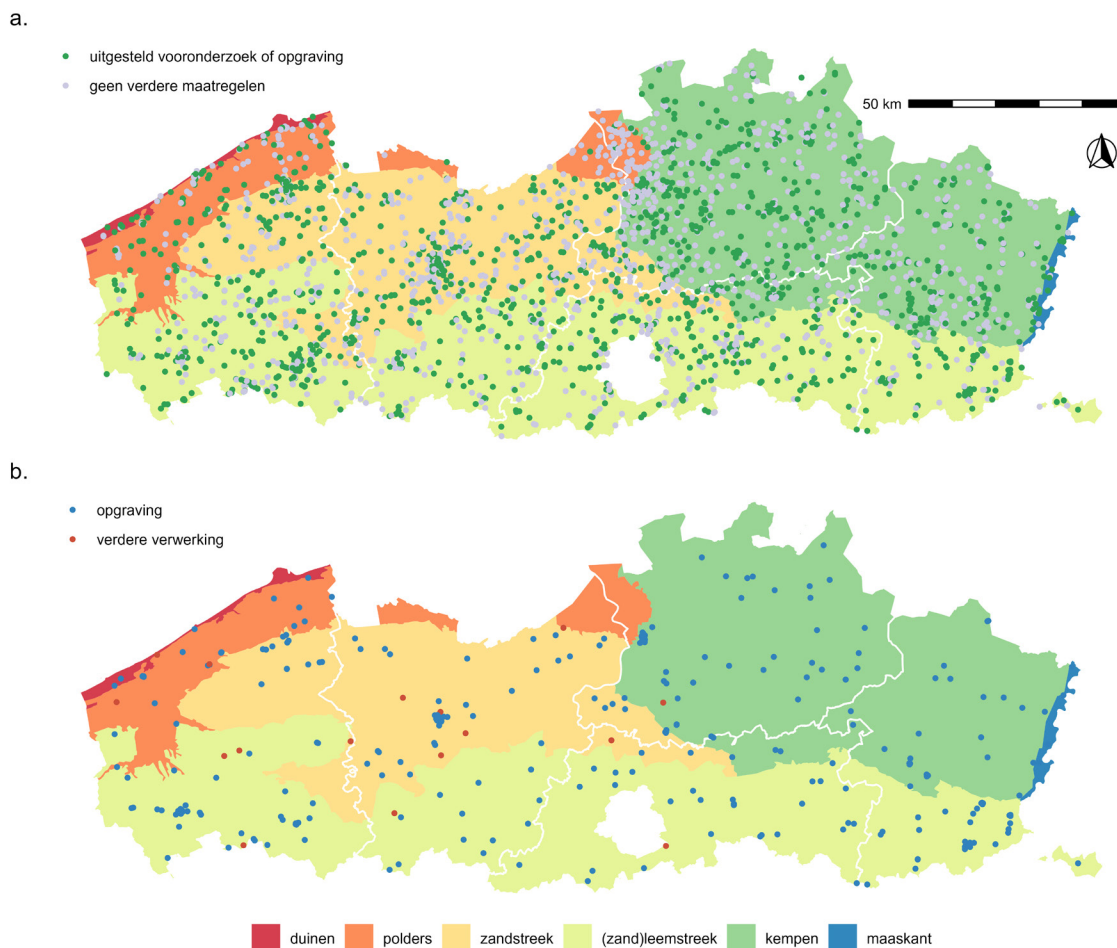

Fig. 4.22: (a.) Locaties waarvoor in 2025 archeologisch vooronderzoek in het kader van vergunningsplichtige ingrepen in de bodem is verricht, met 'geen verdere maatregelen' (groene stippen, n= 1403) of vervolgonderzoek (uitgesteld vooronderzoek of opgraving: grijze stippen, n= 1520) als advies; (b.) locaties waarvoor kenniswinst mag verwacht worden zijn deze met 'opgraving' (blauwe stippen, n= 284) of 'verdere verwerking' (rode stippen, n= 17) als advies.

4.7 SAMENVATTING EVALUATIE KENNISWINST

Volgende observaties en conclusies kenmerken de archeologische kenniswinst gerapporteerd in 2025.

Volume aan ingediende documenten:

- de kenniswinst is gerapporteerd in 182 eindverslagen en 11 nota's met eindafwerking;
- het aantal per jaar ingediende eindverslagen nam na de invoering van het Onroerenderfgoeddecreet in 2016 gestaag toe – een logische evolutie gezien de organisatie van het archeologietraject – maar kende zowel in 2024 als in 2025 een significante daling t.o.v. het voorgaande werkjaar (van 303 ingediende eindverslagen in 2023 naar 214 in 2024, en 182 in 2025).
- in 2025 zijn zes verslagen van syntheseonderzoek gepubliceerd.

Culturele informatie bij archeologische ingrepen in de bodem:

- Chronologisch ligt de nadruk op de middeleeuwen en jongere perioden, wat in lijn is met de vaststellingen in voorgaande werkjaren. Onderzoek van steentijdsites blijft zeldzaam.
- Harde materialen (aardewerk, metaal, natuursteen) vormen de meest frequent aangetroffen culturele vondstcategorieën, terwijl ‘fragiele’ vondsten (leer, textiel, voorwerpen in ander organisch materiaal) eerder zeldzaam zijn.
- De studie van aardewerk is het meest frequente onderdeel van het onderzoek na de opgraving.
- Opgravingen specifiek gericht op steentijdsites zijn zeldzaam maar de weinige voorbeelden uit de eindverslagen van 2025 bieden aantoonbare kenniswinst. Zo werden in [Ledegem \(Roeselare\)](#) vondsten van Neanderthalers gevonden, daterend uit het midden-paleolithicum, op een locatie die doelbewust werd gekozen met het oog op jachtactiviteiten. Een ander in het oog springend voorbeeld is een opgraving aan de [Kanaalstraat te Wijnegem](#) waar meer dan 3.000 lithische artefacten verzameld werden die in verband staan met op ten minste drie kampementen daterend uit het mesolithicum. In deze tijdelijke kampen werden allerlei verschillende activiteiten uitgevoerd (gerelateerd aan jacht en voedselvoorziening maar ook huishoudelijke taken).
- De vondsten uit de bronstijd bestaan vooral uit funeraire structuren, zoals grafheuvels of concentraties van urnengraven. Beide werden aangetroffen tijdens opgravingen in Mechelen ([Dorpsstraat](#) en [Kerkenbos](#)), daterend uit de late bronstijd. Daarnaast is het opvallend dat op een aantal plaatsen plattegronden van hoofd- en bijgebouwen zijn gevonden. Vooral die uit de midden-bronstijd in [Maldegem](#) zijn uitzonderlijk in de Vlaamse archeologie.
- Uit de ijzertijd komt een relatief groot aantal bewoningsclusters aan het licht, met een sterk ruraal karakter, welke wijzen op een reeds intensieve ontginning van het (lokale?) landschap ([Wuustwezel](#); [Maldegem](#); [Merelbeke](#)). In [Zandhoven](#) toont onderzoek van fossiele stuifmeelkorrels alvast aan dat er weiden aanwezig waren op de hogere delen van het landschap, terwijl de lagere gedeelten nog bebost waren.
- Op verschillende locaties zijn Romeinse sporen aangetroffen die (bouw)activiteiten van verschillende lagen van de bevolking documenteren. Dit gaat van het produceren van houtskool in bosrijke gebieden, over rurale nederzettingen, tot resten van stadswoningen ([Tongeren](#)) of een Romeinse villa uit de 2de tot 3de eeuw mét badhuis ([Laakdal](#)). De exploitatie van natuurlijke hulpbronnen, zoals leemontginning, en ambachtelijke activiteiten ([Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht](#)) werden via archeologisch onderzoek in beeld gebracht. Sporen van een doorlopende bewoning van de ijzertijd naar de Romeinse tijd suggereert op een aantal plaatsen een continuïteit in bewoning ([Maldegem](#), [Poperinge](#) en [Nijlen](#)). De laat-Romeinse periode blijft echter geheel onderbelicht, een vertrouwd patroon in onze archeologie.
- Voor de vroege middeleeuwen gaat het vrijwel uitsluitend om ruraal erfgoed, meestal nog vrij kleinschalig. De nauwkeurige datering van vindplaatsen in de Merovingische en Karolingische periode is vrij vaak te danken aan dendrochronologisch onderzoek op de bekisting van waterputten. In [Oedelem](#) werden de plattegronden van twee elkaar opeenvolgende grote langhuizen geregistreerd, wat wijst op een intensieve bewoning op deze plek, minstens vanaf de

//

7de eeuw. In [Roeselare](#) waren er aanwijzingen voor ambachtelijke activiteit, relatief zeldzaam in deze periode, in de vorm van een oven met metaalbewerkingsafval (waarschijnlijk Karolingisch).

- Sites uit de volle middeleeuwen vertonen al wat kenmerken die wijzen op pre- en vroegstedelijke bewoning, op plaatsen die in latere perioden tot dorps- en stadskernen uitgroeien. Ze brengen informatie aan over de aanzet van de dorps- en stadsontwikkeling in Vlaanderen. De opgegraven landelijke bewoning wordt gedomineerd door duidelijk gestructureerde erven, dikwijls met driebeukige hoofdgebouwen, bijgebouwen, spiekers en waterputten ([Lokeren](#); [Maldegem](#); [Beernem](#); ...). Kapellen, kerken en bijhorende kerkhoven spelen een centrale rol in de groeiende dorpskernen. Archeologisch onderzoek van begravingen levert daarbij bijzondere kennis op over de ontstaansgeschiedenis, levenswijze en -kwaliteit van deze volmiddeleeuwse gemeenschappen. Zoals in [Boekhoutedorp \(Assenede\)](#), waar de begravingen teruggaan tot de 10de eeuw, en meer inzicht opleveren over het ontstaan van de haven- en vissersactiviteiten. Uit het isotopenonderzoek op de menselijke resten en het palynologisch onderzoek kan bovendien worden afgeleid dat tijdens de volle middeleeuwen een hoofdzakelijk vlees- en proteïnerijk dieet genuttigd werd, naast granen en eetbare planten.
- De opgraving in [Sijsele \(Damme\)](#) toont hoe de aanleg van een grote boomgaard deel uitmaakte van de planmatige dorpsontwikkeling in de volle middeleeuwen. De vele rooikuilen wijzen op een bewuste aanplant. Gezien de rooikuilen een grote oppervlakte beslaan (ca. 1,5 ha) gaat het mogelijk om een gemeenschappelijke boomgaard of bos, dat vermoedelijk werd geroid in de late middeleeuwen.
- Een groot deel van de laatmiddeleeuwse sporen bestaat uit perceels- en afwateringsgreppels, grachten en land-indelingsstructuren. Deze wijzen op een intensieve (her)inrichting van landbouwgronden, ontwatering en afbakening van erven en nederzettingen. Afvallagen en ophogingslagen wijzen op bewoning en economische activiteit. Daarbij horen ook duidelijke sporen van ambachtsproductie zoals pottenbakkersafval (bijvoorbeeld in [Kortrijk](#), [Tienen](#), [Roeselare](#)). In stedelijke gebieden duiken vaak de resten van religieuze en publieke infrastructuur op, zoals oude kerkmuren, kerkhoven, burcht- en poortstructuren, die getuigen van de groeiende ruimtelijke organisatie.
- Het archeologisch onderzoek van recentere perioden (nieuwe en nieuwste tijd) toont vooral een voortdurende herinrichting van het landschap via greppels, grachten en perceelsindelingen. Deze zijn vaak te relateren aan de oudste historische kaarten (bv. [Puurs-Sint-Amands](#), [Merelbeke](#), [Nazareth-De Pinte](#)). Daarnaast zien we in de archeologische sporen een duidelijke uitbreiding en verbouwing van kastelen, abdijen en kloosters met opeenvolgende bouwfases (zoals het [kasteel van Poeke](#), [Borgwal in Gavere](#), het [kasteel van Gaasbeek](#), en de [abdij van Herkenrode](#)). De groei van steden blijkt o.a. ook uit nijverheidsinstallaties die verbonden zijn met ambacht en industrie (bv. [leerlooiërij Poperinge](#), [cichoreifabriek Haaltert](#), [zeepziederij Leuven](#)). Daarnaast zijn er duidelijke sporen van militaire aanwezigheid, waaronder kampen en versterkingen (o.a. te [Hooglede](#) en [leper](#)), en zelfs gesneuvelden ([Riemst](#)).
- Het archeologisch onderzoek naar de oorlogen van de 20ste eeuw toont een indrukwekkende variatie aan sporen, gaande van uitgebreide loopgravenstelsels uit WO I (zoals in [Damme](#), [Langemark-Poelkapelle](#) en [Ranst](#)) tot bunkers en verdedigingswerken die deel uitmaakten van Belgische en Duitse linies ([Diksmuide](#), [leper](#), [Puurs-Sint-Amands](#)). In een aantal gevallen werden ook resten van gesneuvelde soldaten gevonden ([Diksmuide](#), Zonnebeke [Frezenberg](#) en [Lotegatstraat](#)). In WO II komen vooral militaire complexen naar voren, met bunkers, loopgraven, schuttersputten, barakken en hangars ([Maldegem](#), [Nieuwpoort](#)). Samen tonen deze vondsten hoe beide wereldoorlogen diep ingrepen in het landschap en een herkenbare, materiële erfenis nalieten.

Natuurwetenschappelijke informatie bij archeologische ingrepen in de bodem:

- Over alle periodes heen toont natuurwetenschappelijk onderzoek zich als een fundamentele pijler binnen het archeologisch onderzoek. Door exacte dateringstechnieken zoals radiokoolstofanalyse

en dendrochronologie wordt chronologie verfijnd, en via pollenanalyses en de soortidentificatie van zaden en vruchten worden verdwenen landschappen gereconstrueerd, het dieet in kaart gebracht, of economische activiteiten zoals houtskoolproductie, metaalbewerking en de teelt van specifieke landbouwgewassen vastgesteld.

- In Antwerpen aan de [Scheldelaan](#) werd een uitzonderlijk goed bewaard veenpakket diepgaand onderzocht. Het leverde gedetailleerde informatie op over de lokale vegetatie, hydrologie en milieudynamiek over meerdere millennia (van het neolithicum tot de middeleeuwen). De resultaten maken het mogelijk om bewoning en landgebruik te kaderen binnen een veranderend landschap.
- Paleobodems, geulen, depressies en vroegere oeverzones geven inzicht in paleomilieus en menselijke aanwezigheid ([Eeklo](#); [Hooglede](#); [Maldegem](#); [Roeselare](#)).
- De opvulling van een natuurlijke waterloop aan de [Eekhoutpoort](#) te Brugge is te situeren in de vroege middeleeuwen. Natuurwetenschappelijk onderzoek geeft een beeld van de toenmalige vegetatie.
- Dierenresten worden vaak vermeld maar krijgen zelden een vervolgotraject in de vorm van een grondige archeozoologische studie. In 2025 werd slechts in een heel beperkt aantal van de uitgewerkte opgravingen het dierlijk materiaal diepgaand onderzocht. Dit is ook een opvallende daling in vergelijking met voorgaande jaren. Daardoor blijft kenniswinst over voedselconsumptie, veeteelt, jacht en visvangst heel beperkt.
- De studie van mensenresten gebeurt voornamelijk op basis van inhumaties uit middeleeuwse en jongere perioden. Het fysisch-antropologisch onderzoek gaat van de een begraafing uit de Karolingische periode (toevalsvondst in [Laakdal](#)) tot gesneuvelden uit WO I (toevalsvondst in [Diksmuide](#)). Dergelijk onderzoek leert ons meer over leeftijd en geslacht van de overleden(en), maar wanneer een groter grafveld kan onderzocht worden, levert dit bovenal informatie op over voorkomende ziektebeelden en de gezondheidstoestand van een grotere populatie (zoals bv. het kerkhof te [Zonhoven](#), met graven van 16de tot 20ste eeuw; begravingen in de stadskern van [Torhout](#); de begraafplaats van het Zwarte Zusterklooster in [Asse](#)).
- Crematieresten, typisch voor de oudere perioden, bieden voorsnog minder informatie, mede door de sterke fragmentatie en beperktere mogelijkheden voor verder onderzoek (bv. In [Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht](#), met crematieresten uit de bronstijd, of te [Bilzen-Hoeselt](#) en [Merelbeke](#) met crematiegraven uit de ijzertijd).
- Doorgedreven analytisch onderzoek op menselijke resten, zoals isotopen- of DNA-onderzoek, wordt zelden uitgevoerd, maar hebben wel het potentieel om meer te weten te komen over de samenstelling van het dieet en de relatie met de sociale status van de overledene of gelaagdheid van een maatschappij, migratie en begravingsrituelen. In 2025 werd in een beperkt aantal eindverslagen stabiele isotopenanalyses gerapporteerd op menselijke resten. DNA-onderzoek kwam helemaal niet aan bod dit jaar.
- Chemische (fosfaat) en microscopische bodemkundige analyses (micromorfologie), die meer informatie kunnen aanreiken over de vorming van antropogene bodemlagen, menselijke activiteiten en het lokale milieu, blijven schaars. Dit in tegenstelling tot de macroscopische bodemkundige waarnemingen die door de Code van Goede Praktijk worden opgelegd.
- Radiokoolstofdateringen en dendrochronologie zijn goed ingeburgerde dateringstechnieken in de Vlaamse archeologie. In combinatie met de studie en datering van de archeologische vondsten en sporen dragen ze bij tot een zo nauwkeurig mogelijke afbakening van het chronologisch kader van een vindplaats. Daarentegen worden technieken zoals optisch gestimuleerde luminescentie (OSL), thermoluminescentie (TL) en archeo-magnetische datering zelden of helemaal niet toegepast.

Vergunningsplichtige ingrepen, wetenschappelijke vraagstellingen en toevalsvondsten:

- Bij de eindverslagen overheersen deze binnen het kader van de vergunningsplichtige ingrepen (119) terwijl deze ontstaan uit projecten met wetenschappelijke vraagstelling (40) en door toevalsvondsten met ingreep in de bodem (23) beduidend minder in aantal zijn.

- Binnen het kader van de wetenschappelijk vraagstelling wordt in de meeste gevallen informatie gewonnen over de historiek van beschermd bouwkundig erfgoed, vaak gerelateerd aan kleine interventies binnen kerken of kapellen, of naar aanleiding van een grotere restauratie van reeds beschermd bouwkundig erfgoed (bv. het [kasteel van Heers](#), [Sint-Janshospitaal in Damme](#) of de [Sint-Laurentiuskerk in Zedelgem](#)). Soms is het archeologisch erfgoed van die plek immers mee beschermd als monument of als cultuurhistorisch landschap. Wanneer daar ingrepen in de bodem gepland staan, is archeologisch onderzoek nodig als flankerende maatregel.
- Het kader van de toevalsvondsten speelt een belangrijke rol bij archeologisch erfgoed uit beide wereldoorlogen, in 2025 o.a. in [Zonnebeke](#) en [Knokke-Heist](#), waarbij oorlogshandelingen en het lot van de gesneuvelde soldaten dikwijls centraal staan. Uit andere periodes komen bij de toevalsvondsten vaak geïsoleerde, maar betekenisvolle structuren aan het licht, zoals losse vuurstenen artefacten die op prehistorische activiteit wijzen (bv. in [Roeselare](#) en [Beernem](#)), Romeinse bewoning met luxueus ([Laakdal](#)) of elitair karakter ([Torhout](#)), of inhumaties uit uiteenlopende periodes (bv. aan de [O.-L.-V.-Hemelvaartkerk in Lummen](#)). Maar ook de grootschalige opgraving van het historisch kerkhof aan het [Heldenplein in Vilvoorde](#) rondom de O.-L.-V. van Goede Hoop werd uitgevoerd binnen het kader van de toevalsvondsten.

Nota's met eindafwerking:

- Deze vorm van rapportage volgt na het afronden van een vooronderzoek met ingreep in de bodem, waarbij werd vastgesteld dat het aanwezige kennispotentieel kan worden gevalideerd door een analyse van de ingezamelde vondsten, sporen en structuren. Meestal betreft het geïsoleerde contexten, met weinig tot geen aanvullende archeologische vondsten of sporen binnen het projectgebied. Daardoor is een vlakdekkende opgraving niet te verantwoorden. Dikwijls behandelen deze nota's met eindafwerking studies van houtskoolmeilers (bv. in [Roeselare](#) en [Wingene](#)), die waardevolle informatie opleveren over de vroegere aanwezigheid van bossen en hun soortensamenstelling. Of rapporteren ze over bijkomend daterend en fysisch-antropologisch onderzoek op geïsoleerde brandrestengraven (bv. in [Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht](#)). In [Pepingen](#) kon een veldoven voor baksteenproductie gesitueerd worden in de late middeleeuwen tot vroegmoderne periode met een aanvullende ¹⁴C-datering. Er werd nadien geen opgraving meer uitgevoerd.

Vooruitblik:

- In 2025 werden 284 meldingen van aanvang van archeologische opgravingen ontvangen.
- Sinds het in werking treden van het Onroerendeerfgoeddecreet in 2016 zijn in totaal 1985 archeologierapporten - volgend op een opgraving - ingediend, waarvan er 1498 definitief zijn afgerond met een eindverslag (dd. 31/12/2025). Van 487 opgravingen is het eindverslag nog in voorbereiding.
- In 2025 is voor 301 locaties archeologisch vooronderzoek in het kader van vergunningsplichtige ingrepen in de bodem verricht, waarbij in de archeologienota's of nota's 'opgraving' of 'verdere verwerking' als advies naar voor wordt geschoven.

5 EVALUATIE UITVOERING REGELGEVING

5.1 DUURTIJD ONDERZOEK

Wanneer een initiatiefnemer geconfronteerd wordt met een archeologietraject, heeft dit invloed op de timing van zijn ontwerp- en vergunningstraject. Daarom kijken we naar de tijdsinvestering voor het opmaken van (archeologie)nota's en het uitvoeren van opgravingen.

Bij het melden van de (archeologie)nota geven de erkende archeologen aan hoeveel werkdagen zij besteed hebben aan de opmaak ervan, in de vorm van onderzoek en rapportering. Werkdagen mag men daarbij niet verwarren met kalenderdagen of mensdagen. Zo is het perfect mogelijk dat de erkende archeoloog drie werkdagen heeft gepresteerd, verspreid over twee weken. De werkdagen hoeven niet aaneen te sluiten en komen dus ook niet overeen met kalenderdagen. Het aantal werkdagen zegt ook niets over het aantal arbeidsuren dat gepresteerd is. Wanneer men alleen werkt aan een archeologienota gedurende vijf werkdagen of men werkt er met twee aan, dan is het aantal werkdagen gelijk, maar het aantal mensdagen dubbel zo groot.

Bij de archeologienota's met aktename ligt de mediaan op 4 werkdagen, net zoals in 2024. Het aantal archeologienota's dat langer dan tien werkdagen vergt, is erg beperkt. Bij de archeologienota's beperkte samenstelling zien we dat deze minder tijd in beslag nemen. Hier zien we een mediaan van 2 werkdagen, één dag minder dan in 2024.

Bij de nota's met aktename ligt de mediaan op 5 werkdagen, net zoals in 2024. Aangezien er bij de nota's een grotere diversiteit zit in de uitgevoerde onderzoeken verschilt de duurtijd voor de opmaak ervan ook. Bij de bulk van de nota's wordt enkel uitgesteld proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Hierbij ligt de mediaan op 5 werkdagen en beperkt de spreiding zich hoofdzakelijk tussen 3 en 6 werkdagen. Indien er een proefsleuvenonderzoek voorkomt in combinatie met een landschappelijk bodemonderzoek dan blijft de mediaanduur 5 werkdagen. In 2024 zorgde dit nog voor een extra dag werk. Indien er daarbovenop ook archeologische boringen uitgevoerd worden dan loopt de mediaan op tot 8 werkdagen. Hoe meer onderzoeksmethoden gecombineerd worden, hoe meer werkdagen nodig zijn voor de opmaak van de nota.

Het tijdsverloop tussen een archeologienota met maatregel 'uitgesteld vooronderzoek' en de daadwerkelijke uitvoering ervan kan lang zijn. We zien daarvoor diverse redenen:

- vergunningsaanvragen waarvan de indiening op zich laat wachten,
- lange proceduretermijnen voor de behandeling van vergunningsaanvragen en eventuele beroepen,
- de tijd die verloopt tussen het verlenen van de vergunning en de effectieve start van de werken (waarmee de start van het verdere vooronderzoek in sommige gevallen samenhangt).

De hierboven aangehaalde redenen staan los van het archeologische traject en hangen samen met het vergunnings- en bouwproces. De termijn tussen de aktename van de archeologienota en die van de daaropvolgende nota stijgt in 2024 licht. In de helft van de gevallen bedraagt die een jaar en vijf maanden, en in een kwart van de gevallen loopt die nog op tot twee jaar en vijf maanden.

Net zoals bij de archeologienota's en nota's drukken we de tijdsduur van de opgravingen uit in werkdagen. De mediaantermijn van het veldwerk van de opgravingen bedroeg 10 werkdagen, oftewel 2 weken. Dit is 2 werkdagen korter dan in 2024. Driekwart van de opgravingen was wat betreft hun veldwerk afgerond binnen de 26 dagen. De langste opgraving duurde 324 dagen. Vermoedelijk werd hier foutief het aantal mensdagen opgegeven in plaats van het aantal werkdagen.

////////////////////////////////////

Wanneer tijdens de uitvoering van een bouwwerk een **toevalsvondst** wordt aangetroffen dan moet de initiatiefnemer de werken stopzetten en Onroerend Erfgoed informeren over de vondst. Indien nodig voert het agentschap Onroerend Erfgoed een opgraving uit. Tijdens die periode ligt de bouwwerk geheel of gedeeltelijk stil. Van de 16 opgravingen van toevalsvondsten die in 2025 werden uitgevoerd, duurden er 13 minder dan tien dagen. In één geval bleef de opgraving beperkt tot minder dan 30 dagen en in twee gevallen nam de opgraving meer dan 30 dagen in beslag. Wanneer de opgraving van een toevalsvondst langer dan 30 dagen duurt, kan de zakelijkrechthouder een tegemoetkoming eisen. Door in overleg te gaan met de zakelijkrechthouder werd er bij geen enkele van de opgravingen van toevalsvondsten die langer dan 30 dagen duurde een schadevergoeding gevraagd.

Na het veldwerk van de opgraving volgt nog een fase van verwerking waarin de archeoloog de onderzoeksdocumenten, vondsten en stalen bestudeert en zijn bevindingen omzet in een eindverslag. De tijdsduur tussen het einde van het veldwerk en het indienen van het eindverslag heeft geen effect op het bouwproces.

Als we kijken naar de doorlooptijd van een archeologietraject van archeologienota tot eindverslag dan zien we dat de mediaan op 804 kalenderdagen ligt, iets meer dan 2 jaar en 2 maanden. Hierin zijn een aantal deelfasen te onderscheiden, maar de langstduurende zijn de fase tussen de melding van de initiële archeologienota en de daaropvolgende nota, na het verkrijgen van de omgevingsvergunning en de uitvoering van het uitgestelde vooronderzoek (426 dagen) en de fase tussen de afronding van de opgraving en rapportage hiervan in een eindverslag (514 dagen). Dit zijn beide periodes waarin archeologen geen veldwerk uitvoeren en die dus geen vertraging betekenen voor het bouwproces. De archeologische opgraving zelf duurt slechts 18 kalenderdagen (mediaan).

5.2 KOSTPRIJS ONDERZOEK

Dit hoofdstuk gaat dieper in op de financiële effecten van het archeologische proces. Deze effecten hebben betrekking op de initiatiefnemers, maar evenzeer op de overheid. De centrale vraag is: wat kost archeologie? Niet alleen de totale kostprijs komt aan bod, maar ook deelaspecten zoals het effect van de beperkte samenstelling op de factuur voor een archeologienota, de kostprijs van onderzoek na toevalsvondsten, de kostprijs van archeologische opgravingen, enz.

5.2.1 (archeologie)nota's

De totale gerapporteerde kostprijs voor de opmaak van de 2.043 archeologienota's met aktename bedroeg 4.215.089 euro. Dit is 585.826 euro minder dan in 2023, een daling van 12,2%.

De mediaanprijs van de archeologienota's bedraagt 1.500 euro, evenveel dan in 2024. De spreiding in kostprijs is klein, maar er is wel een verschil met de archeologienota's met beperkte samenstelling. Bij die groep is de mediaanprijs 1.400 euro.

Bij de nota's was de totale kostprijs 5.051.664 euro, 124.217 euro minder dan in 2024 (-2,4%).

De mediaanprijs bij de nota's ligt op 4.200 euro, 50 euro minder dan het voorgaande jaar. Net zoals voor de duurtijd is er in deze groep wel een grotere spreiding van de kostprijzen. De mediaanprijs voor enkel proefsleuvenonderzoek ligt op 4.175 euro, 175 euro meer dan in 2024. Wanneer er een proefsleuvenonderzoek en een landschappelijk onderzoek wordt uitgevoerd is de mediaan van de kostprijs 4.610 euro (2024: 4.705 euro) en wanneer er daarbovenop ook een archeologisch booronderzoek wordt uitgevoerd is de mediaan van de kostprijs 5.500 euro, 200 euro minder dan in 2024. Voor de overige combinaties zijn de aantallen te laag om uitspraken te doen.

Bij zowel de kostprijzen voor de archeologienota's als voor de nota's zien we slechts kleine wijzigingen, die eerder in een dalende lijn liggen. De prijzen voor de verschillende types vooronderzoek lijken te stabiliseren.

5.2.2 Eindverslagen

De totale kost voor archeologische opgravingen bij ontwikkelingsprojecten met eindverslag in 2025 bedroeg 6.126.844 euro, wat 3.806.778 euro minder is dan in 2024. De mediaankost bedraagt 25.000 euro, met een kostprijs van maximaal 45.037,05 euro vatten we al driekwart van de opgravingen. Hierbij moet worden opgemerkt dat we de kosten voor opgravingen rapporteren in het jaar dat het eindverslag werd ingediend. Pas dan is de opgraving afgerond en zijn alle kosten gekend. In praktijk is het perfect mogelijk en zelfs courant dat de initiatiefnemer al in eerdere jaren een deel van die kosten heeft betaald.

In 2025 noteren we 14 onderzoeken waarvan de kostprijs meer dan 100.000 euro bedroeg. Bij 10 projecten situeert de kostprijs zich tussen 100.000 en 200.000 euro, twee opgravingen hebben een kostprijs van meer dan 500.000 euro. De hoogste kostprijs voor een opgraving bedroeg 690.000 euro.

De totale kostprijs van een archeologietraject, dus de kostprijs van de initiële archeologienota, de eventuele nota en de opgraving, is in de helft van de gevallen minder dan 33.000 euro. Bij een bijkomend kwart loopt de kostprijs op tot 56.525 euro. Hiermee blijft de mediaan gelijk ten opzichte van 2024, maar zakt het derde kwartiel wel met 8.450 euro.

Het onderzoek na melding van een toevalsvondst gebeurt door het agentschap Onroerend Erfgoed. Naast inzet van eigen personeel en middelen besteedt het agentschap via overheidsopdrachten ook een aantal taken uit aan de archeologische markt. In 2025 bedroeg de totale kostprijs voor het onderzoek na toevalsvondsten 1.172.693 euro. Dat betekent een stijging met 173.557 euro ten opzichte van het voorgaande jaar. Gezien de aard van toevalsvondsten is dit een bedrag dat sterk fluctueert van jaar tot jaar.

5.2.3 Premies, fondsen en subsidies

Sinds april 2019 bestaat er een premie voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem. Deze was oorspronkelijk bestemd voor particulieren, kleinschalige ondernemingen en kleinschalige verenigingen die met dergelijk onderzoek te maken krijgen, maar werd in 2023 uitgebreid naar occasionele bouwheren die de kosten voor verplicht archeologisch vooronderzoek niet kunnen spreiden over verschillende bouwprojecten of kunnen deze doorrekenen. Projecten van bouwheren die tot de vastgoedsector behoren, projecten van overheden en (semi-)overheidsinstellingen, projecten van nutsbedrijven, beheerders van distributienetten, -netwerken of infrastructuur voor openbare nutsvoorzieningen, vastgoed dat wordt ontwikkeld om te verkopen en verkavelingen komen niet in aanmerking.

De berekening van de premie gebeurt op forfaitaire wijze aan de hand van een formule, en de kosten voor het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem blijven voor rekening van de initiatiefnemer. Die kan de premie aanvragen zodra er een aktename is van de archeologienota of nota die het vooronderzoek met ingreep in de bodem afsluit. De premie bedraagt 80% van de forfaitair berekende kostprijs van het vooronderzoek met ingreep in de bodem.

Het agentschap keurde 87 premie-aanvragen goed, met een uitgekeerd totaalbedrag van 405.752,45 euro ([evarch 64](#), [evarch 65](#)). Zowel het aantal uitgekeerde premies (van 41 naar 87), als het totaal uitgekeerde bedrag stijgt (van 249.772,42 euro naar 405.752,45 euro) sterk ten opzichte van 2024. Dit

//

is vermoedelijk te danken aan de uitbreiding van de doelgroepen voor deze premie die ingeburgerd geraakt.

Voor archeologische opgravingen bestaat al langer een premie: de premie voor buitensporige opgravingskosten. Deze heeft dezelfde doelgroep als de premie voor archeologisch vooronderzoek en dezelfde werken of types projecten zijn uitgesloten van de premie. Ook hier gebeurt de berekening op forfaitaire basis en blijft een vast startbedrag als franchise voor rekening van de initiatiefnemer. Het vroegst mogelijke moment om de premie aan te vragen, is bij de indiening van het archeologierapport, dus maximaal twee maanden na het einde van het veldwerk.

In 2025 keurde het agentschap Onroerend Erfgoed aanvragen goed van 30 initiatiefnemers (2023: 18, 2024: 18), die samen een totaalbedrag van 620.479,20 euro uitgekeerd kregen ([evarch 53](#), [evarch 54](#)). Zowel het aantal aanvragen als het uitgekeerde bedrag stijgt bij deze premie.

Voor opgravingen waarvan het terreinwerk na 1 januari 2023 begonnen is, is het mogelijk om een premie menselijke inhumatieresten aan te vragen. Enkel vrijwillig archeologisch onderzoek en archeologisch onderzoek naar aanleiding van een verkaveling zijn uitgesloten voor deze premie.

De premie bedraagt 60% van de forfaitair berekende kostprijs. Als het resultaat van de formule 25.000 euro of minder bedraagt, dan wordt de premie niet uitbetaald. Het maximale premiebedrag bedraagt 500.000 euro.

In 2025 werden er nog geen aanvragen ingediend voor de premie menselijke inhumatieresten. Dit is voornamelijk omdat de premie pas na het indienen van het eindverslag kan worden aangevraagd. Aangezien dit opgravingen zijn die vaak redelijk wat onderzoek vragen na het veldwerk verwachten we pas aanvragen vanaf 2026.

Naast de verschillende premies voorziet het Onroerenderfgoeddecreet in de mogelijkheid om archeologische solidariteitsfondsen op te richten, te erkennen en te subsidiëren. Een dergelijk fonds vraagt een bijdrage van zijn leden, bijvoorbeeld in verhouding tot het aantal gerealiseerde projecten, ook voor projecten waar geen archeologische opgraving noodzakelijk bleek. Met die middelen keert het fonds een tussenkomst uit aan leden die te maken krijgen met een opgraving. De concrete modaliteiten voor lidmaatschap, inning en uitkering zijn onderwerp van een overeenkomst tussen het fonds en de minister. Die kan een subsidiëring geven voor de werking van het erkende fonds. Ook in 2025 zag geen enkel archeologisch solidariteitsfonds het levenslicht ([evarch 57](#)), waardoor de teller op nul blijft staan. Er was dan ook geen sprake van subsidies ([evarch 58](#)).

De initiatiefnemers van ontwikkelingsprojecten zijn verantwoordelijk voor de kosten van het archeologisch onderzoek dat noodzakelijk is bij hun projecten. Maar dat onderzoek is beperkt tot de onderzochte site en de interpretatie daarvan. Diepgaander onderzoek, bijvoorbeeld syntheses over sites heen of een diepgaande uitwerking van een exemplarische site, kunnen niet verhaald worden op de initiatiefnemer. Juist om dit kennispotentieel vanuit de verplichte onderzoeken toch te exploiteren en te laten terugvloeien naar de maatschappij, is de projectsubsidie voor archeologisch syntheseonderzoek in het leven geroepen. In die zin is de kost ervan rechtstreeks verbonden aan het archeologische traject. Jaarlijks wordt hiervoor 940.000 euro vooropgesteld.

In 2025 kende de minister bevoegd voor onroerend erfgoed aan 5 projecten een subsidie voor syntheseonderzoek toe. De verleende subsidies bedroegen in totaliteit 915.729,40 euro.

Naast de projectsubsidies voor syntheseonderzoek zijn er sinds 2024 ook projectsubsidies voor educatie en publiekswerking. Deze dienen om de verhalen achter het archeologisch onderzoek en onze

archeologische collecties naar een breed publiek te brengen. Jaarlijks wordt hiervoor 500.000 euro vooropgesteld.

In 2025 kende de minister bevoegd voor onroerend erfgoed aan 7 projecten een subsidie voor educatie en publiekswerking toe. De verleende subsidies bedroegen in totaliteit 500.000 euro.

5.2.4 Totale financiële effecten

De totale gekende kost voor archeologisch onderzoek bij ontwikkelingsprojecten bedroeg in 2025 16.566.290 euro, 4.700.378 euro minder dan in 2024. Dit is de kostprijs van de archeologienota's (4.215.089 euro), de nota's (5.051.664 euro), de opgravingen (6.126.844 euro) en de toevalsvondsten (1.172.693 euro).

Bij deze totaalkost kunnen we ook nog de 940.000 euro voor de toegekende projectsubsidies voor archeologisch syntheseonderzoek en de 500.000 euro voor de toegekende projectsubsidies voor educatie en publiekswerking rekenen.

Dit alles brengt het totaal van de kosten op 18.006.290 euro. De premies voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, buitensporige opgravingskosten en menselijke inhumatieresten rekenen we niet mee aangezien deze een tegemoetkoming zijn vanuit de overheid in het aandeel kosten dat de initiatiefnemers moeten dragen. De totale investering blijft hetzelfde, maar er is een verschuiving van initiatiefnemers naar overheid.

5.3 SAMENVATTING EVALUATIE UITVOERING ARCHEOLOGIEREGELGEVING

- Bij 2.043 archeologienota's (87,7%) en 880 nota's (88,1%) volgde na beoordeling door het agentschap of de erkende onroerenderfgoedgemeente een aktename, al dan niet onder voorwaarden. Circa negen op de tien gemelde archeologienota's en nota's verkreeg dus een aktename (net als in 2024). De mediaan voor het opstellen van een archeologienota lag in 2025 op vier dagen, hetzelfde als in 2024. Bij de nota's was de mediaan met vijf werkdagen ook gelijk aan 2024.
- De beperkte samenstelling is van toepassing bij 5,5% van de archeologienota's. Deze nemen minder tijd in beslag dan een gewone archeologienota. De mediaanduurtijd daarvoor lag in 2025 op twee dagen.
- Er waren in 2025 168 meldingen van toevalsvondsten. 16 van deze meldingen leidden tot een opgraving. In totaal kostte het verwerken van toevalsvondsten 1.172.693 euro.
- De maatregelen in archeologienota's en nota's lopen gelijk met het voorgaande jaar: Archeologienota's kiezen voornamelijk voor uitgesteld vooronderzoek (61,1%) of geen verdere maatregelen (34,6%). 5,1% van de archeologienota's bevatten een opgraving als maatregel. Nota's eindigen vooral zonder verdere maatregelen (75%) of stromen door naar een opgraving (20,5%). Behoud in situ blijkt nauwelijks mogelijk.
- 87 bouwheren kregen een premie voor vooronderzoek met ingreep in de bodem, voor in totaal 405.752,45 euro. Daarnaast ontvingen 30 initiatiefnemers een premie voor buitensporige opgravingskosten, samen goed voor 620.479,20 euro. De premie menselijke inhumatieresten werd in 2025 nog niet aangevraagd.
- In het kader van de projectsubsidies voor archeologisch syntheseonderzoek kunnen vijf projecten rekenen op een betoelaging, met een totaalbedrag van 915.729,40 euro. Daarnaast

waren er zeven projecten die een projectsubsidie voor educatie en publiekswerking verkregen, goed voor een totaalbedrag van 500.000 euro.

- De kostprijs voor archeologisch vooronderzoek en de opmaak van archeologienota's en nota's in 2025 bedroeg in totaal zo'n 9 miljoen euro. Daarvan staat ongeveer 4,2 miljoen euro op het conto van archeologienota's en ging 5 miljoen euro naar nota's.
- De opgravingen met eindverslag in 2025 kosten samen 6,1 miljoen euro.
- De totale gekende directe uitgaven voor de uitvoering van de archeologieregelgeving bedroegen 18 miljoen euro in 2025, waarvan de initiatiefnemers 15,4 miljoen euro voor hun rekening namen en de Vlaamse overheid 2,6 miljoen euro bijdroeg.
- De eenheidsprijzen van archeologienota's bleven gelijk ten opzichte van 2024 met 1.500 euro.
- De mediaankostprijs van de nota's bleef ook ongeveer gelijk met 4.200 euro in 2025 tegenover 4.250 euro in 2024. De kostprijs van de nota's is wel sterk afhankelijk van de gebruikte onderzoeksmethode.
- Bij de opgravingen blijft de mediaankostprijs ook dezelfde met 25.000 euro. Met een kostprijs van maximaal 45.037,05 euro vatten we driekwart van alle opgravingen.

6 BIBLIOGRAFIE

DE MULDER J., SOENS T., PHILIPSEN F., WITTEBROODT J. & RYSSAERT C. 2025: *De kleine stad in de middeleeuwen. Een Malta blik op stedelijkheid, stadsmorfologie en -landschap. Casus: Deinze*, SYNTAR 29, Brussel. <https://doi.org/10.55465/SDMR7062>

DESCHEPPER E., DE GRAEVE A., DE MAEYER W. & CHERRETTÉ B. 2025: *Van hoeve tot dorp? Middeleeuwse nederzettingsevolutie in Zuidwestelijk Vlaanderen*, SYNTAR 32, Brussel. <https://doi.org/10.55465/KSFJ3218>

DYSELINCK T., BAKX R., MESTDAGH B., HAZEN P., VAN DER MEER W., DOEVE P., VESELKA B. & DE MULDER G. 2025: *Vroeg La Tène occupatie ten westen van Leie en Schelde. Een woelige periode door migratie en klimaatverandering?*, SYNTAR 31, Brussel. <https://doi.org/10.55465/AHNS7663>

GRUWIER B., DE RUE Y., PIESSENS D., HUYGHE J., LAMBRECHT G., LLORENTE-RODRIGUEZ L., BERKERS M., SEGERS Y., MARTENS F., HENDRIKS V., CELIS D., DE GROOTE I. & SNOECK C. 2025: *Post-middeleeuwse evoluties in de veeteelt in Vlaanderen: inzichten uit archeozoologisch onderzoek*, SYNTAR 28, Brussel. <https://doi.org/10.55465/RWTC7369>

HOORNE J., RENIERE S., DEFORCE K., VAN THIENEN V., VAN NUFFEL J., MALFIET L., DE LOGI A., DE KREYGER F., VANDENDRIESSCHE H., CRUZ F., HENTON A. & DE MULDER G. 2025: *Een veld vol kuilen. De late bronstijd in Sint-Denijs-Westrem - The Loop: multidisciplinaire studie van de archeologische dataset binnen de regionale en chronologische context*, SYNTAR 33, Brussel. <https://doi.org/10.55465/KTVS8429>

VAN DER VELDE H.M., DE VRIES K.M. & DE MULDER G. (eds.) 2025: *Potten productie en prehistorische gemeenschappen. Syntheseonderzoek naar aardewerk uit de ijzertijd uit de Rupelstreek en Klein-Brabant*, SYNTAR 30, Brussel. <https://doi.org/10.55465/OLJB5033>

VANDENHENDE L., VAN HOORICK G., VERHELST A. & VANSANT P. 2018: *Zakboekje Onroerend Erfgoed 2018*, Mechelen.

